

RP 236/2021 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism och 3 och 20 b § i lagen om Finansinspektionen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism och lagen om Finansinspektionen ändras.

Syftet med propositionen är att korrigera de brister som upptäckts i det nationella genomförandet av direktivet om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism samt att samordna regleringen med rekommendationerna från den arbetsgrupp för finansiella åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism som lyder under OECD. Dessutom föreslås det att lagarna ändras också på grund av nationella lagändringsbehov.

I propositionen ändras bland annat tillämpningsområdet för lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism, korrigeras, preciseras och kompletteras definitionerna i lagen samt förenhetligas de begrepp som används i lagen. I propositionen kompletteras också åtgärderna för kundkontroll med beaktande av bland annat de skyldigheter enligt annan lagstiftning som hänför sig till frysning av tillgångar och förbud att överföra tillgångar.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 april 2022. De ändringar som gäller 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i samt 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten och 13 § i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism föreslås dock träda i kraft först den 1 april 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	6
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	7
2.1 Penningtvätt och finansiering av terrorism	7
2.2 Tillämpningsområde	8
2.3 Avgränsning av tillämpningsområdet	10
2.4 Definitioner	10
2.5 Övervakarspecifik riskbedömning	12
2.6 Rapporteringsskyldigas riskbedömning.....	12
2.7 Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna	12
2.8 Inhämtande av uppgifter om kunder	12
2.9 Skärpta åtgärder för kundkontroll och skärpta åtgärder för kundkontroll vid korrespondentförbindelser.....	13
2.10 Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning....	14
2.11 Åtgärder för kundkontroll för iakttagande av EU:s sanktionsförordningar och centralkriminalpolisens frysningsbeslut.....	14
2.12 Inspektionsrätt.....	15
2.13 De behöriga myndigheternas skyldighet att förse Europeiska bankmyndigheten med den information som den behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt det fjärde penningtvättsdirektivet.....	16
2.14 Vissa myndigheters allmänna omsorgsplikt.....	16
2.15 Administrativa påföljder	17
3 Målsättning	18
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	18
4.1 De viktigaste förslagen.....	18
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	20
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	20
4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen	20
4.2.1.2 Konsekvenser för företagen	22
4.2.1.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin	26
4.2.1.4 Konsekvenserna för samhällsekonomin och en helhetsbedömning av de ekonomiska konsekvenserna.....	26
4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	26
4.2.2.1 Konsekvenser för revisionstillsynen	26
4.2.2.2 Konsekvenser för Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland	27
4.2.2.3 Konsekvenser för alla tillsynsmyndigheter	27
4.2.2.4 Konsekvenser för centralen för utredning av penningtvätt	28
4.2.2.5 Konsekvenser för Brottspåföljdsmyndigheten	28
4.2.2.6 Övriga konsekvenser för myndigheterna	29
4.2.3 Andra samhälleliga konsekvenser.....	29

RP 236/2021 rd

4.2.3.1 Konsekvenser för medborgarnas ställning och för det civila samhällets verksamhet	29
4.2.3.2 Konsekvenser för brottsbekämpningen och säkerheten samt för penningtvätt och finansiering av terrorism samt för penningtvätt och finansiering av terrorism	31
5 Alternativa handlingsvägar	32
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	32
5.1.1 Tillämpningsområde	32
5.1.2 Avgränsning av tillämpningsområdet	33
5.1.3 Definition av person i politiskt utsatt ställning	33
5.1.4 Definition av tvivelaktig transaktion	35
5.1.5 Övervakarspecifik riskbedömning	36
5.1.6 Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna	36
5.1.7 Behandling av uppgifter om domar i brottmål och brott	37
5.1.8 Skärpta åtgärder för kundkontroll	38
5.1.9 Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning	38
5.1.10 Kundkontroll i samband med frysning av tillgångar	39
5.1.11 Sänkning av den nedre gränsen för ordningsavgift som påförs juridiska personer	39
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	40
5.2.1 Ändringsbehov som baserar sig på penningtvättsdirektiven	40
5.2.1.1 Inledning	40
5.2.1.2 Tillämpningsområde	40
5.2.1.3 Definitioner	40
5.2.1.4 Kundkontroll	41
5.2.1.5 Särskilda bestämmelser	41
5.2.2 Ändringsbehov som baserar sig på FATF:s rekommendationer	42
5.2.2.1 Kundkontroll	42
5.2.2.2 Tillsyn	43
5.2.3 Nationella ändringsbehov	44
5.2.3.1 Tvivelaktig transaktion	44
5.2.3.2 Behandling av uppgifter om domar i brottmål och brott	44
6 Remissvar	44
6.1 Allmänt	44
6.2 Ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism	45
6.3 Ändring av lagen om Finansinspektionen	51
6.4 Övrigt	51
6.5 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen	52
7 Specialmotivering	54
7.1 Lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism	54
7.2 Lagen om Finansinspektionen	71
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	72
9 Ikraftträdande	72
10 Verkställighet och uppföljning	73
11 Förhållande till andra propositioner	73
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	73

RP 236/2021 rd

LAGFÖRSLAG	81
1. Lag om ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism.....	81
2. Lag om ändring av 3 och 20 b § i lagen om Finansinspektionen.....	89
BILAGA	91
PARALLELLTEXTER	91
1. Lag om ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism.....	91
2. Lag om ändring av 3 och 20 b § i lagen om Finansinspektionen.....	103

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

År 2017 genomfördes den nationella reglering som förutsätts i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG (nedan *fjärde penningtvättsdirektivet*). Det fjärde penningtvättsdirektivet genomfördes nationellt bland annat genom lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017, nedan *penningtvättslagen*) och lagen om centralen för utredning av penningtvätt (445/2017).

Finland fick den 15 januari 2019 av Europeiska kommissionen ett motiverat yttrande enligt vilket Finland inte har anpassat sin nationella lagstiftning till alla bestämmelser i det fjärde penningtvättsdirektivet. Finlands regering gav kommissionen ett svar med en närmare redogörelse för det nationella genomförandet av de punkter som kommissionen hänvisat till i sitt motiverade yttrande. Samtidigt konstaterades det i svaret att Finlands regering hade för avsikt att bedöma behovet av att precisera lagstiftningen. Enligt kommissionens meddelande den 14 maj 2020 har kommissionen beslutat att avsluta överträdelseförfarandet i fråga om Finland. Beslutet hindrar inte kommissionen från att återuppta överträdelseförfarandet om den så önskar.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/843 om ändring av direktiv (EU) 2015/849 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, och om ändring av direktiven 2009/138/EG och 2013/36/EU (nedan *femte penningtvättsdirektivet*) har genomförts nationellt genom lagen om ett övervakningssystem för bank- och betalkonton (571/2019), lagen om tillhandahållare av virtuella valutor (572/2019) samt ändringar i bland annat penningtvättslagen. Kommissionen har inlett en utvärdering av det nationella genomförandet av det femte penningtvättsdirektivet.

Finland deltar i arbetsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism Financial Action Task Force (nedan *FATF*), som lyder under Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD. FATF är en mellanstatlig aktionsgrupp som utvecklar rekommendationer om strategier för att förebygga penningtvätt samt finansiering av terrorism och massförstörelsevapen. FATF har publicerat 40 rekommendationer om förhindrande av penningtvätt samt av finansiering av terrorism och massförstörelsevapen, som FATF:s medlemsländer politiskt har förbundit sig att följa. FATF utvärderar också länder för att kartlägga läget i fråga om förhindrande och utredning av penningtvätt samt av finansieringen av terrorism och massförstörelsevapen i det land som är föremål för granskning. FATF genomförde en landspecifik utvärdering av Finland under åren 2018-2019. Med anledning av de brister som FATF lyft fram ska de nationella bestämmelserna om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism, särskilt bestämmelserna i penningtvättslagen, ändras eller kompletteras i syfte att samordna den nationella lagstiftningen med FATF:s rekommendationer. Efter landsutvärderingen omfattas Finland av skärpt övervakning från FATF och rapporterar till FATF om sina framsteg när det gäller att uppfylla rekommendationerna med jämna mellanrum. Finland rapporterade för första gången om sina framsteg vid FATF:s generalförsamling i oktober 2020. Finlands andra rapport inom ramen för den skärpta övervakningen kommer att behandlas i oktober 2021 och den tredje i oktober 2022. I denna proposition föreslås sådana lagändringar genom vilka den nationella regleringen om

RP 236/2021 rd

penningtvätt och finansiering av terrorism anpassas för att överensstämna med FATF:s rekommendationer.

Finansministeriet har under våren och sommaren 2020 hos centrala myndigheter och andra aktörer för förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism kartlagt eventuella behov av att ändra lagstiftningen om penningtvätt. Behov av lagändringar har uppgetts av tillsynsmyndigheterna för förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism, av de rapporteringsskyldiga och av centralen för utredning av penningtvätt vid centralkriminalpolisen. Av dessa behov av lagändringar har sådana förslag valts ut som det har beslutats att ska behandlas i en arbetsgrupp som tillsatts av finansministeriet. En del av förslagen har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet.

Med anledning av ovan nämnda behov av lagändringar bereddes vid finansministeriet regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism, lagen om centralen för utredning av penningtvätt och 6 § i lagen om ett övervakningssystem för bank- och betalkonton (RP 261/2020 rd). Lagändringarna trädde i kraft den 10 maj 2021. Ändringarna i 3 kap. 3 § 2 mom. 3 punkten, 5 § 2 mom. och 6 § 2 mom. i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism träder i kraft den 1 januari 2022.

1.2 Beredning

Den 11 december 2020 tillsatte finansministeriet en arbetsgrupp med uppgift att bereda ett förslag till behövliga lagändringar och kompletteringar av lagstiftningen i anslutning till förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Arbetsgruppen tillsattes för mandattiden 1.1–31.8.2021.

I enlighet med beslutet om tillsättande var arbetsgruppens uppgift att bedöma hur lagstiftningen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism bör ändras med beaktande av de brister som upptäckts i det nationella genomförandet av EU:s penningtvättsdirektiv, de åtgärdsrekommendationer som gavs i den landutvärderingsrapport som FATF publicerade för Finlands del i april 2019 samt de nationella behoven av att ändra lagstiftningen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Arbetsgruppens förslag skulle ha formen av en regeringsproposition.

Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs företrädare för finansministeriet, inrikesministeriet, justitieministeriet, utrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, polisstyrelsen, centralkriminalpolisen, skyddspolisen, Finansinspektionen, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Tullen, Patent- och registerstyrelsen, Finlands Advokatförbund och Finanssiala ry.

Arbetsgruppen sammanträdde sammanlagt 14 gånger under sin mandatperiod. Arbetsgruppens möten bereddes både i ett skriftligt förfarande och vid särskilda beredningsmöten. De frågor som behandlades i arbetsgruppen bestod av de brister i genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet som kommissionen påpekat, de anmärkningar som FATF framfört i landsutvärderingsrapporten om Finland och de nationellt kartlagda behoven av lagändringar.

En del av de frågor som arbetsgruppen behandlade var sådana att det ansågs motiverat att vänta på kommissionens lagstiftningsförslag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Förslagen skulle läggas fram redan i början av 2021, men sköts fram till den 20 juli 2021. Därför avslutades behandlingen av dessa frågor i arbetsgruppen och ingår sålunda inte i denna proposition. Arbetsgruppen behandlade också sådana lagändringar i fråga om vilka man kom fram till att det inte finns behov av lagändring eller att det inte är möjligt att genomföra

RP 236/2021 rd

lagändringen i vanlig lagstiftningsordning. Behandlingen av dessa förslag avslutades i arbetsgruppen. I arbetsgruppen gjordes också preliminära utredningar om sådana behov av lagändringar som det inte var möjligt att fortsätta beredningen av under arbetsgruppens mandatperiod, och därför har förslag som gäller dessa inte tagits in i denna proposition.

I arbetsgruppen konsulterades flera aktörer utanför arbetsgruppen samt ordnades samråd med sakkunniga. I fråga om de ärenden som behandlades i arbetsgruppen hördes Dataombudsmannens byrå, Finlands Revisorer rf, Västra och Östra Nylands intressebevakningsbyråer, Finlands Bank och Veikkaus Ab.

Efter remissbehandlingen och den fortsatta behandlingen sändes propositionsutkastet den 1 november 2021 till rådet för bedömning av lagstiftningen. Rådet för bedömning av lagstiftningen gav sitt utlåtande den 23 november 2021. Beaktandet av utlåtandet i propositionen behandlas i avsnittet Remissvar.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Penningtvätt och finansiering av terrorism

Penningtvätt och finansiering av terrorism utgör ett allvarligt hot mot integriteten i EU:s ekonomi och finansiella system och medborgarnas säkerhet. Europol har bedömt att cirka 1 procent av EU:s årliga bruttonationalprodukt har samband med tvivelaktig ekonomisk verksamhet.¹

Faktorer som nationellt påverkar risken för penningtvätt är bland annat förbrott, iakttagande av åtgärder för kundkontroll och andra skyldigheter enligt penningtvättslagen samt Finlands geografiska läge. De vanligaste förbrotten är skatte-, bedrägeri-, egendoms- och narkotikabrott. Penningtvätt kan ske till exempel med hjälp av komplicerade företagsarrangemang samt kontant- och banköverföringar. När det gäller finansiering av terrorism har man identifierat tre centrala sätt för medelinsamling och -cirkulation, dvs. icke-vinstdrivande föreningar, insamlingar av medel och penningspel. Finansiering av terrorism kan riktas från Finland till utlandet, till exempel till personer som befinner sig i konflikttrubbade områden. Kopplingar till finansiering av terrorism från utlandet till Finland kan till exempel hänföra sig till personer som återvänder till Finland från konfliktområden.²

Nuläget och fenomenet i fråga om penningtvätt och finansiering av terrorism har beskrivits i den halvårsrapport som Centralen för utredning av penningtvätt gjort 2021³. Centralen för utredning av penningtvätt tar emot anmälningar om tvivelaktiga transaktioner och rapporter om misstänkt finansiering av terrorism från de rapporteringsskyldiga som definieras i penningtvättslagen. En del av anmälningarna är massutlämnade, transaktionsbaserade rapporter som baserar sig på automatisk rapportering från vissa rapporteringsskyldiga. Under den första hälften av 2021 har Centralen för utredning av penningtvätt i penningtvättsregistret registrerat sammanlagt 26 580 anmälningar som gjorts av andra än leverantörer av tjänster för virtuella valutor. Om också anmälningar som gjorts av leverantörer av tjänster för virtuella valutor

¹ Europols rapport From suspicion to action: Converting financial intelligence into greater operational impact, 2017.

² Nationell bedömning av riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism 2021

³ <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/2021-Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuositiedotus.pdf/e7c27211-792a-a06c-04cc-4cfd834b1f1/2021-Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuositiedotus.pdf?t=1626780902217>

RP 236/2021 rd

beaktas, inkom sammanlagt 3 466 422 anmälningar. En del av variationen kan förklaras med ändringar i anmälningsförfarandet och retroaktiva anmälningar. Enligt helhetsbilden är trenden tydligt stigande. De aktörer som gör massanmälningar (penningspelssammanslutningar och betalningsförmedlare) har traditionellt varit de största anmälningsgrupperna vid sidan av bankerna.

Ur penningtvätsregistret kan det produceras information om tvivelaktiga penningrörelser inom Finland samt mellan Finland och andra länder. Under den första hälften av 2021 hade medel överförts från Finland till 148 olika länder och till Finland hade medel överförts från 112 olika länder till den del landuppgifterna fanns tillgängliga i penningtvättregistret.

Centralen för utredning av penningtvätt har enligt penningtvättslagen rätt att vid utredning av en tvivelaktig transaktion meddela den rapporteringsskyldiga ett föreläggande om att avbryta transaktionen (s.k. frysning) för högst tio vardagar, om föreläggandet är nödvändigt för att förhindra och utreda penningtvätt eller finansiering av terrorism. Åtgärden i fråga förutsätter inte att den straffrättsliga tröskeln för skäl att misstänka överskrids. Under den första hälften av 2021 meddelade Centralen för utredning av penningtvätt sammanlagt 74 frysningsförelägganden, vars sammanlagda värde var 10 377 209 euro. Av denna summa fick myndigheterna i sin besittning 2 363 158 euro från vinning av brott.

Under den första hälften av 2021 utlämnade Centralen för utredning av penningtvätt uppgifter för sammanlagt 400 olika fall som var förenade med brottsanmälningar. Till dessa fall hänförde sig totalt 372 brottsanmälningar och 86 olika brottsbenämningar.

2.2 Tillämpningsområde

Tillämpningsområdet för penningtvättslagen omfattar bland annat revisorer, men genom en ändring år 2016 har tillämpningsområdet begränsats till att gälla endast lagstadgad revision. Omfattningen av tillämpningsområdet i fråga om revisorer har orsakat oklarhet bland revisorerna. Det har varit oklart om penningtvättslagen ska tillämpas på en revisor endast när revisorn utför revision av bokföringen, förvaltningen och bokslutet, varefter en revisionsberättelse lämnas, eller också på annan verksamhet eller del av verksamhet som revisorn utför i egenskap av revisor. Den tidigare gällande lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008) tillämpades på en revisor som avses i revisionslagen utan att bestämmelserna i lagen begränsades till revision. När tillämpningsområdet för penningtvättslagen ändrades till den gällande versionen uppgavs det i motiveringen till regeringens proposition RP 228/2016 rd att lagen på samma sätt som i nuläget ska tillämpas på revisorer som avses i revisionslagen och i lagen om revisorer inom den offentliga förvaltningen och ekonomin. I förarbetena till lagen har ändringen av bestämmelsen inte motiverats närmare.

Enligt den gällande penningtvättslagen ska lagen tillämpas på revisorer som avses i revisionslagen (1141/2015), när de utför lagstadgad revision enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i revisionslagen. Enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i revisionslagen ska revisionslagen dock tillämpas på 1) revision av bokföringsskyldiga sammanslutningar och stiftelser enligt 1 kap. 1 § i bokföringslagen samt 2) uppdrag som en revisor har enligt någon annan lag eller förordning eller i vilka revisorn ger ett skriftligt utlåtande till en myndighet eller domstol. Eftersom det i penningtvättslagen hänvisas till 1 kap. 1 § 1 mom. i revisionslagen i sin helhet, har det uppstått oklarhet om huruvida avsikten är att tillämpningsområdet också ska täcka 1 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten i revisionslagen, med beaktande av att det i förarbetena till ändringen 2016 inte har nämnts att avsikten är att begränsa tillämpningsområdet jämfört med tidigare. Uppenbarligen har en del revisorer tolkat tillämpningsområdet för penningtvättslagen i vidare bemärkelse än

ordalydelsen och iakttagit sina skyldigheter enligt penningtvättslagen också i fråga om andra uppdrag än lagstadgade revisioner. Det fjärde penningtvättsdirektivets tillämpningsområde är omfattande i fråga om revisorer, eftersom tillämpningsområdet inte har begränsats till en viss verksamhet som revisor. Direktivets tillämpningsområde omfattar revisorer som fysiska personer och juridiska personer när de utövar yrkesverksamhet (punkt 3 underpunkt a i artikel 2.1).

De uppdrag som avses i 1 kap. 1 § 4 mom. i revisionslagen, till exempel frivilliga andra verifieringsuppdrag än revision, omfattas dock inte av tillämpningsområdet för penningtvättslagen. På dem tillämpas inte heller alla de skyldigheter som avses i revisionslagen. Också i fråga om frivilliga verifieringstjänster är revisorn dock bunden av bland annat god revisionssed och yrkesetiska principer, och verksamheten omfattas av revisionstillsynen.

Enligt ordalydelsen i den gällande penningtvättslagen ska lagen inte tillämpas på revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin eller på revision inom kommunerna, även om formuleringen i förarbetena till lagen lämnar situationen något oklar. Tvivelaktiga transaktioner kan dock förekomma också inom kommunsektorn bland annat i samband med försäljning av egendom. Det penningbelopp som årligen används inom upphandlings- och försäljningsverksamheten inom den offentliga förvaltningen och ekonomin samt kommunerna är betydande. År 2020 uppgick till exempel kommunernas och samkommunernas försäljningsintäkter till sammanlagt 21,4 miljarder euro. Köpen av kundtjänster uppgick till sammanlagt 16,8 miljarder euro, köpen av andra tjänster till 11,3 miljarder euro, anskaffningarna av material, förnödenheter och varor till 4,0 miljarder euro och investeringsutgifterna till 5,7 miljarder euro.⁴ Bolag som ägs av kommuner ska dock ha en sådan revision som avses i revisionslagen och i fråga om vilken revisorn är rapporteringsskyldig.

Enligt 1 kap. 2 § i revisionslagen avses med termen revisor en fysisk person som har godkänts som GR-, CGR- eller OFGR-revisor eller en sammanslutning som har godkänts som revisionssammanslutning i enlighet med 6 kap. 1 § i den lagen. En fysisk person som godkänts som revisor eller en sammanslutning som godkänts som revisionssammanslutning kan också vara vald revisor. Om en revisionssammanslutning väljs till revisor, ska en fysisk person särskilt uppges som den huvudansvariga revisor som bär det huvudsakliga ansvaret för utförandet av revisionen (2 kap. 7 § i revisionslagen). Eftersom det i penningtvättslagen hänvisas till en revisor som avses i revisionslagen, tillämpas penningtvättslagen på en revisor oberoende av om det är fråga om en fysisk person eller en revisionssammanslutning.

Tillsynen över att revisorerna fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättslagen utövas av Patent- och registerstyrelsen (PRS). Patent- och registerstyrelsen övervakar också med stöd av revisionslagen att revisorerna handlar i enlighet med god revisionssed i sin yrkesutövning. Användningen av en revisors yrkesbeteckning är tillståndspliktig och verksamheten omfattas av myndighetstillsyn.

Revisorerna har årligen gjort relativt få anmälningar om tvivelaktiga transaktioner till centralen för utredning av penningtvätt. Revisorerna har dock ansetts ha en central ställning med tanke på förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism och de har i sin verksamhet möjlighet att upptäcka tvivelaktiga transaktioner hos kunden. Som rapporteringsskyldiga enligt penningtvättlagstiftningen är revisorerna skyldiga att genomföra kundkontroll och ordna

⁴ Finlands officiella statistik (FOS): Kommunekonomi kvartalsvis [e-publikation]. ISSN=2343-4112. Helsingfors: Statistikcentralen [hänvisat: 5.5.2021]. Åtkomstsätt: https://www.stat.fi/til/ktan/meta_sv.html

fortlöpande övervakning av sina kunders verksamhet, göra en riskbedömning i anslutning till sin verksamhet och regelbundet uppdatera den samt underrätta centralkriminalpolisens central för utredning av penningtvätt om eventuella tvivelaktiga transaktioner. Enligt en utredning som gjorts av centralen för utredning av penningtvätt har revisorerna årligen gjort cirka tio anmälningar om penningtvätt. Antalet anmälningar har inte varit stort, men en betydande del av anmälningarna har varit befogade. Revisorernas anmälningar har gällt transaktioner i euro som är större än genomsnittet och har gällt enbart mikroföretag och småföretag, bland dem aningen fler småföretag. I många anmälningar har misstanken inte gällt en enskild transaktion, utan företagets verksamhet på ett mer övergripande sätt.

2.3 Avgränsning av tillämpningsområdet

Bestämmelser om avgränsning av tillämpningsområdet finns i 1 kap. 3 § i penningtvättslagen. I 2 mom. föreskrivs det om ett undantag från tillämpningsområdet i fråga om bolag där en person som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (748/2012)

Avsikten med bestämmelsen har varit att genomföra artikel 3.7 e i det fjärde penningtvättsdirektivet. I 2 mom. i lagen hänvisas det dock felaktigt till bolag där en person som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad. Istället har avsikten varit att i momentet hänvisa till dem som sköter förvaltarregistreringen i bolaget, såsom i artikel 3.7 e i det fjärde penningtvättsdirektivet. Avsikten har inte varit att utesluta själva bolagen från tillämpningsområdet för penningtvättslagen.

2.4 Definitioner

I 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten i penningtvättslagen definieras tillhandahållare av företagstjänster. Enligt e-underpunkten avses med tillhandahållare av företagstjänster en sammanslutning eller näringsidkare som sköter förvaltarregistrering, när den som ska sköta registreringen har införts i aktieägarförteckningen för ett annat än ett publikt aktiebolag. Med tjänsteleverantör till truster eller bolag avses enligt artikel 3.7 e i det fjärde penningtvättsdirektivet alla personer som affärsmässigt tillhandahåller tredje man en funktion som nominell aktieägare för en annan person, som inte är ett bolag noterat på en reglerad marknad som omfattas av informationsskyddighet i enlighet med unionsrätten eller omfattas av motsvarande internationella normer, eller åtgärder för att någon annan ska kunna utöva en sådan funktion. I direktivet hänvisas det alltså till ett bolag noterat på en reglerad marknad, medan penningtvättslagen hänvisar till ett publikt aktiebolag. Det finns skäl att ändra 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e i penningtvättslagen så att den motsvarar direktivet och ändra hänvisningen till publikt aktiebolag till en hänvisning till börsbolag.

I 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten i penningtvättslagen definieras vad som avses med personer i politiskt utsatt ställning som omfattas av skärpta åtgärder för kundkontroll enligt 3 kap. 13 § i lagen. Enligt i-underpunkten avses med person i politiskt utsatt ställning en sådan fysisk person som har eller har haft betydande offentliga uppdrag som medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt.

Definitionen av person i politiskt utsatt ställning i i-underpunkten har vid bedömningen av genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet konstaterats vara bristfällig. Kommissionen har påpekat att definitionen i artikel 3.9 g i det fjärde penningtvättsdirektivet inte är begränsad till endast helt statsägda företag. Dessutom finns det skillnader i ordalydelsen

RP 236/2021 rd

i direktivet och i den gällande nationella definitionen. I direktivet hänvisas det på finska till ledamöter i statsägda företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan (i den svenskspråkiga versionen av direktivet används *och*, men där står organ i pluralform). Den nationella finskspråkiga definitionen avser en medlem av ett förvaltnings-, lednings- och (ja) kontrollorgan. I den svenskspråkiga nationella definitionen används *eller*.

I 10 § 1 mom. i statsrådets förordning om betydande offentliga uppdrag som avses i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (610/2019) preciseras det att i 1 kap. 4 § 11 punkten i- underpunkten i penningtvättslagen avsedda helt statsägda företag är bolag som finska staten direkt eller indirekt äger sammanlagt 100 procent av. För närvarande omfattar definitionen i förordningen inte personer som är verksamma i motsvarande uppgifter vid andra staters företag än finländska företag som ägs av finska staten. Det är fråga om en nationell avgränsning som inte nödvändigtvis överensstämmer med FATF:s rekommendationer och som inte heller annars är motiverad. Enligt ordalydelsen i den gällande definitionen av person i politiskt utsatt ställning omfattar underpunkt i inte heller personer som är medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett statligt affärsverk.

Definitionen av personer i politiskt utsatt ställning omfattar också personer som har haft betydande offentliga uppdrag. Hänvisningen hänför sig till 3 kap. 13 § i penningtvättslagen, enligt vilken en person inte längre betraktas som en person i politiskt utsatt ställning när han eller hon inte har haft något betydande offentligt uppdrag på minst ett år.

I 1 kap. 4 § i den gällande penningtvättslagen definieras inte begreppet ”tvivelaktig transaktion” närmare. Enligt motiveringen till regeringens proposition (RP 228/2016 rd, s. 112) avses med en tvivelaktig transaktion alla från kundens normala verksamhet avvikande eller ovanliga transaktioner, också transaktioner som är exceptionella i fråga om sitt ekonomiska värde, med beaktande av uppgifter som gäller kundkontroll. I penningtvättslagen används begreppen tvivelaktig transaktion och misstanke om finansiering av terrorism i paragraferna både tillsammans och separat, och i motiveringen beskrivs inte närmare vad detta förfarande grundar sig på. Misstanke om finansiering av terrorism kan dock anses vara en sådan tvivelaktig transaktion som det hänvisas till i flera punkter i penningtvättslagen.

Även FATF har i landsutvärderingsrapporten om Finland fäst uppmärksamhet vid att bland annat 4 kap. 1 § i penningtvättslagen innehåller ett särskilt omnämnande av misstanke om finansiering av terrorism, men att det i vissa bestämmelser verkar som om det ingår i begreppet tvivelaktig transaktion.

I artikel 33 i det fjärde penningtvättsdirektivet nämns begreppet misstänkt transaktion (vilket i penningtvättslagen motsvarar tvivelaktig transaktion). Enligt artikeln ska medlemsstaterna kräva att ansvariga enheter, och i tillämpliga fall deras styrelseledamöter och anställda, utan dröjsmål samarbetar fullt ut genom att a) självmant underrätta FIU, inbegripet genom att lämna in en rapport, i de fall den ansvariga enheten vet, misstänker eller har rimliga skäl att misstänka att medel, oberoende av vilket belopp det gäller, utgör vinning av brottslig handling eller har koppling till finansiering av terrorism, och genom att skyndsamt besvara FIU:s begäran om ytterligare uppgifter i sådana fall, och b) på FIU:s begäran direkt eller indirekt ge den all nödvändig information i enlighet med de förfaranden som inrättats genom tillämplig rätt. Alla misstänkta transaktioner, även försök till transaktioner, ska rapporteras. Formuleringen i artikel 33 i det fjärde penningtvättsdirektivet hänvisar till att det vid anmälan om en tvivelaktig transaktion görs anmälan om misstankar om att tillgångarna, oavsett storlek, utgör vinning av brottslig handling eller har koppling till finansiering av terrorism. Detta tyder på att en misstänkt eller tvivelaktig transaktion innebär en misstanke om både penningtvätt och finansiering av terrorism.

RP 236/2021 rd

I den gällande penningtvättslagen förekommer flera begrepp som avser tvivelaktig eller avvikande verksamhet, av vilka en del är synonyma sinsemellan, men som i lagen används i motstridiga betydelser. I det i regeringens proposition RP 228/2016 rd (s. 112) nämnda avsnitt som gäller en tvivelaktig transaktion har transaktioner som avviker från normal verksamhet och ovanliga transaktioner avskilts genom ordet "eller", vilket tyder på att det är fråga om sinsemellan olika verksamhet och syften.

2.5 Övervakarspecifik riskbedömning

Enligt 2 kap. 2 § i penningtvättslagen ska den behöriga tillsynsmyndigheten och advokatföreningen göra en övervakarspecifik riskbedömning och offentliggöra ett sammandrag av den. Riskbedömningen har en central betydelse för centralen för utredning av penningtvätt för att centralen ska kunna bilda och sprida relevanta indikatorer för identifiering av misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism. Den gällande lagstiftningen tillåter inte heller att en sådan sekretessbelagd handling tas emot.

2.6 Rapporteringsskyldigas riskbedömning

Rubriken till gällande 2 kap. 3 § i penningtvättslagen är Rapporteringsskyldigas riskbedömning. Av rubriken framgår inte att paragrafen också innehåller andra krav i fråga om den rapporteringsskyldigas riskhantering. Det framgår inte heller av rubriken till 2 kap. (Riskbedömning) att kapitlet också innehåller krav som gäller riskhanteringsmetoder.

2.7 Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna

I 3 kap. i penningtvättslagen föreskrivs det om kundkontroll och i kapitlets 3 § om uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna. Den rapporteringsskyldiga ska ha aktuella och relevanta uppsättningar av alla handlingar och uppgifter som gäller kundkontroll och kundens affärstransaktioner. I fråga om representanter för kunden ska den rapporteringsskyldiga bevara representantens namn, födelsetid och personbeteckning. När det gäller allmänna intressebevakare har det vid tillämpningen av penningtvättslagen förekommit oklarhet om vad lagen förutsätter, med beaktande av behovet att samtidigt beakta kraven i dataskyddslagstiftningen samt aspekter som hänför sig till de allmänna intressebevakarnas säkerhet och skyddet för privatlivet. Enligt penningtvättslagen ska en företrädare för kunden identifieras också i de situationer där en allmän intressebevakare har förordnats till intressebevakare. Det är dock möjligt att identifiera allmänna intressebevakare och kontrollera identiteten också indirekt med hjälp av uppgifter som tjänsteleverantören lämnar. Den allmänna intressebevakningen har inte heller ansetts vara förenad med sådana risker för penningtvätt och finansiering av terrorism att det är nödvändigt att bevara nuläget.

2.8 Inhämtande av uppgifter om kunder

I 3 kap. 4 § i penningtvättslagen föreskrivs det om inhämtande av uppgifter om kunder, fortlöpande uppföljning och utredningsskyldighet. De rapporteringsskyldiga ska inhämta uppgifter om sina kunders och deras verkliga förmånstagares verksamhet, arten och omfattningen av deras affärsverksamhet och grunderna för att en tjänst eller produkt används. De rapporteringsskyldiga får utnyttja uppgifter från olika uppgiftskällor om kunderna eller deras verkliga förmånstagare för att upprätta och förvalta den riskbedömning som gäller kunderna, för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism samt för att fullgöra rapporteringsskyldigheten och utredningsskyldigheten. De rapporteringsskyldiga dock ska fästa särskild vikt vid uppgiftskällans trovärdighet och tillförlitlighet.

I den gällande lagen tas det dock inte ställning till om de rapporteringsskyldiga får utnyttja till exempel information om domar i brottmål eller brott som gäller deras kunder. I EBA Guidelines-anvisningarna⁵ konstateras det dock att till exempel *adverse media*-uppgifter och annan information från väsentliga källor kan innehålla information om risker som gäller kunden eller den verkliga förmånstagaren. Med *adverse media*-uppgifter avses negativ information om kunden från olika mediekällor. Vidare konstateras det i anvisningarna att till exempel brottsmisstankar eller åtal som riktar sig mot kunden eller den verkliga förmånstagaren kan vara sådan väsentlig information som den rapporteringsskyldiga kan utnyttja vid fastställandet av risknivån för kunden eller den verkliga förmånstagaren.

2.9 Skärpta åtgärder för kundkontroll och skärpta åtgärder för kundkontroll vid korrespondentförbindelser

Enligt den gällande 3 kap. 10 § i penningtvättslagen ska de rapporteringsskyldiga tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll om de utifrån riskbedömningen bedömer att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenad med ett kundförhållande eller en enskild transaktion är högre än vanligt. Detsamma gäller om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för EU:s inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna. Enligt artikel 18 i det femte penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna, i de fall som avses i artiklarna 18 a–24 samt även i andra fall av större risker som medlemsstaterna eller ansvariga enheter konstaterat, kräva att de ansvariga enheterna vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom för att hantera och minska sådana risker på lämpligt sätt. I direktivet hänvisas det inte till kundrelationer eller enskilda transaktioner, utan mer allmänt till fall.

Enligt lagens 3 kap. 12 § ska ett kreditinstitut eller finansiellt institut tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll om det ingår avtal om skötsel av betalningar och andra uppdrag (korrespondentförbindelse) med ett kreditinstitut eller finansiellt institut i ett land utanför EES-staterna. Skyldigheten gäller dock endast korrespondentförbindelser som ingåtts med ett kreditinstitut eller finansiellt institut som är etablerat i ett land utanför EES-staterna. Också artikel 19 i det fjärde penningtvättsdirektivet begränsar skärpta åtgärder för kundkontroll till endast gränsöverskridande korrespondentförbindelser.

FATF har i sin landsutvärderingsrapport riktat kritik mot Finland i anslutning till rekommendation 13. Enligt FATF gäller de skärpta åtgärder för kundkontroll som ska tillämpas på korrespondentförbindelserna inte korrespondentbanker inom EES-området. Finland har fått vitsordet ”partially compliant” för rekommendation 13. Till 3 kap. 10 § i penningtvättslagen bör det fogas ett konstaterande om att ett skärpt förfarande för kundkontroll också ska tillämpas på andra än enbart kundrelationer eller enskilda transaktioner när den rapporteringsskyldiga bedömer att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenad med fallet är högre än vanligt.

⁵ European Banking Authority: Guidelines on customer due diligence and the factors credit and financial institutions should consider when assessing the money laundering and terrorist financing risk associated with individual business relationships and occasional transactions (‘The ML/TF Risk Factors Guidelines’) under Articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849. 2.5. a) och b).
(åtkomstsätt:
eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/963637/Fin%20Report%20on%20Guidelines%20on%20revised%20ML%20TF%20Risk%20Factors.pdf)

2.10 Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning

Bestämmelser om skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning finns i 3 kap. 13 § i penningtvättslagen. Den rapporteringsskyldiga ska iakttä de förfaranden för identifiering av personer i politiskt utsatt ställning som anges i paragrafen och tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll på dem. Enligt 13 § 4 mom. betraktas en person inte längre som en person i politiskt utsatt ställning när han eller hon inte har haft något betydande offentligt uppdrag på minst ett år.

Åtgärderna för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning är bristfälliga i förhållande till det fjärde penningtvättsdirektivet. Åtgärderna innehåller inte något krav som motsvarar det fjärde penningtvättsdirektivet, enligt vilket den rapporteringsskyldiga ska beakta den fortlöpande risken i fråga om kunden också i minst 12 månader efter det att personen i fråga inte längre har ett uppdrag som innebär att han eller hon anses vara en person i politiskt utsatt ställning.

2.11 Åtgärder för kundkontroll för iakttagande av EU:s sanktionsförordningar och centralkriminalpolisens frysningsbeslut

Skyldigheten enligt de förordningar om restriktiva åtgärder (sanktioner) som utfärdats med stöd av artikel 215 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan *sanktionsförordningar*) att frysa i sanktionsförordningarna nämnda parterers tillgångar och förbud mot att överlåta tillgångar till dem är en skyldighet som är bindande för alla fysiska och juridiska personer. Genom EU:s sanktionsförordningar genomförs de sanktioner som FN:s säkerhetsråd har infört i hela EU och dessutom föreskrivs det om sanktioner som EU har infört på eget initiativ.

Sanktionsförordningarna är direkt tillämplig rätt i EU:s medlemsstater. Den nationella allmänna författningen för genomförandet av de sanktioner som ingår i EU:s sanktionsförordningar är lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen (659/1967, nedan *sanktionslagen*). Brott mot EU:s sanktionsförordningar har i Finland kriminaliserats som regleringsbrott enligt 46 kap. i strafflagen. Utöver de frysningsskyldigheter som ingår i EU:s sanktionsförordningar möjliggör lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism (325/2013, nedan *frysningsslagen*) nationellt frysning av tillgångar som tillhör personer och sammanslutningar som är kopplade till terrorism. Tillgångar fryses bland annat på grund av misstanke om, åtal för och dom i terroristbrott. Frysningen omfattar också juridiska personers tillgångar som är associerade med sådana personer. Dessutom är frysning möjlig på vissa villkor på begäran av en annan stat. Enligt frysningsslagen ska man dessutom frysa tillgångar som hör till EU:s så kallade interna terrorister, dvs. fysiska eller juridiska personer som avses i artikel 1 i rådets gemensamma ståndpunkt (2001/931/GUSP) och inte omfattas av rådets förordning (EG) nr 2580/2001 om särskilda restriktiva åtgärder mot vissa personer och enheter i syfte att bekämpa terrorism. Brott mot skyldigheterna enligt frysningsslagen har också kriminaliserats som regleringsbrott.

När det gäller rekommendationerna 27, 28 (övervakarnas befogenheter) och 35 (administrativa sanktioner) visade FATF i landbedömningen på en brist som också har återverkningar på effektiviteten (*Immediate Outcome* 3, 10 och 11). De rapporteringsskyldiga är skyldiga att följa sanktionsförordningarna, men övervakarna kan inte i sin tillsyn ingripa i eventuella missförhållanden, till exempel i uppföljningen av transaktioner eller i förfaranden som gäller kundkontroll. Övervakarna har inte getts befogenhet att övervaka att de rapporteringsskyldiga har ordnat sin verksamhet på det sätt som skyldigheten att frysa tillgångar och det därmed sammanhängande förbudet mot överlåtelse av tillgångar förutsätter. Om det vid tillsynsarbetet upptäcks att förfarandena är bristfälliga, kan övervakaren inte i hög grad ingripa i saken eller

påföra påföljder. En eventuell straffrättslig påföljd (regleringsbrott) är möjlig först när tillgångar har överlåtits till en part som nämns i en sanktionsförordning eller när tillgångar som hör till där en nämnd part inte har frysts.

FATF:s rekommendationer (6 och 7) omfattar sådan frysning av tillgångar som riktar sig till personer och sammanslutningar på basis av FN:s säkerhetsråds resolutioner och som hänför sig till bekämpning av terrorism (rekommendation 6) samt Irans och Nordkoreas kärnenergiprogram (rekommendation 7). Inom ramen för sina rekommendationer bedömer FATF inte sina medlemmar i fråga om genomförandet av frysningen av andra tillgångar än den som hänför sig till de nämnda sanktionsystemen. Med stöd av EU:s sanktionsförordningar ska Finland dock föreskriva om påföljder för brott mot alla frysningsskyldigheter som ingår i sanktionsförordningarna och vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att de genomförs. De nuvarande tillsynsbefogenheterna kan anses vara bristfälliga i fråga om alla EU:s sanktionsförordningar som omfattas av sanktionslagen och de nationella frysningsbesluten enligt frysningsslagen.

Det är nödvändigt att i penningtvättslagen på det sätt som förutsätts i FATF:s rekommendationer föreskriva om de rapporteringsskyldigas skyldighet att ordna sin verksamhet så att de i praktiken effektivt kan iaktta sanktionsförteckningarna och nationella frysningsbeslut. Dessutom behöver de rapporteringsskyldigas övervakare ha möjlighet att påföra administrativa påföljder, om de till denna del konstaterar brister i den rapporteringsskyldigas förfaranden.

De föreslagna ändringarna inverkar inte på den verkställighetsmekanism för frysning av tillgångar som det föreskrivs om i sanktionslagen och i frysningsslagen och där frysningen av tillgångar har anförtratts utsökningsmyndigheten.

2.12 Inspektionsrätt

I 7 kap. 3 § i penningtvättslagen finns bestämmelser om tillsynsmyndighetens och advokatföreningens inspektionsrätt. I paragrafens 1 mom. föreskrivs det om rätten att utföra inspektioner på rapporteringsskyldigas andra driftställen än utrymmen som används för boende av permanent natur. I 3 mom. ges tillsynsmyndigheterna (förutom Patent- och registerstyrelsen) dock under vissa förutsättningar rätt att för tillsynen över efterlevnaden av penningtvättslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den också utföra inspektioner i utrymmen som används för boende av permanent natur, utom när det gäller rapporteringsskyldiga som avses i 1 kap. 2 § 2 mom. Detta förutsätter dock att det finns en grundad misstanke om att den rapporteringsskyldiga uppsåtligt eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt har försummat att iaktta eller brutit mot lagen på det sätt som avses i 8 kap. 3 § 1 eller 2 mom. och inspektionen kan anses vara nödvändig.

Bestämmelserna i 7 kap. 3 § 1 och 3 mom. i penningtvättslagen skiljer sig från varandra beroende på om det utrymme där inspektionen utförs omfattas av hemfridsskyddet eller inte. I paragrafens 1 mom. föreskrivs det om utövande av inspektionsrätt på den rapporteringsskyldigas andra verksamhetsställen än utrymmen som används för boende av permanent natur, medan det i 3 mom. föreskrivs om utövande av inspektionsrätt i utrymmen som används för boende av permanent natur, varvid särskilda villkor ska vara uppfyllda. I 1 mom. föreskrivs det om inspektionsrättens omfattning av olika utrymmen när särskilda förutsättningar saknas, medan det i 3 mom. föreskrivs om inspektionsrättens omfattning av olika utrymmen när särskilda villkor är uppfyllda. När de särskilda villkoren är uppfyllda är inspektionsrätten till sin omfattning mest omfattande, dvs. den utsträcker sig också till utrymmen som omfattas av hemfridsskyddet.

FATF har i landsutvärderingsrapporten om Finland påpekat att inspektioner som gäller boende av permanent natur har begränsats till att gälla endast situationer där den rapporteringsskyldiga misstänks ha försummat eller brutit mot bestämmelserna i penningtvättslagen. Rutinmässiga inspektioner är därmed inte möjliga. De rapporteringsskyldiga får utan begränsningar arbeta i utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur. Inspektionerna är alltså förenade med en brist som enligt FATF borde korrigeras så att rutinmässiga inspektioner kan utföras hos alla rapporteringsskyldiga. I penningtvättslagen kan det dock inte föreskrivas om rutinmässiga inspektioner av lokaler som omfattas av hemfriden, eftersom det enligt 10 § i grundlagen genom lag endast kan föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas.

I penningtvättslagen kan det dock föreskrivas om alternativa inspektionsåtgärder i de situationer där den rapporteringsskyldigas verksamhetsställe omfattas av hemfriden. I penningtvättslagen är vara möjligt att föreskriva om inspektioner som utförs med hjälp av distansförbindelser samt om inspektioner som utförs på någon annan plats än i utrymmen som används för boende av permanent natur. Alternativa inspektioner möjliggör det att utförandet av rutinmässiga inspektioner inte är bundet till den rapporteringsskyldigas verksamhetsställe.

Den gällande penningtvättslagen innehåller inga uttryckliga bestämmelser om inspektion med hjälp av distansförbindelse. Lagen har dock kunnat tolkas så att den möjliggör en inspektion med hjälp av distansförbindelser med den anmälningsskyldiges samtycke. Exempelvis Finansinspektionen har redan tidigare erfarenhet av inspektioner med hjälp av distansförbindelse som utförs med tillsynsobjektens samtycke, och erfarenheterna har varit positiva.

2.13 De behöriga myndigheternas skyldighet att förse Europeiska bankmyndigheten med den information som den behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt det fjärde penningtvättsdirektivet

Den gällande penningtvättslagen innehåller inte någon bestämmelse enligt artikel 50 i det fjärde penningtvättsdirektivet, enligt vilken de behöriga myndigheterna ska förse Europeiska bankmyndigheten med all information den behöver för att utföra sina uppgifter enligt det fjärde penningtvättsdirektivet.

2.14 Vissa myndigheters allmänna omsorgsplikt

I 9 kap. 5 § i penningtvättslagen föreskrivs det om en omsorgsplikt för tull-, gränsbevaknings-, skatte- och utredningsmyndigheterna samt konkursombudsmannen enligt vilken dessa myndigheter i sin verksamhet ska se till att uppmärksamhet riktas på förhindrande och avslöjande av penningtvätt och finansiering av terrorism och på att tvivelaktiga transaktioner och misstänkt finansiering av terrorism som uppdagas i samband med att de sköter sina uppgifter anmäls till centralen för utredning av penningtvätt.

Omsorgsplikt för de myndigheter som har goda möjligheter att upptäcka tvivelaktiga transaktioner har ursprungligen införts genom lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism från 2008 (upphävd genom den gällande penningtvättslagen). Syftet med åläggandet av omsorgsplikt är att det ska främja avslöjandet och utredningen av ekonomisk brottslighet och grå ekonomi (RP 25/2008 rd). Penningtvättsdirektiven ställer inga krav på att vissa myndigheter åläggs omsorgsplikt, utan det är här fråga om nationell reglering.

Anmälningar till Centralen för utredning av penningtvätt från myndigheter som omfattas av omsorgsplikten om tvivelaktiga transaktioner som de har upptäckt i samband med sin egen verksamhet behandlas på samma sätt som anmälningar från rapporteringsskyldiga om tvivelaktiga transaktioner. Vid Centralen för utredning av penningtvätt registreras uppgifterna i det register som avses i 3 § i lagen om centralen för utredning av penningtvätt. På basis av den anmälning som fås kan centralen för utredning av penningtvätt eller i ett senare skede den polisenhet som undersöker saken behöva ytterligare upplysningar av den myndighet som omfattas av omsorgsplikten för att utreda ärendet. Centralens rätt att få uppgifter grundar sig på 4 § i lagen om centralen för utredning av penningtvätt, enligt vilken centralen har rätt att få nödvändiga uppgifter och handlingar av myndigheter. Bestämmelsen omfattar alla uppgifter som myndigheterna har, oberoende av sekretessgrunden.

Omsorgsplikten enligt den gällande penningtvättslagen gäller inte Brottspåföljdsmyndigheten. Brottspåföljdsmyndigheten övervakar användningen av fångars medel med stöd av 19 kap. 1 § i fängelselagen (767/2005), där det föreskrivs att om det med stöd av omständigheter som framkommit i samband med övervakningen av fångar eller vid skötseln av Brottspåföljdsmyndighetens andra uppgifter finns skäl att betvivla att pengar och andra betalningsmedel eller någon annan egendom har ett lagligt ursprung, ska saken anmälas till polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet. Med stöd av den gällande lagstiftningen är det i viss mån oklart om anmälan ska göras till polisen eller centralen för utredning av penningtvätt. Brottspåföljdsmyndigheten har genom de ändringar av fängelselagen och häktningsslagen (768/2005) som trädde i kraft våren 2021 fått befogenheter att övervaka användningen av det betalkort som getts till fångar och som Brottspåföljdsmyndigheten har godkänt. I och med de befogenheter som baserar sig på den nya 9 kap. 3 a § i fängelselagen har myndigheten bättre möjligheter än tidigare att upptäcka betalningstransaktioner som avviker från sedvanlig betalningsrörelse.

Med tanke på förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism är det ändamålsenligt att Brottspåföljdsmyndigheten omfattas av omsorgsplikten. Brottspåföljdsmyndigheten har på samma sätt som de nuvarande myndigheter som ålagts omsorgsplikt konstaterats ha goda möjligheter att i sin verksamhet upptäcka tvivelaktiga transaktioner, och därför främjar tillfogandet av den det ursprungliga syfte som åläggandet av omsorgsplikten har haft.

2.15 Administrativa påföljder

Bestämmelser om administrativa påföljder som tillsynsmyndigheten påför finns i 8 kap. i penningtvättslagen. Till de administrativa påföljderna hör ordningsavgifter, offentliga varningar och påföljdsavgifter. Bestämmelserna om administrativa påföljder baserar sig i enlighet med motiveringen till RP 228/2016 rd på artiklarna 58–62 i fjärde penningtvättsdirektivet och artiklarna 17–21 i förordningen om information om betalaren. Till skillnad från påföljdsavgiften och den offentliga varningen, som definieras i artikel 59.2 i fjärde penningtvättsdirektivet, grundar sig ordningsavgiften som administrativ påföljd inte på EU-lagstiftning.

Tillsynsmyndigheten ska påföra rapporteringsskyldiga tillsynsobjekt enligt 7 kap. 1 § 1 mom. en ordningsavgift, med undantag för näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om tillsynsobjekten uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar eller bryter mot skyldigheter enligt penningtvättslagen som nämns i 8 kap. 1 §. Tillsynsmyndigheten ska påföra en påföljdsavgift om den rapporteringsskyldiga uppsåtligen eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt bryter mot de skyldigheter som nämns i 8 kap. 3 §. Tillsynsmyndigheten kan meddela en offentlig varning om den rapporteringsskyldiga uppsåtligen eller av oaktsamhet handlar i strid med andra bestämmelser i penningtvättslagen

eller i strid med andra bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller i strid med andra bestämmelser i förordningen om information om betalaren än de som avses i 8 kap. 1 § 1 eller 2 mom. och 3 § 1 eller 2 mom. i penningtvättslagen. Tillsynsmyndigheten kan alltså ge den rapporteringsskyldiga en offentlig varning för sådana försummelser av skyldigheterna enligt penningtvättslagen för vilka myndigheten inte kan påföra ordnings- eller påföljdsavgift.

Beloppet på ordningsavgiften ska basera sig på en samlad bedömning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till förfarandets art, omfattning och varaktighet. För juridiska personer är ordningsavgiften minst 5 000 och högst 100 000 euro. För fysiska personer är ordningsavgiften minst 500 och högst 10 000 euro. Den nedre gränsen på 5 000 euro för ordningsavgift som påförs juridiska personer har ansetts vara för hög. Med beaktande av att det bland de rapporteringsskyldiga som omfattas av tillämpningsområdet för penningtvättslagen finns aktörer vars omsättning kan vara klart under 5 000 euro per år, skulle det vara en oskälig åtgärd att påföra ordningsavgift. Det har förekommit situationer där tillsynsmyndigheten har varit tvungen att låta bli att påföra ordningsavgift, eftersom det skulle ha varit oskäligt att påföra den med beaktande av den rapporteringsskyldigas omsättning. Det är skäl att sänka ordningsavgiftens nedre gräns för att en administrativ påföljd ska kunna påföras vid brott mot skyldigheterna enligt penningtvättslagen.

3 Målsättning

Ett mål med propositionen är att ändra penningtvättslagen så att den bättre motsvarar det fjärde penningtvättsdirektivet och därmed komplettera genomförandet av direktivet. Syftet med propositionen är också att ingripa i nationella behov av lagändringar och få bestämmelserna i penningtvättslagen och lagen om Finansinspektionen att bättre motsvara FATF:s rekommendationer.

Ett ytterligare syfte med propositionen är att precisera penningtvättslagens tillämpningsområde, korrigera, precisera och komplettera definitionerna i lagen och förenhetliga de begrepp som används i lagen. Vidare är ett syfte med propositionen att komplettera åtgärderna för kundkontroll i de nämnda lagarna med beaktande av de skyldigheter enligt annan lagstiftning som hänför sig till frysning av tillgångar och förbud att överföra tillgångar.

Ett syfte med propositionen är att effektivisera förhindrandet av penningtvätt och finansiering av terrorism och stödja utredningen och avslöjandet av penningtvätt och finansiering av terrorism och därigenom öka den samhälleliga stabiliteten samt skydda det finansiella systemet mot missbruk.

Ett syfte med propositionen är att minska mångtydigheten i lagen och på så sätt skapa klarhet i verksamhetsmiljön för aktörerna för förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, vilket också har kostnadsminskande konsekvenser. Ett syfte är också att förbättra hanteringen av centrala risker för penningtvätt och finansiering av terrorism utan att orsaka aktörerna en alltför stor administrativ börda.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I lagförslag 1 i propositionen föreslås det att tillämpningsområdet för 1 kap. 2 § i penningtvättslagen ska preciseras i fråga om revisorer så att penningtvättslagen tillämpas på en revisors verksamhet när revisorn är verksam i egenskap av revisor (1 kap. 1 § 1 mom. 1 och 2 punkten och 4 mom. i revisionslagen). Tillämpningsområdet begränsas inte till enbart

RP 236/2021 rd

lagstadgad revision (1 punkten i ovannämnda lagrum), utan omfattar också annan i revisionslagen avsedd revisorsverksamhet. Dessutom föreslås det i propositionen att penningtvättslagen ska tillämpas på revisorer också när de utför revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin samt utför andra revisionsuppgifter inom den offentliga förvaltningen och ekonomin. Penningtvättslagens 1 kap. 3 § 2 mom. föreslås bli upphävt såsom obehövligt.

I 1 kap. 3 § 2 mom. i penningtvättslagen föreskrivs det om ett undantag från tillämpningsområdet i fråga om bolag där en person som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (748/2012). I propositionen föreslås det att undantaget i fråga om tillämpningen upphävs som onödigt.

I propositionen föreslås det att definitionerna i 1 kap. 4 § ändras. Det föreslås att 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e ändras så att det i stället för till offentliga aktiebolag hänvisas till bolag vars värdepapper är föremål för handel på en sådan reglerad marknad som avses i 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument. I 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten stryks hänvisningen till personer som har haft betydande offentliga uppdrag. Dessutom utvidgas definitionen av person i politiskt utsatt ställning i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i till att omfatta också företag med statligt majoritetsägande oberoende av vilken stat som äger det finländska företaget. Till samma definition fogas också statliga affärsverk.

I propositionen föreslås att begreppet ”tvivelaktig transaktion” definieras i penningtvättslagen. Med tvivelaktig transaktion avses en för en kund ovanlig transaktion vars faktiska syfte eller mål den rapporteringsskyldiga inte har kunnat utreda eller en kunds transaktion som efter utredning verkar ovanlig utan någon godtagbar grund.

I propositionen föreslås det att de i penningtvättslagen använda begreppen exceptionell, ovanlig och avvikande från det normala förenhetligas till begreppet ovanlig så att begreppen överensstämmer med begreppen i penningtvättsdirektivet.

I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna om riskbedömning i lagens 2 kap. Enligt propositionen ska en övervakarspecifik riskbedömning enligt 2 § trots sekretessbestämmelserna på begäran lämnas ut till centralen för utredning av penningtvätt utan obefogat dröjsmål, om den behövs för skötseln av de uppgifter som det föreskrivs om i 2 § 1 mom. i lagen om centralen för utredning av penningtvätt.

I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna om kundkontroll i lagens 3 kap. I propositionen föreslås det att 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten ändras, så att det föreskrivs om ett undantag i fråga om de uppgifter som ska bevaras om allmänna intressebevakare. Dessutom föreslås det att det till 3 kap. fogas en ny 3 a §, där det föreskrivs om den rapporteringsskyldigas rätt att behandla allmänt tillgänglig information om domar i brottmål eller brott som gäller en kund och som har samband med penningtvätt, finansiering av terrorism eller det brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av terrorism har fått eller kan fås.

Det föreslås att bestämmelserna i 3 kap. 13 § om skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning ändras. Paragrafens 4 mom. ändras genom att det till momentet fogas ett krav där det föreskrivs att när en person i politiskt utsatt ställning inte längre har ett betydande offentligt uppdrag ska den rapporteringsskyldiga åtminstone under 12 månader beakta om personen fortfarande utgör en risk och tillämpa motsvarande lämpliga

åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning.

I propositionen föreslås det att det till skyldigheterna i 3 kap. som gäller kundkontroll fogas en ny 16 §, där det föreskrivs om skyldighet att beakta de skyldigheter i anslutning till frysning av tillgångar och förbud mot överlåtelse som det föreskrivs om i EU:s sanktionsförordningar och i frysningsslagen. Rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen ska vidta tillräckliga åtgärder för att säkerställa att tillgångar som tillhör de aktörer som nämns i EU:s sanktionsförordningar eller som är föremål för centralkriminalpolisens frysningsbeslut fryses och att medel inte överläts till dessa aktörer. Tillsynsbefogenheterna för de övervakare som avses i penningtvättslagen omfattar också tillsynen över iakttagandet av skyldigheter i anslutning till sanktioner och frysningsbeslut i fråga om rapporteringsskyldiga. Till 8 kap. i penningtvättslagen, som gäller administrativa påföljder, fogas dessutom bestämmelser genom vilka tillsynsmyndigheterna ges befogenhet att påföra ordningsavgift och påföljdsavgift, om den rapporteringsskyldiga försummar eller bryter mot sina skyldigheter i anslutning till EU:s sanktionsförordningar eller nationella frysningsbeslut.

I propositionen föreslås en ändring i 7 kap. 3 § i penningtvättslagen som gäller tillsynsmyndigheternas och advokatföreningens inspektionsrätt. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. där det föreskrivs om tillsynsmyndighetens och advokatföreningens rätt att utföra inspektioner också med hjälp av distansförbindelse genom ett informationssäkert förfarande eller på en av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisad annan plats än utrymmen som används för boende av permanent natur.

I propositionen föreslås en sänkning av den nedre gränsen för ordningsavgift som enligt 8 kap. 1 § i penningtvättslagen påförs juridiska personer.

I propositionen föreslås det att Brottspåföljdsmyndigheten ska fogas till den myndigheten med omsorgsplikt som avses i 9 kap. 5 § i penningtvättslagen.

I lagförslag 2 i propositionen föreslås det att lagen om Finansinspektionen kompletteras så att Finansinspektionen också ska övervaka att finansmarknadsaktörerna iakttar på dem tillämpliga bestämmelser och föreskrifter om sanktioner och frysning av tillgångar. Dessutom föreslås det att Finansinspektionen ska ha rätt att få de uppgifter som avses i 20 b § 1 och 2 mom., om de behövs för iakttagandet av bestämmelserna och föreskrifterna om sanktioner och frysning av tillgångar.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen

Förslagen i regeringspropositionen har konsekvenser för vissa hushålls ställning på grund av att definitionen av personer i politiskt utsatt ställning ändras. I propositionen föreslås det att definitionen av personer i politiskt utsatt ställning ändras så att den i fortsättningen också omfattar medlemmar av förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i företag som är majoritetsägda av staten. Dessutom föreslås det att definitionen i fortsättningen ska omfatta medlemmar av förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i statliga affärsverk. Genom propositionen utvidgas definitionen av personer i politiskt utsatt ställning. Antalet personer i politiskt utsatt ställning, deras familjemedlemmar och bolagspartner uppskattas vara flera tusen i Finland. Som rapporteringsskyldigas kunder omfattas dessa personer av skärpta åtgärder för

kundkontroll enligt 3 kap. 13 § i penningtvättslagen. Skärpta åtgärder för kundkontroll förutsätter att den rapporteringsskyldiga tillämpar ett accentuerat omsorgsfullt förfarande, vilket bland annat innebär en mer omfattande utredning och dokumentation om kundens verksamhet och användningen av tjänsterna än normalt. Detta kan ha indirekta ekonomiska konsekvenser för hushållen. Ur kundens synvinkel kan detta innebära att tillgången till tjänster fördröjs, vilket kan medföra kostnader för kunden. Dessutom kan kunden själv bli tvungen att bekosta mer omfattande utredningar och dokumentation.

För närvarande finns det fjorton av finska staten majoritetsägda bolag som till följd av ändringen skulle omfattas av definitionen.⁶ Det finns två finska statliga affärsverk.⁷ Efter ändringen ska medlemmarna i dessa bolags förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan betraktas som personer i politiskt utsatt ställning. Uppskattningsvis kommer några hundra nya personer att till följd av denna ändring betraktas som personer i politiskt utsatt ställning.

Dessutom föreslås det i propositionen att definitionen utvidgas att omfatta finländska företag som också ägs av andra stater än finska staten. Det finns inga uppgifter att tillgå om ändringens effekter. Statsrådets kansli för förteckningar över finska statens bolagsinnehav, men inte över andra staters innehav i finländska bolag. Inte heller i Patent- och registerstyrelsens handelsregister finns bolagens aktieägarförteckningar eller ägaruppgifter. Därför är det inte möjligt att på förhand på ett tillförlitligt sätt bedöma alla praktiska konsekvenser av ändringen. Eftersom det i Finland inte finns någon centraliserad databas som upprätthålls av en myndighet och där den rapporteringsskyldiga kan försäkra sig om en person är i politiskt utsatt ställning kan förslaget i praktiken leda till att den rapporteringsskyldiga blir tvungen att granska personer i politiskt utsatt ställning med hjälp av kommersiella tjänster. Användningen av kommersiella tjänster kan vara problematisk med tanke på uppgifternas tillförlitlighet och därigenom med tanke på likabehandlingen mellan personer. I arbetsgruppen har det utretts om det i Finland kunde inrättas ett register som förs av en myndighet och där de rapporteringsskyldiga i fortsättningen kan kontrollera personer i politiskt utsatt ställning. På grund av tidsplanen kunde utredningen av ärendet inte fortsätta under arbetsgruppens mandatperiod, utan arbetsgruppen lämnade över ärendet till finansministeriet för fortsatt utredning.

Dessutom föreslås det i propositionen att bestämmelsen om skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning ändras så att den rapporteringsskyldiga inte längre behöver tillämpa skärpta åtgärder enligt 3 kap. 13 § 3 mom. i den gällande penningtvättslagen på personer i politiskt utsatt ställning när det har gått 12 månader eller mindre från det att personen inte längre har ett betydande offentlig uppdrag. Den rapporteringsskyldiga ska däremot genast när en person inte längre har ett betydande offentligt uppdrag börja tillämpa motsvarande lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning och tillämpa dem tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning.

Efter ändringen motsvarar den nationella lagstiftningen bättre artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet. Genom ändringen blir det möjligt att vidta lättare riskbaserade åtgärder för kundkontroll än i nuläget när en person inte längre är verksam i ett betydande offentligt uppdrag, och man frångår ytterligare nationell reglering som går längre än direktivet. De

⁶ Statsrådets kansli: Statens innehavsandelar samt riksdagsfullmakterna 1.6.2021

Åtkomstsätt <https://vnk.fi/sv/riksdagsfullmakter>

⁷ Forststyrelsen och Senatfastigheter. Regeringens årsberättelse 2019 Bilaga 4 Statens bolagsinnehav och affärsverk samt statliga fonder utanför budgeten Åtkomstsätt <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162253>

rapporteringskyldiga behöver inte längre tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll enligt 3 kap. 13 § i fråga om en kund som tidigare var i politiskt utsatt ställning. Den rapporteringskyldiga ska däremot tillämpa riskbaserade lämpliga åtgärder i kundförhållandet. De tilläggsåtgärder som gäller familjemedlemmar och bolagspartner till en person som varit i politiskt utsatt ställning slopas helt och hållet, och den riskbaserade kundkontrollen gäller endast den person som tidigare var i politiskt utsatt ställning. Denna ändring minskar antalet personer som med stöd av den gällande lagstiftningen omfattas av skärpta åtgärder för kundkontroll efter det att en person har upphört att vara verksam i ett betydande offentligt uppdrag.

Å andra sidan kan skyldigheten att tillämpa tilläggsåtgärder som gäller kundkontroll utvidgas tidsmässigt. Enligt den gällande bestämmelsen ska skärpta åtgärder för kundkontroll vidtas i fråga om en person i politiskt utsatt ställning i 12 månader efter det att personen har avslutat sitt betydande offentliga uppdrag. Efter ändringen ska den rapporteringskyldiga tillämpa riskbaserade tilläggsåtgärder på kundförhållandet till dess att personen inte längre anses vara förknippad med en risk som är typisk för en person i politiskt utsatt ställning.

Ändringen kan påverka tillgången till tjänster i fråga om personer som varit i politiskt utsatt ställning, eftersom den rapporteringskyldigas riskbaserade tilläggsåtgärder för kundkontroll ofta förutsätter ytterligare utredningar av kunden, vilket till exempel kan fördröja tillgången till tjänster. Å andra sidan lindras nivån på de tilläggsåtgärder som lagen förutsätter, vilket gäller alla personer som tidigare varit i politiskt utsatt ställning. Efter ändringen ska rapporteringskyldiga dessutom inte längre inrikta ytterligare åtgärder på familjemedlemmar och bolagspartner till personer som varit i politiskt utsatt ställning.

Ändringarna i regeringspropositionen inverkar också på behandlingen av personuppgifter i fråga om hushåll och på vissa hushåll som är arbetstagare. Dessa effekter förklaras mer i avsnittet om samhällseliga konsekvenser.

4.2.1.2 Konsekvenser för företagen

Konsekvenser för revisorerna

I propositionen föreslås det att tillämpningsområdet för penningtvättslagen preciseras så att rapporteringskyldigheten gäller revisorsverksamhet då en revisor är verksam i egenskap av revisor. Regeringspropositionen bedöms ha både ekonomiska och andra konsekvenser för revisorerna. I revisorsregistret fanns den 31 december 2020 (uppgifter från föregående år inom parentes) sammanlagt 1 326 (1 317) revisorer och 69 (71) revisionsammanslutningar. Det fanns 510 GR-revisorer, 651 GR- och CGR-revisorer, 66 GR- och OFGR-revisorer, 56 GR-, CGR- och OFGR-revisorer och 43 OFR-revisorer. Enligt uppgifter från Finlands revisorer rf arbetar cirka 40 procent av revisorerna i stora revisionsammanslutningar. Av revisorerna arbetar 20 procent i mindre sammanslutningar och 40 procent är revisorer som huvudsakligen verkar ensamma. Varje år lämnas cirka 124 000 revisionsberättelser, varav största delen utarbetas i mindre sammanslutningar. Inom revisionsverksamheten ligger huvudvikten på lagstadgad revision, dvs. största delen av revisorerna erbjuder lagstadgad revision och en del koncentrerar sig endast på dem. Det är dock känt att en liten del av revisorerna så gott som uteslutande kan koncentrera sig på till exempel specialrevisioner, som för närvarande inte omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde. När det är fråga om sådana utlåtanden enligt aktiebolagslagen som för närvarande ser ut att falla utanför tillämpningsområdet för penningtvättslagen, begärs ofta utlåtande av en vald revisor. Den valda revisorn är redan skyldig att iakttä penningtvättslagens krav på kundkontroll och identifiering av kunder.

En del av revisorerna erbjuder bokföringstjänster som en del av sin verksamhet, men inte för sina revisionskunder. Då är revisorn inte heller verksam i egenskap av revisor utan som en tillhandahållare av bokföringstjänster, som i den egenskapen omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde. Även skatterådgivningstjänster hör till de tjänster som revisorerna ibland tillhandahåller, och tillhandahållandet av dessa tjänster hör också till tillämpningsområdet för penningtvättslagen. I fråga om bokförings- och skatterådgivningstjänster övervakas fullgörandet av skyldigheterna enligt penningtvättslagen av regionförvaltningsverket. Utvidgningen av tillämpningsområdet för penningtvättslagen kan i vissa situationer snedvrída konkurrensen. En sådan situation kan uppkomma när en revisor bland aktörer som är verksamma på samma marknad som rapporteringsskyldig ska iaktta bestämmelserna i penningtvättslagen, medan en annan tillhandahållare av en motsvarande tjänst inte är rapporteringsskyldig enligt penningtvättslagen. Möjligheten är dock ganska liten, eftersom motsvarande tjänsteleverantörer oftast är bokförare eller skatterådgivare som redan är rapporteringsskyldiga.

Med beaktande av att en betydande del av revisorerna är verksamma i stora revisionssammanslutningar som redan nu åtminstone delvis tillämpar penningtvättslagen i större utsträckning än lagens ordalydelse, att en del av de revisorer som är verksamma i små sammanslutningar eller ensamma för närvarande huvudsakligen koncentrerar sig på revision och att en del av de andra tjänster än revisionstjänster som revisorerna tillhandahåller redan nu omfattas av andra än 11 punkten i penningtvättslagens tillämpningsområde, har en utvidgning av tillämpningsområdet begränsade konsekvenser. Konsekvenserna beror på hur stor del av revisorns verksamhet som utgörs av sådana andra tjänster än lagstadgad revision som för närvarande står utanför tillämpningsområdet för penningtvättslagen men som i och med ändringen kommer att omfattas av det. Av skyldigheterna enligt penningtvättslagen är åtgärderna för kundkontroll de som beräknas föranleda den största arbetsmängden för de rapporteringsskyldiga. Revisorsuppdragets karaktär inbegriper i vilket fall som helst grundlig kundkontroll, vilket innebär att konsekvenserna även i fråga om detta bedöms vara måttliga. Också Finlands Revisorer rf anser att den föreslagna ändringen har störst inverkan på en sådan revisors verksamhet som i egenskap av revisor tillhandahåller tjänster för andra kunder än sådana som är föremål för lagstadgad revision. Finlands Revisorer rf har ingen uttömmande uppfattning om hur betydande andel av tjänsterna som tillhandahålls icke-revisionskunder.

Förslaget kan i någon mån öka revisorernas arbete i andra uppgifter som avses i revisionslagen än vid revision, förutsatt att revisorerna för närvarande inte har tillämpat skyldigheterna enligt penningtvättslagen i andra uppdrag än revision. Revisorernas fakturering baserar sig ofta på timfakturering, och en eventuell ökning av arbetsmängden kan i sista hand synas i det pris som kunden betalar.

Den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet tillsammans med den redan existerande regleringen av revisionsverksamheten torde påverka i synnerhet mindre revisionsaktörers vilja att fortsätta med sin verksamhet. Om den ökande regleringen ska följas i sin helhet blir det tungt att bedriva verksamhet i synnerhet för små revisionssammanslutningar och revisorer som verkar ensamma.

Förslagets precisering av tillämpningsområdet i fråga om revisorer bedöms förtydliga revisorernas skyldigheter enligt penningtvättslagen. Tystnadsplikten för revisorer hindrar att en anmälan om tvivelaktiga transaktioner görs, om den tvivelaktiga transaktionen inte har framkommit uttryckligen vid utförandet av lagstadgad revision. Om tillämpningsområdet utvidgas till att omfatta också annan revisorsverksamhet, behöver revisorerna inte oroa sig för att bryta mot tystnadsplikten. Ändringen klargör också revisorernas roll som rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen, eftersom revisorn i och med ändringen är

rapporteringskyldig när han eller hon är verksam i egenskap av revisor och inte endast i fråga om en del av revisorns arbetsbeskrivning.

Konsekvenser för andra rapporteringskyldiga

Förslaget om en utvidgning av definitionen av person i politiskt utsatt ställning bedöms ha konsekvenser för de rapporteringskyldiga. I propositionen föreslås det att definitionen av personer i politiskt utsatt ställning ändras så att den i fortsättningen också omfattar medlemmar av förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i företag som är majoritetsägda av staten. Antalet personer i politiskt utsatt ställning ökar då jämfört med tidigare, vilket ökar antalet kundrelationer som omfattas av de rapporteringskyldigas skärpta åtgärder för kundkontroll. Antalet personer i politiskt utsatt ställning, deras familjemedlemmar och bolagspartner uppskattas vara flera tusen i Finland. Som rapporteringskyldigas kunder omfattas dessa personer av skärpta åtgärder för kundkontroll enligt 3 kap. 13 § i penningtvättslagen, vilket förutsätter att den rapporteringskyldiga tillämpar ett accentuerat omsorgsfullt förfarande i kundförhållandet. Ändringen kan därför också ha kostnadseffekter för de rapporteringskyldiga. Antalet personer i politiskt utsatt ställning ökar dock inte i någon betydande grad. För närvarande finns det fjorton av finska staten majoritetsägda bolag som till följd av ändringen skulle omfattas av definitionen.⁸ Dessutom föreslås det i propositionen att definitionen utvidgas att omfatta också finländska företag som ägs av andra stater än finska staten. Det finns inga uppgifter att tillgå om ändringens konsekvenser. Statsrådets kansli för förteckningar över finska statens bolagsinnehav, men inte över andra staters innehav i finländska bolag. Inte heller i Patent- och registerstyrelsens handelsregister finns bolagens aktieägarförteckningar eller ägaruppgifter. Därför är det inte möjligt att på ett tillförlitligt sätt bedöma alla praktiska konsekvenser som ändringen medför för de rapporteringskyldiga.

I propositionen föreslås dessutom en ändring i 3 kap. 13 §, på basis av vilken det antal personer som omfattas av skärpta åtgärder för kundkontroll minskar. Propositionens totala konsekvenser för de rapporteringskyldiga kan således ändå innebära minskade kostnader. I den gällande lagen föreskrivs det att på en person i politiskt utsatt ställning ska de skärpta åtgärder för kundkontroll som anges i 3 kap. 13 § 3 mom. i penningtvättslagen tillämpas ännu 12 månader från det att personen inte längre har ett betydande offentlig uppdrag, och denna skyldighet till skärpta åtgärder har omfattat också familjemedlemmar och bolagspartner till personer i politiskt utsatt ställning. Den nationella regleringen har innehållit nationell reglering som går längre än direktivet och som nu föreslås bli slopad.

Enligt förslaget behöver man inte tillämpa de skärpta åtgärder för kundkontroll som anges i 3 kap. 13 § 3 mom. i den gällande penningtvättslagen på en person i politiskt utsatt ställning när det har gått 12 månader eller mindre från det att personen inte längre har ett betydande offentlig uppdrag. Den rapporteringskyldiga ska däremot genast när en person inte längre har ett betydande offentlig uppdrag med beaktande av den kontinuerliga risk som är förenad med kunden börja tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning och tillämpa dem tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning. Den rapporteringskyldiga har därmed större prövningsrätt i fråga om vilka åtgärder som är ändamålsenliga med tanke på den kontinuerliga risk som hänför sig kunden, med beaktande av bland annat grunden för kundens politiska inflytande och vilka tjänster och produkter kunden använder samt de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenade med dessa. Under minst 12 månader ska dock lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad

⁸ Statsrådets kansli: Statens innehavsandelar samt riksdagsfullmakterna 1.6.2021
Åtkomstsätt <https://vnk.fi/sv/riksdagsfullmakter>

bedömning tillämpas med beaktande av den kontinuerliga risken. Konsekvenserna av denna ändring gäller varje kundförhållande separat. Den nya bestämmelsen kan i vissa fall bidra till att behovet av tilläggsåtgärder minskar, men i andra fall till att behovet av sådana ökar. Syftet med förslaget är dock att lätta på de rapporteringsskyldigas plikt, öka prövningsrätten och minska de kostnader som föranleds av kundförhållandena i de fall där åtgärder för skärpt kundkontroll inte behövs på basis av riskbedömningen. De totala konsekvenserna bedöms därför innebära minskade kostnader. De tilläggsåtgärder som gäller familjemedlemmar och bolagspartner till en person som varit i politiskt utsatt ställning slopas dessutom helt och hållet, och den riskbaserade kundkontrollen gäller endast den person som tidigare var i politiskt utsatt ställning. Denna ändring minskar antalet personer som med stöd av den gällande lagstiftningen omfattas av skärpta åtgärder för kundkontroll efter det att personen har upphört att vara verksam i ett betydande offentligt uppdrag. Genom ändringen minskas de rapporteringsskyldigas kostnader.

De föreslagna ändringarna i bestämmelserna om personer i politiskt utsatt ställning förutsätter omfattande funktionella och datatekniska ändringar för de rapporteringsskyldiga, och därför bör en tillräcklig övergångstid reserveras för genomförandet av dem. Kostnaderna för funktionella och datatekniska ändringar ska betalas av de rapporteringsskyldiga, vilket för sin del kan återspeglas i priset på de tjänster som tillhandahålls av de rapporteringsskyldiga.

Syftet med förslaget att definiera tvivelaktig transaktion är att förtydliga lagen. Avsikten är inte att göra några innehållsmässiga ändringar i penningtvättslagen. Förslaget torde inte ha några andra konsekvenser för de rapporteringsskyldiga än att förtydliga tolkningen och tillämpningen av penningtvättslagen.

Förslaget till ändring av 3 kap. 3 § 2 mom., som gäller allmänna intressebevakare, kommer att förutsätta omfattande funktionella och datatekniska ändringar för de rapporteringsskyldiga, varför en tillräcklig övergångsperiod bör reserveras för genomförandet av dem. Kostnaderna för funktionella och datatekniska ändringar ska betalas av de rapporteringsskyldiga, vilket i sin tur kan återspeglas i priset på de tjänster som tillhandahålls av de rapporteringsskyldiga.

Den föreslagna nya 3 a § i 3 kap. ger rapporteringsskyldiga rätt att under vissa förutsättningar behandla personuppgifter som gäller domar i brottmål och brott. Bestämmelsen ger den rapporteringsskyldiga rätt att behandla känsliga personuppgifter i situationer där det är nödvändigt för att den rapporteringsskyldiga på behörigt sätt ska kunna bedöma och hantera riskerna för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Den föreslagna bestämmelsen innehåller dock krav på förfaranden som ska iaktas vid behandlingen av personuppgifter och införandet av dem ökar de rapporteringsskyldigas administrativa börda.

Förslaget om en skyldighet för de rapporteringsskyldiga att vidta tillräckliga åtgärder för att säkerställa att tillgångar som tillhör de aktörer som nämns i EU:s sanktionsförordningar eller som är föremål för centralkriminalpolisens frysningsbeslut fryses och att medel inte överläts till dessa aktörer beräknas ha konsekvenser för de rapporteringsskyldiga. De rapporteringsskyldiga har redan med stöd av den gällande regleringen skyldighet att frysa tillgångar och iaktta det förbud mot överlåtelse av tillgångar som hänför sig till det. I synnerhet kreditinstituten iakttar redan nu skyldigheten vid uppföljningen av betalningar och i sina förfaranden för kundkontroll. När det gäller andra rapporteringsskyldiga är iakttagandet av skyldigheten som en del av överensstämelseförfarandena mera varierande. I propositionen ges tillsynsmyndigheterna behörighet att övervaka att de rapporteringsskyldigas förfaranden för kundkontroll också omfattar iakttagandet av frysningsbeslut. De rapporteringsskyldiga ska också i fortsättningen visa övervakarna hur iakttagandet av frysningsskyldigheten i praktiken har ordnats, vilket kan

RP 236/2021 rd

medföra en extra administrativ börda i förhållande till nuläget. Till följd av försummelser kan rapporteringsskyldiga också påföras administrativa påföljder.

Förslaget till en ändring av 3 kap. 10 § så att skärpta krav på kundkontroll ska tillämpas också på andra situationer än enbart kundförhållanden eller enskilda transaktioner bedöms ha konsekvenser för de rapporteringsskyldiga. I och med ändringen förtydligas de rapporteringsskyldigas möjlighet att utifrån sin egen riskbedömning fastställa de situationer där de anser det ändamålsenligt att tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll och också tillämpa dem till exempel på korrespondentförbindelser inom EES-området.

Förslaget till ändring av 7 kap. 3 § så att tillsynsmyndigheterna och advokatföreningen har rätt att utföra inspektioner med hjälp av distansförbindelser och ett datasäkert förfarande bedöms minska den belastning som inspektionerna orsakar de rapporteringsskyldiga. Dessutom bedöms inspektionsprocessen bli snabbare när inspektioner kan utföras med hjälp av distansförbindelser.

Förslaget om en sänkning av den nedre gränsen för ordningsavgiften för juridiska personer enligt 8 kap. 1 § bedöms ha konsekvenser för de rapporteringsskyldiga i de fall då de rapporteringsskyldiga försummar eller bryter mot skyldigheter enligt penningtvättslagen. Sänkningen av ordningsavgiftens nedre gräns kan minska tillsynsmyndighetens tröskel för att påföra ordningsavgift i sådana situationer där den rapporteringsskyldigas omsättning är liten. Om den rapporteringsskyldigas omsättning är till exempel 1000 euro per år, är det oskäligt att påföra en ordningsavgift på 5000 euro enligt den nuvarande nedre gränsen.

4.2.1.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Propositionen har inga direkta konsekvenser för Finlands budgetekonomi eller den övriga offentliga ekonomin. Det kan dock anses att regeringspropositionen har indirekta konsekvenser som eventuellt förebygger kostnader. Genom förslagen i propositionen strävar man efter att säkerställa att Finland inte hamnar i kommissionens överträdelseförfarande eller på FATF:s lista över länder med hög risk när det gäller förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, vilket kan ha ekonomiska konsekvenser också för den offentliga ekonomin.

4.2.1.4 Konsekvenserna för samhällsekonomin och en helhetsbedömning av de ekonomiska konsekvenserna

Förslagen bedöms inte ha några betydande konsekvenser för samhällsekonomin. Ändringarna är ganska begränsade i fråga om hushållen. Många företag är rapporteringsskyldiga och därmed berör konsekvenserna tiotusentals företag. De föreslagna ändringarna är dock relativt begränsade också ur företagets synvinkel. Det är svårt att bedöma den totala effekten av ändringarna, eftersom en del av ändringarna kan öka aktörernas kostnader och en del i sin tur minska dem. De rapporteringsskyldiga är dessutom en mycket heterogen grupp, och därför varierar konsekvenserna också mellan företag och olika sektorer.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

4.2.2.1 Konsekvenser för revisionstillsynen

Förslaget om en precisering av tillämpningsområdet i fråga om revisorer bedöms ha konsekvenser för revisionstillsynen. Förslaget bedöms också förtydliga omfattningen av revisionstillsynens befogenheter och uppgifter enligt penningtvättslagen i förhållande till revisorerna. I praktiken ska revisionstillsynen övervaka att revisorernas skyldigheter i fråga om

RP 236/2021 rd

penningtvätt iakttas när det gäller likadana tjänster liksom de också nu övervakar att god revisionsssed iakttas med stöd av revisionslagen.

4.2.2.2 Konsekvenser för Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland

Förslaget om skyldighet för de behöriga myndigheternas att förse Europeiska bankmyndigheten med den information som den behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt det fjärde penningtvättsdirektivet bedöms inte ha några betydande konsekvenser för tillsynsmyndigheternas verksamhet. De nationella behöriga myndigheterna är tillsynsmyndigheterna för de rapporteringsskyldiga inom finanssektorn, dvs. Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Finansinspektionen är skyldig att lämna uppgifter till Europeiska bankmyndigheten också med stöd av 3 a § 5 mom. i lagen om Finansinspektionen (878/2008). Finansinspektionen övervakar merparten av de rapporteringsskyldiga inom finanssektorn. Ändringen har dock konsekvenser för Regionförvaltningsverket i Södra Finland, som inte sedan tidigare har motsvarande skyldighet att lämna uppgifter. De ändringar som gjorts i förordningen om Europeiska bankmyndigheten i syfte att öka Europeiska bankmyndighetens roll i samordningen och uppföljningen av förhindrandet av penningtvätt och av finansiering av terrorism på EU-nivå ger Europeiska bankmyndigheten en omfattande rätt att få information som till och med omfattar uppgifter om de rapporteringsskyldigas kunder. Dessutom bör det noteras att Europeiska bankmyndigheten under 2022 inleder en omfattande insamling av uppgifter i en ny databas mot penningtvätt, som för sin del kan öka arbetsmängden vid både Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Regionförvaltningsverket i Södra Finland bedömer att denna nya uppgift föranleder ett resursbehov på 0,5 årsverken.

4.2.2.3 Konsekvenser för alla tillsynsmyndigheter

Finansinspektionens, Polisstyrelsens, Patent- och registerstyrelsens, regionförvaltningsmyndighetens och advokatföreningens tillsyns- och påföljdsbefogenheter föreslås bli utvidgade så att tillsynsmyndigheterna har behörighet att övervaka att de tillsynsobjekt som är rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen har ordnat sin verksamhet på det sätt som förutsätts genom de frysningsskyldigheter som hänför sig till sanktionera. Den föreslagna utvidgningen av behörigheten har betydande konsekvenser för övervakarnas verksamhet. Uppgiften är helt ny för övervakarna och skötseln av den förutsätter specialkompetens i synnerhet om EU:s sanktioner, genom vilka också FN:s säkerhetsråds sanktioner genomförs. Det uppskattas att Finansinspektionen behöver tilläggsresurser motsvarande 1–2 årsverken. Om det i tillsynsarbetet upptäcks att förfarandena är bristfälliga, ska Finansinspektionen ha befogenhet att påföra sina tillsynsobjekt administrativa påföljder enligt 8 kap. i penningtvättslagen för försummelse av frysningsskyldigheterna. Enligt Regionförvaltningsverket i Södra Finland uppskattas behovet av tilläggsresurser till följd av de nya uppgifterna vara 1,5–2 årsverken. Polisstyrelsen bedömer att det resursbehov som föranleds av de nya uppgifterna inom Polisstyrelsens lotteriförvaltning är 0,5–1 årsverken. Nya datatekniska lösningar kan dessutom medföra indirekta kostnader, och för närvarande är det omöjligt att göra en noggrannare bedömning av dem.

Definitionen av begreppet tvivelaktig transaktion bedöms klargöra i hordana situationer det är skäl att göra en anmälan om penningtvätt, eftersom skyldigheterna enligt penningtvättslagen sträcker sig till väldigt många branscher där man traditionellt inte bedömer enskilda överföringar av medel såsom inom finanssektorn, utan man måste också bedöma till exempel kundens verksamhet som helhet. Det att definitionen fogas till lagen bedöms inte heller ha några konsekvenser för de enligt penningtvättslagen ombesörjningsskyldiga myndigheterna.

Förslaget om att sänka den nedre gränsen för ordningsavgiften för juridiska personer bedöms ha konsekvenser för tillsynsmyndigheterna. Tillsynsmyndigheterna kan påföra ordningsavgift med lägre tröskel än en ordningsavgift på 5000 euro enligt den nuvarande nedre gränsen. Sänkningen av den nedre gränsen bedöms dock inte öka tillsynsmyndighetens arbetsmängd, utan snarare underlätta bedömningen av om det är rimligt att påföra ordningsavgift i situationer där den rapporteringsskyldigas omsättning är liten.

Avsikten med de ovan beskrivna förslagen är inte att ingripa i de behöriga tillsynsmyndigheternas och advokatföreningens riskbaserade tillsyn. I 2 kap. 2 § i penningtvättslagen finns bestämmelser om omständigheter som hänför sig till de behöriga tillsynsmyndigheternas och advokatföreningens tillsyn. Den behöriga tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ska vid planeringen av tillsynens omfattning och frekvens beakta sin riskbedömning, de undantag som tillåts i tillsynsobjektens verksamhet och riskerna inom tillsynssektorerna.

4.2.2.4 Konsekvenser för centralen för utredning av penningtvätt

Det att definitionen av en tvivelaktig transaktion fogas till lagen bedöms inte ha några konsekvenser för antalet anmälningar om penningtvätt, men definitionen stärker och förenhetligar i hög grad den praxis som redan följs av de olika rapporteringsskyldiga. De föreslagna ändringarna bedöms inte ha några betydande konsekvenser för arbetsmängden vid Centralkriminalpolisens central för utredning av penningtvätt, eftersom det totala antalet tvivelaktiga transaktioner inte förväntas öka i någon betydande grad.

Inlämnandet av en övervakarspecifik riskbedömning till centralen för utredning av penningtvätt bedöms spara centralens arbetstid samt också effektivisera en korrekt kanalisering av anmälningarna om penningtvätt utifrån riskerna och därmed också spara de rapporteringsskyldigas arbetstid. Till centralens lagstadgade uppgifter hör att ge respons om effekterna av anmälningar om penningtvätt samt att samarbeta med de rapporteringsskyldiga. I detta samarbete med de rapporteringsskyldiga är det vanligen fråga om korrekt kanalisering av anmälan om penningtvätt till fall som är betydande med tanke på brottsbekämpningen. I denna bedömning behövs i betydande grad identifiering och förståelse av de risker som är förenade med olika branscher, aktörer samt produkter och tjänster. I och med övervakarens riskbedömning har centralen för utredning av penningtvätt bättre förutsättningar att ge de rapporteringsskyldiga råd om rätt kanalisering av anmälan om penningtvätt.

Tillägget av Brottspåföljdsmyndigheten till penningtvättslagen som sådan myndigheten som omfattas av den allmänna omsorgsplikten enligt 9 kap. 5 § har konsekvenser för centralen för utredning av penningtvätt. Brottspåföljdsmyndigheten har i samband med sin egen verksamhet möjlighet att upptäcka tvivelaktiga transaktioner och det är ändamålsenligt att den har möjlighet att underrätta centralen för utredning av penningtvätt om sådana situationer. Enligt centralkriminalpolisens bedömning kommer färre än 20 sådana anmälningar på årsnivå till centralen för utredning av penningtvätt. År 2020 fick centralen för utredning av penningtvätt sammanlagt 90 anmälningar om tvivelaktiga transaktioner av de myndigheter som omfattas av omsorgsplikten.

4.2.2.5 Konsekvenser för Brottspåföljdsmyndigheten

Brottspåföljdsmyndigheten iakttar redan nu omsorgsplikt med stöd av Statskontorets anvisningar, även om det inte uttryckligen föreskrivs om detta i penningtvättslagen. I samband med Brottspåföljdsmyndighetens tillsyn upptäcks tvivelaktiga transaktioner kontinuerligt, och den föreslagna utvidgningen av omsorgsplikten bedöms inte ha några betydande konsekvenser

för dess verksamhet. Å andra sidan förutsätter den uttryckliga bestämmelsen anvisningar för personalen, vilket kan öka uppföljningen och anmälningens aktivitet. Lagändringen bedöms sålunda ha åtminstone ringa resurskonsekvenser för Brottsförklaringsmyndigheten.

4.2.2.6 Övriga konsekvenser för myndigheterna

De föreslagna ändringarna kan i någon mån öka antalet tvivelaktiga transaktioner som kommer till kännedom och därigenom eventuellt antalet förundersökningar som gäller penningtvätt eller finansiering av terrorism, vilket samtidigt syns som en ökning av de ärenden som kommer till åtalsprövning. Det är dock sannolikt inte fråga om någon stor ökning av antalet ärenden och propositionen bedöms inte ha några betydande konsekvenser för resurserna inom förundersökningsmyndigheternas eller Åklagarmyndighetens verksamhet.

Enligt en bedömning som gjorts av Verket för finansiell stabilitet minskar de föreslagna ändringarna i fråga om kundkontroll de risker som är förenade med penningtvätt när det gäller utbetalning av insättningsgarantiersättningar. När inlåningsbanken är medveten om riskerna, känner sina kunder och rapporterar de rätta uppgifterna i utbetalningssituationen till Verket för finansiell stabilitet, kan Verket för finansiell stabilitet lita på att det automatiska beslutssystemet och den automatiska utbetalningen inte ökar sannolikheten för att riskerna i samband med penningtvätt realiserar vid utbetalningen av insättningsgarantiersättningar.

4.2.3 Andra samhällseliga konsekvenser

4.2.3.1 Konsekvenser för medborgarnas ställning och för det civila samhällets verksamhet

Konsekvenser för dataskyddet

I propositionen föreslås det att definitionen av person i politiskt utsatt ställning utvidgas så att begreppet avser också fysiska personer som har ett betydande offentligt uppdrag i ett företag som är majoritetsägt av staten eller i ett statligt affärsverk. Dessutom föreslås det att definitionen i fortsättningen också ska omfatta finländska företag som ägs av andra stater än finska staten. Den föreslagna ändringen innebär att den skärpta kundkontrollskyldigheten utvidgas jämfört med gällande bestämmelser, vilket minskar skyddet för kundens personuppgifter och privatliv.

I propositionen föreslås det att det görs ett undantag som gäller allmänna intressebevakare i fråga om de skyldigheter som gäller kundkontrolluppgifter och bevarande av dem. I fråga om allmänna intressebevakare ska den rapporteringsskyldiga av kundkontrolluppgifterna i stället för intressebevakarens namn, födelsetid och personbeteckning bevara serviceleverantörens identifieringsuppgifter, intressebevakarens titel samt, om tjänsteleverantören har fler än en allmän intressebevakare, intressebevakarens ordningsnummer. Ändringen beaktar bättre överensstämmelse med dataskyddslagen samt förbättrar de allmänna intressebevakarnas säkerhet och skyddet för privatlivet.

Det föreslås att det till penningtvättslagen fogas en ny bestämmelse där det föreskrivs om den rapporteringsskyldigas rätt att behandla allmänt tillgänglig information om domar i brottmål eller brott som gäller en kund. om informationen har samband med penningtvätt, finansiering av terrorism eller ett brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av terrorism har fått eller kan fås. Ändringen begränsar skyddet för kundens personuppgifter och skyddet för privatlivet.

Det föreslås att bestämmelsen i 3 kap. 13 § i penningtvättslagen om skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning ändras så att den rapporteringsskyldiga inte längre behöver tillämpa skärpta åtgärder enligt 3 kap. 13 § 3 mom. i den gällande penningtvättslagen på kunden när det har gått 12 månader eller mindre från det att personen inte längre har ett betydande offentlig uppdrag. Däremot ska åtgärder som grundar sig på riskbaserad bedömning tillämpas i minst 12 månader. Kravet gäller endast den person som själv har varit i politiskt utsatt ställning. Den föreslagna ändringen innebär å ena sidan att skyldigheten att vidta åtgärder för kundkontroll minskar i förhållande till de gällande bestämmelserna, eftersom den grupp av personer som omfattas av tillämpningsområdet blir mindre. Å andra sidan kan tilläggsåtgärder som baserar sig på riskbaserad bedömning längre än för närvarande riktas mot en person som tidigare var i politiskt utsatt ställning. Därmed kan förslaget bedömas ha både minskande och delvis utvidgande konsekvenser för skyddet för kundens personuppgifter och privatliv.

Det föreslås att det till 3 kap. i penningtvättslagen fogas en ny 16 § där det föreskrivs om rapporteringsskyldigas skyldighet att i sina förfaranden för kundkontroll beakta EU:s förordningar om restriktiva åtgärder och frysningsbeslut enligt lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism till den del det i dem föreskrivs om frysning av nämnda aktörers tillgångar. Den föreslagna ändringen innebär att skyldigheten att vidta åtgärder för kundkontroll utvidgas jämfört med gällande bestämmelser, vilket minskar skyddet för kundens personuppgifter och privatliv.

Det föreslås att det till 20 b § i lagen om Finansinspektionen fogas en bestämmelse om att Finansinspektionen har rätt att få de uppgifter som avses i 20 b § 1 och 2 mom., om de behövs för iakttagandet av bestämmelserna och föreskrifterna om restriktiva åtgärder inom EU och frysning av tillgångar. Förslaget utvidgar behandlingen och utlämnandet av personuppgifter, vilket kan bedömas inverka på skyddet för personuppgifter och privatlivet.

Förhållandet mellan de förslag som ingår i propositionen och 10 § i grundlagen samt dataskyddslagstiftningen har bedömts närmare i specialmotiveringen till de föreslagna bestämmelserna och i propositionens avsnitt om förhållandet till grundlagen samt lagstiftningsordning.

Konsekvenser för medborgarnas jämlikhet

Regeringens proposition har små konsekvenser för likabehandlingen av medborgarna och därmed också för medborgarnas ställning. Ändringarna i definitionen av en person i politiskt utsatt ställning kan ha en försvagande eller fördröjande inverkan på tillgången till sådana personers tjänster. Dessa konsekvenser har beskrivits närmare i avsnittet om konsekvenser som gäller hushållen.

Den nya bestämmelse som föreslås i penningtvättslagen om rapporteringsskyldigas rätt att behandla allmänt tillgänglig information om domar i brottmål eller brott som gäller deras kunder har konsekvenser för de rapporteringsskyldigas kunder och en eventuell riskklassificering av kunderna. Ändringen kan i vissa fall försvåra tillgången till en tjänst som tillhandahålls av en rapporteringsskyldig, om kunden i ljuset av den tillgängliga informationen klassificeras som förenad med hög risk. I dessa situationer minskar ändringen konsumentskyddet och likabehandlingen av medborgarna.

4.2.3.2 Konsekvenser för brottsbekämpningen och säkerheten samt för penningtvätt och finansiering av terrorism samt för penningtvätt och finansiering av terrorism

Förslaget om att utvidga tillämpningen av penningtvättslagen på revisorer så att den också gäller revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin har en positiv inverkan på brottsbekämpningen och säkerheten. Ändringen bidrar till att tvivelaktiga transaktioner och därigenom korruption minskar inom den offentliga förvaltningen och ekonomin. Att införa sektorn i penningtvättslagens tillämpningsområde genom revisorernas rapporteringsskyldighet är ägnat att också bättre lyfta fram tvivelaktiga transaktioner.

En utvidgning av definitionen av statligt ägt bolag till att omfatta också bolag som ägs av andra stater än finska staten främjar bekämpningen av penningtvätt i situationer där en sådan stat som är förenad med mycket korruption eller där risken för penningtvätt annars har ökat skulle ha förvärvat en majoritetsandel i ett finländskt bolag med tanke på brottsliga syften.

Förslaget om att en övervakarspecifik riskbedömning ska lämnas på begäran av centralen för utredning av penningtvätt ger centralen möjlighet att utnyttja den information som finns i riskbedömningen för att identifiera tecken som tyder på penningtvätt och finansiering av terrorism och effektiviserar förhindrandet, avslöjandet och utredningen samt inledandet av undersökning av penningtvätt och finansiering av terrorism som hör till centralens uppgifter. Den föreslagna ändringen effektiviserar också myndigheternas samarbete i bekämpningen av penningtvätt och finansiering av terrorism, eftersom den utvidgar informationsutbytet mellan de övervakare som avses i penningtvättslagen och centralen för utredning av penningtvätt. I centralens samarbete med de rapporteringsskyldiga är det vanligen fråga om korrekt kanalisering av anmälan om penningtvätt till fall som är betydande med tanke på brottsbekämpningen. I denna bedömning behövs identifiering och förståelse av de risker som är förenade med olika branscher, aktörer samt produkter och tjänster. I och med övervakarens riskbedömning har centralen för utredning av penningtvätt bättre förutsättningar att ge de rapporteringsskyldiga råd om hur anmälan av penningtvätt ska riktas på rätt sätt. På detta sätt kommer det allt effektivare fram fall som är betydande med tanke på brottsbekämpningen.

Förslaget om att det till 7 kap. 3 § i penningtvättslagen ska fogas en bestämmelse om tillsynsmyndighetens möjlighet att utföra inspektioner med hjälp av distansförbindelser bedöms ha konsekvenser för förhindrandet av penningtvätt och finansiering av terrorism. Inspektioner med hjälp av distansförbindelse gör det möjligt att utföra inspektioner till exempel när den rapporteringsskyldiga är verksam i utrymmen som används för boende av permanent natur. Ändringen gör det möjligt att rikta rutinmässiga inspektionsåtgärder enligt penningtvättslagen till de rapporteringsskyldiga som är verksamma i utrymmen som används för boende av permanent natur. Enligt den gällande lagen är inspektioner av utrymmen som används för boende av permanent natur inte möjliga utan misstanke mot den rapporteringsskyldiga om brott mot bestämmelserna om penningtvätt och de rapporteringsskyldiga som är verksamma där har de facto inte kunnat granskas.

Förslaget om en sänkning av den nedre gränsen för ordningsavgiften för juridiska personer bedöms ha konsekvenser för iakttagandet av skyldigheterna enligt penningtvättslagen. Sänkningen av ordningsavgiftens nedre gräns sänker tillsynsmyndighetens tröskel för att påföra ordningsavgift i sådana situationer då den rapporteringsskyldiga har brutit mot sina skyldigheter enligt penningtvättslagen och det de facto finns skäl att påföra en administrativ påföljd. En faktisk risk för sanktioner främjar iakttagandet av penningtvättslagen.

Det att Brottspåföljdsmyndigheten blir omsorgspliktig myndighet enligt 9 kap. 5 § i penningtvättslagen bedöms effektivisera förhindrandet av penningtvätt och av finansiering av

terrorism. Även om den betaltjänstleverantör som beviljat betalkortet redan nu kan göra rapporteringar om tvivelaktiga transaktioner som rapporteringsskyldig, förtydligar ett tillägg av Brottspåföljdsmyndigheten till de omsorgspliktiga myndigheterna förfarandet i de situationer där en tvivelaktigtransaktion upptäcks i samband med tillsynen över betalkortet. I Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet har det upprepade gånger förekommit situationer där det har bedömts att anmälan ska göras till polisen eller centralen för utredning av penningtvätt.

På de sätt som beskrivs ovan har förslagen i propositionen konsekvenser för penningtvätt och finansiering av terrorism. I och med förslagen upptäcks tvivelaktiga transaktioner oftare. Dessutom kan rapporteringsskyldiga bättre anvisas hur anmälan om penningtvätt kanaliseras rätt och på detta sätt kan man effektivare lyfta fram fall som är betydande med tanke på brottbekämpningen. Förslagen effektiviserar förhindrandet av penningtvätt i situationer med hög risk. De föreslagna lagändringarna effektiviserar förhindrande, avslöjande, utredning och utredande av penningtvätt och finansiering av terrorism som föreskrivs som uppgifter för centralen för utredning av penningtvätt. De föreslagna ändringarna effektiviserar också myndigheternas samarbete och informationsutbyte när det gäller att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Förslagen i propositionen främjar också iakttagandet av penningtvättslagen. Det anses därför att förslagen har en effektiviserande effekt på förhindrandet av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Tillämpningsområde

Ett alternativt genomförandesätt är att avgränsa penningtvättslagens tillämpningsområde i fråga om revisorer så att lagen tillämpas på en revisor som avses i revisionslagen när revisorn utför uppgifter som avses i 1 kap. 1 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i nämnda lag eller uppgifter som avses i 1 § 1 och 3 mom. i lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin (1142/2015). I ett sådant fall är tillämpningsområdet för revisorer snävare och gäller uttryckligen 1 kap. 1 § 1 mom. 1 och 2 punkten i revisionslagen. Problemet med det alternativet är att revisorn i sin verksamhet kan upptäcka en kunds tvivelaktiga transaktioner, men om dessa tvivelaktiga transaktioner inte framkommer uttryckligen vid skötseln av uppgifter enligt 1 kap. 1 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i revisionslagen har revisorn inte skyldighet eller fullmakt enligt lagen att göra en anmälan om en tvivelaktig transaktion. I ett sådant fall utgör sekretessen enligt revisionslagen ett hinder för anmälan. Avgränsningen kan leda till ovisshet om när en anmälan om en tvivelaktig transaktion ska göras. Revisorerna har årligen gjort relativt få anmälningar om tvivelaktiga transaktioner till centralen för utredning av penningtvätt, även om revisorerna har ansetts ha en central ställning med tanke på förhindrandet av penningtvätt och finansiering av terrorism och i sin verksamhet har möjlighet att upptäcka kunders tvivelaktiga transaktioner. Det ringa antalet anmälningar kan till exempel påverkas av att revisorerna inte i tillräcklig mån känt till penningtvättslagens tillämpningsområde och när tvivelaktiga transaktioner ska rapporteras. Med beaktande av att revisorernas anmälningar redan nu är få kan alternativet inte anses vara värt att understödja.

Ett alternativ är också att från utvidgningen av tillämpningsområdet utesluta revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin. Med beaktande av de stora belopp som förekommer i den offentliga förvaltningens och ekonomins samt kommunsektorns försäljningsverksamhet samt de kända riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism inom sektorn kan det alternativet inte understödjas. Till exempel i den kommunala sektorns försäljnings- och köpverksamhet kan det uppstå en misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism på

RP 236/2021 rd

samma sätt som i den privata sektorns interna transaktioner. Dessutom ökar möjligheten att avslöja bland annat korrupsionsbrott, om en revisor inom den offentliga förvaltningen och ekonomin anmäler tvivelaktiga transaktioner som gjorts inom den kommunala sektorn.

Ett alternativ är också att föreskriva att en revisor inom den offentliga förvaltningen och ekonomin omfattas av omsorgsskyldigheten varvid skyldigheterna enligt penningtvättslagen blir snävare, eftersom alla skyldigheter enligt penningtvättslagen inte uppfylls fullt ut (till exempel kundkontroll i alla olika situationer).

Ett alternativ är också att utvidga tillämpningsområdet till att omfatta revisorer som förrättar revision av staten. Statens revisionsverk förrättar revision av statens olika bokföringsenheter, såsom ministerierna. Revisionen av statens bokföringsenheter görs enligt en annan standardgrund än andra revisioner. Revisionen utförs av statens revisionsverk, inte av en revisor som finns i Patent- och registerstyrelsens register. Om man vill att revision av staten ska omfattas av penningtvättslagen, får Patent- och registerstyrelsen ett nytt tillsynsobjekt enligt penningtvättslagen. Det fjärde penningtvättsdirektivet förutsätter inte att tillämpningsområdet utsträcks till att omfatta revision av staten, utan det skulle vara fråga om en nationell utvidgning.

5.1.2 Avgränsning av tillämpningsområdet

I 1 kap. 3 § 2 mom. i penningtvättslagen föreskrivs det om ett undantag från tillämpningsområdet i fråga om bolag där en person som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (748/2012). I propositionen föreslås det att undantaget i fråga om tillämpningen upphävs som onödigt. Alternativt kan paragrafens 2 mom. ändras så att det motsvarar artikel 3.7 e i det fjärde penningtvättsdirektivet. I momentet föreskrivs det om ett undantag från tillämpningsområdet om den som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (1070/2017). Undantaget är motiverat eftersom dessa bolag omfattas av informationsskyldigheten.

Det nuvarande undantaget från lagens tillämpningsområde motsvarar inte direktivet då den nationella bestämmelsen gäller bolag. Utgångspunkten för direktivet är att leverantörer av företagstjänster, bland annat de som sköter förvaltarregistrering, omfattas av direktivets tillämpningsområde. Direktivets tillämpningsområde har dock begränsats i fråga om dem som sköter förvaltarregistrering till den del det är fråga om ett bolag som är föremål för handel på en reglerad marknad. Detta genomförandealternativ kan dock inte understödås, eftersom avgränsningen av tillämpningsområdet fortfarande är onödig, såsom det förklaras i avsnittet om nuläget.

5.1.3 Definition av person i politiskt utsatt ställning

En ändring föreslås i den underpunkt i definitionen av person i politiskt utsatt ställning som hänvisar till en medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt. För att genomföra det fjärde penningtvättsdirektivet måste definitionen utvidgas till att omfatta medlemmar i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorganen i bolag som delvis ägs av staten. I det fjärde penningtvättsdirektivet definieras det inte närmare vad som i direktivet avses med ett statsägt bolag: huruvida det endast är fråga om bolag med statlig majoritet eller också om bolag med minoritetsinnehav, eller huruvida definitionen också omfattar situationer med indirekt ägande. Inte heller i annan EU-lagstiftning eller i FATF:s rekommendationer definieras det närmare när ett bolag ska anses vara statsägt så att en medlem i dess förvaltnings-, lednings-

eller tillsynsorgan kategoriskt ska betraktas som en person i politiskt utsatt ställning. Den föreslagna hänvisningen till ett statsägt bolag bör förtydligas.

Definitionen av ett statsägt bolag varierar mellan olika källor, men som gräns för innehavet har av hävd ansetts statens bestämmande inflytande i företaget (t.ex. OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises 2015). Den tydligaste grunden för bestämmanderätten är att staten äger över 50 procent av företagets aktier och de rösträtter som aktierna medför. Enligt mer omfattande definitioner kan ägarkriteriet också uppfyllas av någon annan grund med stöd av vilken staten har möjlighet att utöva bestämmande inflytande i företaget.

Den nationella lagstiftningen innehåller flera hänvisningar som definitionen kan stödja sig på. Ett alternativ är att hänvisa till definitionen av bolag med statlig majoritet i 2 § 3 mom. i lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning. Med bolag med statlig majoritet avses ett aktiebolag där staten har majoriteten av det röstetal som samtliga aktier medför. Den statliga majoriteten definieras enbart utifrån den rösträtt som samtliga aktier i bolaget medför och avgörande är statens möjlighet att ensam fatta de beslut som med stöd av aktiebolagslagen förutsätter enkel majoritet.

Alternativt kan det hänvisas till lagen om statens revisionsverk (676/2000), där bolag där staten har bestämmande inflytande definieras. I lagens 19 § föreskrivs det att med bolag där staten har bestämmande inflytande avses i denna lag aktiebolag i vilka staten har mer än hälften av det röstetal som samtliga aktier medför och röstmajoriteten grundar sig på ägande, bolagsordningen eller annat avtal, eller rätt att utse flertalet av medlemmarna i aktiebolagets styrelse eller förvaltningsråd och utnämningsskyldigheten grundar sig på samma omständigheter som den röstmajoritet som avses i 1 punkten. När statens röstandel, som avses i 1 mom., räknas ut, beaktas inte de aktier som ägs av Finlands Bank eller folkpensionsanstalten. När statens röstandel räknas ut, beaktas inte heller röstningsbegränsning enligt lag eller bolagsordningen. När ett aktiebolags sammanlagda röstetal räknas ut, beaktas inte röster som hänför sig till sådana aktier som tillhör aktiebolaget eller dess dottersamfund eller en inhemsk eller utländsk stiftelse där aktiebolaget eller dess dottersamfund har bestämmande inflytande så som anges i denna paragraf.

Kommissionen har påpekat att den gällande definitionen är för snäv. Definitionen ska dock inte utvidgas till att omfatta medlemmar i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i bolag som inte har några betydande offentliga uppgifter. Betydande offentliga uppgifter ska kopplas till utövandet av statens bestämmande inflytande. För att bolaget ska anses vara ett statsägt bolag kan det förutsättas att staten antingen direkt eller indirekt innehar majoriteten av den rösträtt som bolagets aktier medför. Statens intressebolag där statens rösträtt är högst 50 procent ska lämnas utanför definitionen på grund av avsaknad av bestämmande inflytande. En definition som baserar sig på detta kriterium genomförs genom en hänvisning till 2 § 3 mom. i lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning. Ett annat alternativ är en mera omfattande definition, i vars kriterier också tas in utövandet av statens beslutanderätt, dvs. statens rätt att utse majoriteten av styrelsemedlemmarna. Detta genomförs genom en hänvisning till 19 § i lagen om statens revisionsverk. I definitionen tas det i större utsträckning in olika grundläggande situationer med bestämmande inflytande och regleringens syften uppfylls på ett mera heltäckande sätt. Utmaningen med en mer omfattande definition är dock att det kan vara mycket svårt för de rapporteringsskyldiga att utreda om tilläggskriterierna eventuellt uppfylls i praktiken. Utredningen av bestämmande inflytande som baserar sig på något annat än aktieinnehav förutsätter att de rapporteringsskyldiga till exempel granskar bolagens delägaravtal. Av denna anledning kan en mer omfattande definition inte anses vara värd att understödja.

Vid en utvidgning av definitionen kan alternativt endast situationer med direkt eller också med indirekt ägande täckas. Den gällande definitionen av helt statsägda företag preciseras i statsrådets förordning om betydande offentliga uppdrag som avses i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (610/2019). Enligt 10 § i förordningen är i 1 kap. 4 § 11 punkten underpunkt i i penningtvättslagen avsedda helt statsägda företag bolag som finska staten direkt eller indirekt äger sammanlagt 100 procent av. Det vore konsekvent att inkludera indirekt ägande med beaktande av den gällande definitionen. En förutsättning för att det indirekta ägandet ska kunna inkluderas är dock att man avgör hur uppfyllandet ska beräknas i långa ägarkedjor. Ett sådant tillägg medför också en administrativ börda för de rapporteringsskyldiga. Det är inte heller ett krav i det fjärde penningtvättsdirektivet att det indirekta ägandet ska täckas. Av denna anledning uppfyller de bolag där staten är majoritetsägare definitionen endast när de är direkt ägda. Vid en utvidgning av definitionen är det skäl att beakta att staten också är ägare i bolag vars värdepapper har upptagits till handel på en sådan reglerad marknad som avses i 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument. Också dessa bolag ska efter utvidgningen omfattas av definitionen, om de inte särskilt lämnas utanför definitionen. Börsbolagen är inte skyldiga att föra förteckning och registrera uppgifter om sina verkliga förmånstagare. En tillräcklig öppenhet i fråga om bolagens ägare och förmånstagare har säkerställts med stöd av annan lagstiftning, och börsbolagen omfattas av omfattande informationsskyldigheter. Det förutsätts inte heller att de rapporteringsskyldiga som en del av identifieringen av kunden och kundkontroll utreder vilka verkliga förmånstagare ett börsbolag som är kund har. Därför kan det anses motiverat att lämna börsbolag utanför definitionen.

I samband med utvidgningen av definitionen ska också andra redan befintliga begränsningar granskas. Tillämpningsområdet enligt ordalydelsen i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i i den gällande penningtvättslagen har begränsats till att gälla endast medlemmar i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i företag som ägs av finska staten. I 10 § 1 mom. i statsrådets förordning om betydande offentliga uppdrag som avses i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism definieras dock att i 1 kap. 4 § 11 punkten i underpunkten i penningtvättslagen avsedda helt statsägda företag är bolag som finska staten direkt eller indirekt äger sammanlagt 100 procent av. Enligt motiveringstexten om förordningspromemorians tillämpningsområde ska förordningen tillämpas också på personer som arbetar i betydande offentliga uppgifter i andra stater än Finland. För närvarande uppfyller finländska företag vars ägare är någon annan stat än Finland inte definitionen i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i i penningtvättslagen och på dem tillämpas inte heller tilläggsåtgärder som riktas mot personer i politiskt utsatt ställning på basis av det som föreskrivs om tillämpningsområdet. Risker för missbruk som har samband med en person i politiskt utsatt ställning ska dock inte anses vara lägre om det finländska företaget ägs av någon annan stat än finska staten. Därför behöver definitionen utvidgas att omfatta också personer som är verksamma i motsvarande uppgifter vid finländska företag som ägs av andra stater än finska staten.

Dessutom ska till definitionen särskilt fogas en hänvisning till statliga affärsverk, vilka inte omfattas av ordalydelsen i den nuvarande bestämmelsen. Medlemmarna i de statliga affärsverkens förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan har motsvarande möjlighet att utöva betydande offentlig makt som de personer som har motsvarande ställning i statsägda företag. Ordalydelsen i den gällande lagen utesluter affärsverk från definitionen, även om denna avgränsning inte är motiverad med tanke på syftet med regleringen.

5.1.4 Definition av tvivelaktig transaktion

I propositionen föreslås det att en ny 20 punkt fogas till 1 kap. 4 § 1 mom., där tvivelaktig transaktion definieras. Med tvivelaktig transaktion avses en kunds alla transaktioner som är

ovanliga och vars syfte den rapporteringsskyldiga inte har kunnat utreda vid fullgörandet av den utredningsskyldighet som avses i 3 kap. 4 § 3 mom. I den gällande penningtvättslagen definieras inte begreppet tvivelaktig transaktion. I penningtvättslagen hänvisas det på flera ställen till tvivelaktig transaktion och hänvisningens begreppsmässiga innehåll är för närvarande mångtydigt. Begreppen tvivelaktig transaktion och misstanke om finansiering av terrorism används både tillsammans och separat. Det är oklart huruvida man med tvivelaktiga transaktioner endast hänvisar till sådana transaktioner som misstänks ha samband med penningtvätt eller också till sådana transaktioner som väcker misstanke om finansiering av terrorism. Syftet med ändringen är att skapa klarhet i rättsläget genom att definiera att en tvivelaktig transaktion är ett överbegrepp som inbegriper misstanke om penningtvätt och finansiering av terrorism. Samtidigt förtydligas också i övrigt vad som avses med en tvivelaktig transaktion. Vidare stryks de separata hänvisningarna till misstanke om finansiering av terrorism i de lagrum där de är parallella med begreppet tvivelaktig transaktion.

Syftet med ändringen är att skapa klarhet i regleringen jämfört med nuläget och underlätta tillämpningen av lagen för de rapporteringsskyldiga. Alternativt kunde regleringen kvarstå oförändrad, varvid oklarheten i fråga om det begreppsmässiga innehållet kvarstår. Även FATF har anmärkt på att Finlands lagstiftning till denna del är oklar. Av dessa orsaker har det ansetts nödvändigt att ändra regleringen.

Alternativt kunde man precisera penningtvättslagen genom att förtydliga att en tvivelaktig transaktion inte inbegriper misstänkt finansiering av terrorism. Detta kan genomföras genom en snävare definition av tvivelaktig transaktion, där misstankar om finansiering av terrorism lämnas utanför definitionen. Till de bestämmelser i penningtvättslagen där det endast hänvisas till en tvivelaktig transaktion bör det då fogas särskilda hänvisningar till misstänkt finansiering av terrorism. Ändringen förutsätter inte nödvändigtvis en ny definition, utan det att parallella hänvisningar fogas till samma bestämmelser förtydligar att det är två separata begrepp. Detta är dock inte ändamålsenligt, eftersom det i penningtvättslagen inte har getts någon självständig betydelse för vilket brott som misstänks i fråga om transaktionen. En rapporteringsskyldig som utvärderar en tvivelaktig transaktion behöver inte veta om det är fråga om eventuell penningtvätt, finansiering av terrorism eller någon annan brottslig verksamhet. Därför kan det inte anses vara ändamålsenligt att hålla begreppen åtskilt.

5.1.5 Övervakarspecifik riskbedömning

Den föreslagna nya bestämmelsen i 2 kap. 2 § 4 mom. om överlämnande av en övervakarspecifik riskbedömning till centralen för utredning av penningtvätt är inte ett ändringsförslag som direkt baserar sig på direktivet eller FATF:s rekommendationer. Alternativt kan regleringen förbli oförändrad, vilket innebär att man inte uppnår den nytta som ändringen uppskattas medföra för effektiviseringen av verksamheten vid centralen för utredning av penningtvätt och de rapporteringsskyldigas verksamhet. Dessutom bedöms ändringen ha konsekvenser som främjar brottsbekämpningen.

5.1.6 Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna

I propositionen föreslås det att det till 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten fogas ett undantag som gäller allmänna intressebevakare. Enligt den föreslagna 2 punkten ska den rapporteringsskyldiga av kundkontrolluppgifterna i fråga om allmänna intressebevakare i stället för intressebevakarens namn, födelsetid och personbeteckning bevara serviceleverantörens identifieringsuppgifter, intressebevakarens titel samt, om tjänsteleverantören har fler än en allmän intressebevakare, intressebevakarens ordningsnummer.

Alternativt kunde nuläget kvarstå oförändrat. För närvarande tillämpas på allmänna intressebevakare 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten i penningtvättslagen, där det föreskrivs om de kundkontrolluppgifter som ska bevaras för alla representanter. En situation där kundens representant är en allmän intressebevakare avviker dock klart från sådana representationssituationer där företrädandet baserar sig till exempel på ett bemyndigande som getts någon annan. Allmänna intressebevakare företräder sin huvudman med stöd av lagen om förmyndarverksamhet (442/1999), och syftet med intressebevakning är att bevaka de personers intressen och rätt som på grund av omyndighet, sjukdom eller frånvaro eller av någon annan orsak inte själva kan sköta sina ekonomiska angelägenheter. Allmänna intressebevakare arbetar i tjänsteuppdrag under ledning och övervakning av den ledande allmänna intressebevakaren och intressebevakningsdistrikten. De åtgärder som vidtagits vid skötseln av huvudmännens ärenden lagras i justitieförvaltningsmyndigheternas databaser. Med hjälp av databaserna kan man också i efterhand på ett tillförlitligt sätt utreda vilka åtgärder den allmänna intressebevakaren har vidtagit för huvudmannens räkning. Företrädande som grundar sig på lagen om förmyndarverksamhet får inte jämföras med företrädande som grundar sig på ett bemyndigande i privatlivet.

Behovet att behandla personuppgifter när det gäller allmänna intressebevakare bör också bedömas på nytt i ljuset av dataskyddslagstiftningen. Dessutom har det varit oklart vilka uppgifter om allmänna intressebevakare som rapporteringsskyldiga ska samla in och bevara. Det har bedömts att tillämpningen av 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten i den gällande penningtvättslagen har lett till onödigt omfattande behandling av personuppgifter hos de rapporteringsskyldiga. När det gäller bevarande av allmänna intressebevakares personuppgifter har det också upptäckts problem som påverkar de allmänna intressebevakarnas säkerhet och skyddet för privatlivet. Allmänna intressebevakare har hand om rapporteringsskyldiga tjänsteuppdrag. Den allmänna intressebevakarens identitet är i princip inte känd för huvudmannen i intressebevakningen, utan de allmänna intressebevakarna specificeras med ordningsnummer vid ämbetsverken. Allmänna intressebevakares personuppgifter har dock tidvis behandlats i de rapporteringsskyldigas system så att de har blandats ihop med personuppgifterna för huvudmännen i intressebevakningen, varvid den allmänna intressebevakarens identitet har framkommit för huvudmannen via den rapporteringsskyldiga. I dessa situationer har den allmänna intressebevakarens säkerhet och skyddet för privatlivet äventyrats.

Identifiering av allmänna intressebevakare och kontroll av deras identitet kan ske på basis av intressebevakarens ordningsnummer, genom att kontrollera tjänsteinnehavarens namn och uppgifter via arbetsgivaren. Den gällande lagstiftningen förutsätter en onödigt omfattande behandling av personuppgifter, vilket också står i strid med principen om minimering av personuppgifter enligt den allmänna dataskyddsförordningen. Tillämpningen av den gällande lagstiftningen har också ibland lett till att de allmänna intressebevakarnas säkerhet och skyddet för privatlivet har äventyrats. Den allmänna intressebevakningen bedöms inte heller vara förenad med sådana risker för penningtvätt och finansiering av terrorism att det är motiverat att bevara nuläget. På ovan nämnda grunder är det inte värt att understödja att nuläget förblir oförändrat.

5.1.7 Behandling av uppgifter om domar i brottmål och brott

I propositionen föreslås att det till 3 kap. fogas en ny 3 a §, där det föreskrivs om den rapporteringsskyldigas rätt att behandla allmänt tillgänglig information om domar i brottmål eller brott som gäller en kund eller kundens verkliga förmånstagare om informationen har samband med penningtvätt, finansiering av terrorism eller ett brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av

terrorism har fått eller kan fås. Alternativt kunde man hålla kvar de gällande bestämmelserna. I 3 kap. 4 § i penningtvättslagen föreskrivs det om inhämtande av uppgifter om kunder, fortlöpande uppföljning och utredningsskyldighet. Den gällande lagen innehåller ingen bestämmelse som gör det möjligt för rapporteringsskyldiga att för att fullgöra sina skyldigheter enligt 3 kap. 4 § utnyttja information om domar i brottmål eller brott som gäller en kund eller en verklig förmånstagare, även om informationen kommer från en offentlig källa. Artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning förutsätter att rätten att behandla personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser uttryckligen regleras antingen i unionslagstiftningen eller i medlemsstaternas lagstiftning, om det inte är fråga om behandling som utförs av en myndighet eller under tillsyn av en myndighet. Europeiska bankmyndigheten har med stöd av artiklarna 17 och 18 i det fjärde penningtvättsdirektivet utfärdat anvisningar om kundkontroll och riskfaktorer som gäller penningtvätt och finansiering av terrorism (EBA Guidelines).⁹ I EBA Guidelines-anvisningarna konstateras det dock att *adverse media*-uppgifter och annan information från betydande källor kan innehålla väsentlig information om risker som gäller kunden eller den verkliga förmånstagaren.¹⁰ De rapporteringsskyldiga och nationella behöriga myndigheter som omfattas av anvisningarna ska på alla sätt sträva efter att följa anvisningarna.¹¹ Det är i och för sig inte obligatoriskt att genomföra EBA:s anvisningar genom nationell lagstiftning, men för att rapporteringsskyldiga ska kunna följa EBA Guidelines-anvisningarna i fråga om uppgifter om fällande domar i brottmål och brott, krävs det en uttrycklig bestämmelse i lag. Anvisningarna gäller endast en del av de rapporteringsskyldiga som avses i penningtvättslagen.

5.1.8 Skärpta åtgärder för kundkontroll

I propositionen föreslås det att 3 kap. 10 § 1 mom. ändras till en allmännare formulering, så att det inte hänvisas till ett kundförhållande eller en enskild transaktion. Till följd av ändringen ska den rapporteringsskyldiga tillämpa skärpta åtgärder kundkontroll också i andra fall, om det är nödvändigt på basis av den rapporteringsskyldigas riskbedömning eller om fallet har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för EU:s inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna. Ett annat alternativ vore att till paragrafen foga ett nytt 2 mom. enligt vilket kreditinstitutet eller det finansiella institutet när det ingår avtal om skötsel av betalningar och andra uppdrag (korrespondentförbindelse) med ett kreditinstitut eller finansiellt institut som är etablerat inom en EES-stats territorium ska tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll enligt 3 kap. 12 §, om kreditinstitutet eller det finansiella institutet utifrån en riskbedömning bedömer att korrespondentförbindelsen är förenad med en större risk än normalt för penningtvätt och finansiering av terrorism. Ordalydelsen följer dock inte ordalydelsen i det fjärde penningtvättsdirektivet.

5.1.9 Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning

Den gällande skyldigheten innehåller inte något krav som motsvarar artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet, enligt vilket den rapporteringsskyldiga ska beakta den fortlöpande risken i fråga om kunden också i minst 12 månader efter det att personen i fråga inte längre har ett uppdrag som innebär att han eller hon anses vara en person i politiskt utsatt ställning.

⁹ The ML/TF Risk Factors Guidelines

¹⁰ The ML/TF Risk Factors Guidelines; Guideline 2 paragraph 2.5. a).

¹¹ The ML/TF Risk Factors Guidelines; Chapter 1 Compliance and reporting obligations; Status of these guidelines.

RP 236/2021 rd

Ett alternativ är att på en person i politiskt utsatt ställning tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll enligt 3 kap. 13 § 3 mom. i penningtvättslagen i 12 månader efter det att personen i fråga har avslutat sin verksamhet i ett betydande offentligt uppdrag. Efter 12 månader ska den rapporteringsskyldiga börja tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning och tillämpa dem tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning. Artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet förutsätter inte att de åtgärder för skärpt kundkontroll som definieras i artikel 20 ska tillämpas på en person i politiskt utsatt ställning efter det att personen har upphört med en betydande offentlig uppgift. Däremot ska man från den och med den tidpunkten beakta om personen fortfarande utgör en risk och tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning. Sålunda innebär det alternativ genom vilket tillämpningen av skärpta åtgärder för kundkontroll förlängs så att de ska tillämpas ännu i 12 månader efter det att personen inte sköter en betydande offentlig uppgift ytterligare nationell reglering som går längre än direktivet. Dessutom innebär det alternativet att tillämpningsområdet för implementeringen av artikel 22 i direktivet också omfattar familjemedlemmar och bolagspartner till personer i politiskt utsatt ställning, även om artikel 22 endast gäller personer i politiskt utsatt ställning själva. Alternativet utvidgar klart de rapporteringsskyldigas skyldigheter jämfört med vad som förutsätts i det fjärde penningtvättsdirektivet. Det är inte ändamålsenligt att utvidga den nationella förpliktelsen från vad som motsvarar direktivet, eftersom det ökar den administrativa bördan för de rapporteringsskyldiga.

5.1.10 Kundkontroll i samband med frysning av tillgångar.

I propositionen föreslås bestämmelser om skyldighet att beakta de förpliktelser i samband med frysning av tillgångar och förbud mot överlåtelse som det föreskrivs om i EU:s sanktionsförordningar och i frysningsslagen. Rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen ska vidta tillräckliga åtgärder för att säkerställa att tillgångar som tillhör de aktörer som nämns i EU:s sanktionsförordningar eller som är föremål för centralkriminalpolisens frysningsbeslut fryses och att medel inte överläts till dessa aktörer. EU:s sanktionsförordningar och frysningsslagen innehåller båda bestämmelser om en skyldighet för alla fysiska och juridiska personer att frysa tillgångar och andra ekonomiska resurser som tillhör dem som anges i förordningarna och som är föremål för frysningsbeslut samt en skyldighet att inte överlåta tillgångar eller ekonomiska resurser till dessa aktörer. Genom den bestämmelse som föreslås i penningtvättslagen effektiviseras verkställigheten av förpliktelserna genom att rapporteringsskyldiga åläggs en föregripande skyldighet att organisera sin verksamhet så att de faktiskt kan upptäcka sådana tillgångar som omfattas av frysningsskyldigheten och handla på det sätt som den förutsätter.

Ett alternativ är att en ny förpliktelse tas in i sanktionslagen och i frysningsslagen i stället för i penningtvättslagen. Även om de nämnda lagarna innehåller en särskild informationsskyldighet som gäller rapporteringsskyldiga, är de dock i princip allmänna författningar som gäller å ena sidan verkställigheten av sanktioner i Finland och å andra sidan påföljderna för brott mot dem. Eftersom den föreslagna bestämmelsen endast gäller rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen och med beaktande av dess förebyggande syfte är det ändamålsenligt att placera bestämmelsen i penningtvättslagen, eftersom sanktionslagen och frysningsslagen har allmännare tillämpningsområden.

5.1.11 Sänkning av den nedre gränsen för ordningsavgift som påförs juridiska personer

I propositionen föreslås det att den nedre gränsen för ordningsavgift som påförs juridiska personer ska sänkas för att ordningsavgift ska kunna påföras också rapporteringsskyldiga vars

omsättning är liten. Alternativt kan tillämpningsområdet för en offentlig varning utvidgas så att offentlig varning kan ges för samma brott mot eller försummelse av skyldigheterna enligt penningtvättslagen som ordningsavgift kan påföras för. Detta alternativ avviker dock väsentligt från annan nationell regleringssystematik i fråga om administrativa sanktioner, där en offentlig varning ges för andra gärningar än gärningar som omfattas av ordningsavgift eller påföljdsavgift (exempelvis 39 § i lagen om Finansinspektionen).

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 Ändringsbehov som baserar sig på penningtvättsdirektiven

5.2.1.1 Inledning

Det fjärde penningtvättsdirektivet genomfördes nationellt 2017 bland annat genom penningtvättslagen och lagen om centralen för utredning av penningtvätt. I regeringens proposition [RP 228/2016](#) redogörs det närmare för innehållet i det fjärde penningtvättsdirektivet i avsnittet Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i EU och i andra länder.

Det femte direktivet har genomförts nationellt genom lagen om övervakningssystemet för bank- och betalkonton och lagen om tillhandahållare av virtuella valutor samt genom ändringar i bland annat penningtvättslagen. I regeringens proposition [RP 167/2018](#) redogörs det närmare för innehållet i det femte penningtvättsdirektivet i avsnittet Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU.

Nedan förtecknas de ändringsförslag i regeringens proposition som syftar till att bringa den nationella lagstiftningen i bättre överensstämmelse med kraven i det fjärde och femte penningtvättsdirektivet.

5.2.1.2 Tillämpningsområde

Tillämpningsområdet för penningtvättslagen avviker från tillämpningsområdet för det fjärde penningtvättsdirektivet i fråga om revisorer. Direktivets tillämpningsområde är omfattande och har inte begränsats till enbart revision. Direktivets tillämpningsområde omfattar revisorer som fysiska personer och juridiska personer när de utövar yrkesverksamhet (punkt 3 underpunkt a i artikel 2.1). I de närmaste grannländerna Sverige, Danmark och Estland har tillämpningen av lagstiftningen om penningtvätt på revisorer inte begränsats enbart till lagstadgad revision, utan snarare till revisorns yrkesverksamhet/verksamhet i egenskap av revisor. Enligt den svenska lagen om penningtvätt ska lagen tillämpas på auktoriserade eller godkända revisorer och registrerade revisionsbolag (Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, 1 kap. 2 § 17 punkten). I Estland tillämpas lagen om penningtvätt på lagstadgade revisorer när de tillhandahåller revisionstjänster och på yrkesutövare som tillhandahåller bokföringstjänster (Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus, 1 kap., del 1, 2 §, 7 punkten). Den danska lagen om penningtvätt tillämpas på revisorer och revisionsbolag som har godkänts med stöd av Danmarks revisionslag (Bekendtgørelse af lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme (*hvidvaskloven*), 1 kap. 1 §, 15 punkten).

5.2.1.3 Definitioner

Det föreslås att 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e i penningtvättslagen ändras så att det där i stället för till offentliga aktiebolag hänvisas till bolag vars värdepapper är föremål för handel på en sådan reglerad marknad som avses i 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella

instrument. Ändringen motsvarar artikel 3.7 e i det fjärde penningtvättsdirektivet, där det hänvisas till ett bolag noterat på en reglerad marknad.

I propositionen föreslås en ändring i definitionen av person i politiskt utsatt ställning i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i i penningtvättslagen, vilken avser medlemmar i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i företag som helt ägs av staten. Kommissionen har fört fram att den gällande nationella definitionen är för snäv, eftersom det för att definitionen i penningtvättslagen ska uppfyllas krävs att staten äger företaget helt och hållet. Enligt artikel 3.9 g i det fjärde penningtvättsdirektivet är personer i politiskt utsatt ställning ledamöter i statsägda företags förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan. Av denna anledning föreslås det i propositionen att definitionen utvidgas till att också omfatta medlemmar i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i bolag som delvis ägs av staten. Samtidigt har också andra avgränsningar av definitionen granskats. Det föreslås att definitionen ändras så att den i fortsättningen också omfattar finländska företag som ägs av andra stater än finska staten. Den nationella avgränsningen, enligt vilken endast finländska bolag som ägs av finska staten omfattas av definitionen, är inte nödvändigtvis förenlig med det fjärde penningtvättsdirektivet eller FATF:s rekommendationer. I det fjärde penningtvättsdirektivet tas det inte uttryckligen ställning till hur begreppet stat bör tolkas som en del av definitionen. Ändringsbehovet baserar sig dock inte direkt på direktivet, eftersom kommissionen inte har påvisat denna brist i överträdelseförfarandet. I anvisningarna om FATF:s rekommendationer har däremot den motsvarande definitionen av person i politiskt utsatt ställning delats upp, så att den separat omfattar personer som är verksamma i motsvarande positioner i bolag som ägs av den egna staten och i bolag som ägs av främmande stater.¹² Av denna anledning kan den utvidgning av definitionen som föreslås i propositionen anses motiverad också i ljuset av en internationell jämförelse.

5.2.1.4 Kundkontroll

Det föreslås att 3 kap. 13 § 3 och 4 mom. i penningtvättslagen ändras så att den rapporteringsskyldiga inte längre behöver tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll enligt 3 kap. 13 § 3 mom. i den gällande penningtvättslagen på kunden när det har gått 12 månader eller mindre från det att personen inte längre har ett betydande offentlig uppdag. Däremot ska åtgärder som grundar sig på riskbaserad bedömning tillämpas i minst 12 månader.

Kommissionen har för Finland påpekat en brist i genomförandet av artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet. I artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet föreskrivs det att om en person i politiskt utsatt ställning inte längre har en viktig offentlig funktion i en medlemsstat eller ett tredjeland eller i en internationell organisation ska ansvariga enheter, åtminstone under 12 månader, vara skyldiga att beakta om personen fortfarande utgör en risk och tillämpa motsvarande lämpliga riskkänslighetsåtgärder tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning.

5.2.1.5 Särskilda bestämmelser

Det föreslås att det till 9 kap. i penningtvättslagen fogas en ny 3 b §, enligt vilken Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska lämna Europeiska bankmyndigheten all information den behöver för att sköta sina uppgifter enligt det fjärde penningtvättsdirektivet. Bestämmelsen fogas till med anledning av en brist som observerats i

¹² FATF Guidance - Politically exposed persons (recommendations 12 and 22)
<https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/peps-r12-r22.html>

genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet. Den gällande lagen innehåller inte den skyldighet enligt artikel 50 i direktivet, enligt vilken de behöriga myndigheterna ska förse Europeiska bankmyndigheten med all information den behöver för att utföra sina uppgifter enligt direktivet.

5.2.2 Ändringsbehov som baserar sig på FATF:s rekommendationer

5.2.2.1 Kundkontroll

Skärpta åtgärder för kundkontroll. Det föreslås att 3 kap. 10 § 1 mom. i penningtvättslagen ändras så att det bättre motsvarar FATF:s rekommendation 13 och artikel 18 i det femte penningtvättsdirektivet. Till följd av ändringen stryks hänvisningen till kundförhållanden och enskilda transaktioner i 3 kap. 10 § 1 mom. i penningtvättslagen och ersätts med en mer allmän hänvisning till fall där risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är högre än vanligt. Med fall avses här utöver kundförhållanden och enskilda transaktioner också till exempel korrespondentrelationer med kreditinstitut och finansiella institut som är etablerade inom EES-området. Till följd av ändringen kan den rapporteringskyldiga utifrån en riskbedömning bedöma om också en korrespondentbank som är etablerad inom EES-området är förenad med en större risk för penningtvätt och finansiering av terrorism än normalt.

Enligt FATF ska de skärpta åtgärder för kundkontroll som tillämpas på korrespondentförbindelserna också gälla korrespondentbanker inom EES-området. Enligt 3 kap. 12 § i den gällande penningtvättslagen ska kreditinstitut och finansiella institut tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll på korrespondentförbindelser. Skyldigheten gäller dock endast korrespondentförbindelser som ingåtts med ett kreditinstitut eller finansiellt institut som är etablerat i ett land utanför EES-staterna. Finland har fått vitsordet *partially compliant* för rekommendation 13.

Sverige har fått vitsordet *largely compliant* för FATF:s rekommendation 13 (Sveriges landutvärderingsrapport, s. 164). I enlighet med vad som anges i Sveriges landutvärderingsrapport har man i penningtvättslagen utgått från att banken ska tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll på korrespondentbanker utanför EES-området. Om banken bedömer att en korrespondentbank inom EES-området är en aktör förenad med hög risk, ska banken tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll också i fråga om banken inom EES-området. I Sveriges landutvärderingsrapport hänvisas det till 2 kap. 6 och 8 § i den svenska lagen om penningtvätt (Lag (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism). Lagen har ändrats 2017 (Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism). I 3 kap. 16 och 18 § i Sveriges gällande lag om penningtvätt (2017:630) finns bestämmelser om skärpta åtgärder för kundkännedom. I 3 kap. 16 § i den gällande lagen hänvisas på samma sätt som i Finlands penningtvättslag till kundrelationer och inte till fall på ett mer allmänt plan.

Också Österrike har fått vitsordet *largely compliant* för FATF:s rekommendation 13 (Österrikes landutvärderingsrapport, s. 139). Också i Österrike ska man i fråga om korrespondentbanker som hör till EES-området tillämpa skärpta åtgärder för kundkontroll endast om banken är förenad med hög risk. Även Malta har avhjälpt samma brist som lyfts fram i rekommendation 13. Enligt Maltas lag om penningtvätt ska skärpta åtgärder för kundkontroll huvudsakligen tillämpas på banker utanför EES-området. I fråga om en bank som hör till EES-området tillämpas skärpta åtgärder för kundkontroll när det är fråga om en korrespondentförbindelse med hög risk.

Det gällande 3 kap. 10 § 1 mom. i penningtvättslagen avviker också från artikel 18 i det femte penningtvättsdirektivet, eftersom det i 3 kap. 10 § 1 mom. hänvisas till kundförhållanden eller

enskilda transaktioner, medan det i direktivet mera allmänt hänvisas till vissa fall. Enligt artikel 18 i det femte penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna, i de fall som avses i artiklarna 18 a–24 samt även i andra fall av större risker som medlemsstaterna eller ansvariga enheter konstaterat, kräva att de ansvariga enheterna vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom för att hantera och minska sådana risker på lämpligt sätt.

Kundkontroll i samband med frysning av tillgångar. I Sverige har Finansinspektionen som en del av sin tillsynsverksamhet behörighet att undersöka om de rapporteringsskyldiga har ordnat sin verksamhet på det sätt som förutsätts i EU:s sanktionsförordningar. Dessutom kan Finansinspektionen påföra administrativa påföljder om den rapporteringsskyldigas verksamhet inte uppfyller kraven i sanktionsförordningarna. Finansinspektionen i Sverige har också i praktiken gett varningar och påföljdsavgifter till aktörer vars förfaranden har varit otillräckliga när det gäller att iaktta sanktionerna.

I Danmark har Finansinspektionen enligt 47 § i lagen om penningtvätt behörighet att säkerställa att de rapporteringsskyldigas förfaranden är tillräckliga för att de finansiella sanktionerna ska iakttas. Dessutom har den danska företagsmyndigheten (Erhvervsstyrelsen) på samma sätt som Finansinspektionen behörighet att meddela sina egna tillsynsobjekt föreskrifter om iakttagande av sanktioner samt möjlighet att påföra påföljder för försummelser.

I Norge övervakar Finansinspektionen att dess tillsynsobjekt har tillräckliga förfaranden för att säkerställa att sanktionerna iakttas. I Norge ska de uppföljningssystem enligt 24 § i den norska lagen om penningtvätt (Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering) som är i de rapporteringsskyldigas bruk också omfatta uppdaterade förteckningar över de parter som är föremål för frysningsbeslut, för att det i praktiken ska säkerställas att sanktionerna iakttas.

I Lettland är Finansinspektionen behörig att påföra rapporteringsskyldiga de administrativa påföljder som anges i 78 § i lagen om penningtvätt för försummelse av sanktionsförpliktelse när det inte är möjligt att påföra en straffrättslig påföljd enligt Lettlands strafflag för försummelsen i fråga.

5.2.2.2 Tillsyn

Det föreslås att det till 7 kap. 3 § i penningtvättslagen fogas ett nytt 2 mom. där det föreskrivs om möjlighet för tillsynsmyndigheter och advokatföreningen att utföra inspektioner med hjälp av distansförbindelser hos rapporteringsskyldiga. Enligt FATF:s rekommendationer 27.2 samt 28.4(a) bör tillsynsmyndigheterna ha rätt att utföra inspektioner hos rapporteringsskyldiga och att övervaka att rapporteringsskyldiga följer penningtvättslagen. FATF har i landsutvärderingsrapporten om Finland påpekat att inspektioner som gäller boende av permanent natur har begränsats till att gälla endast situationer där den rapporteringsskyldiga misstänks ha försummat eller brutit mot bestämmelserna i penningtvättslagen. Rutinmässiga inspektioner är därmed inte möjliga. De rapporteringsskyldiga får utan begränsningar arbeta i utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur. Inspektionerna är alltså förenade med en brist som enligt FATF borde korrigeras så att rutinmässiga inspektioner kan utföras hos alla rapporteringsskyldiga.

Exempelvis Estland och Danmark har ingen separat reglering på lagnivå om inspektioner som genomförs med hjälp av distansförbindelser. Inspektionsrätten har dock i båda länderna skrivits in i lagen som mycket omfattande, vilket har gjort det möjligt för tillsynsmyndigheten att utföra inspektioner på distans. Den myndighet som utför inspektionen har då prövningsrätt i fråga om inspektionsformen. Hittills har det huvudsakligen gjorts fysiska inspektioner, men på grund av COVID-19-situationen har det gjorts klart fler inspektioner på distans än tidigare.

5.2.3 Nationella ändringsbehov

5.2.3.1 Tvivelaktig transaktion

Begreppet tvivelaktig transaktion har inte definierats särskilt i fjärde eller femte penningtvättsdirektivet. Inte heller i till exempel Sveriges, Danmarks, Estlands, Tysklands, Ungerns, Polens, Tjeckiens eller Kroatiens lagar om penningtvätt har begreppet tvivelaktig transaktion definierats särskilt. Enligt 1 kap. 1 § 1 mom. 17 punkten i lagen om penningtvätt i Lettland (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums) avses med en tvivelaktig transaktion en transaktion eller åtgärd som väcker misstanke om att de medel som används i transaktionen eller åtgärden direkt eller indirekt är vinning av brott eller om att medlen hänför sig till finansiering av terrorism eller spridning av massförstörelsevapen eller försök till sådana gärningar.

I vissa länders lagar om penningtvätt definieras emellertid begreppet transaktion. Exempelvis enligt 2 § 10 punkten i Danmarks lag om penningtvätt avses med transaktion en eller flera åtgärder genom vilka en eller flera egendoms- eller förmögenhetsposter överförs eller anvisas någon annan. Enligt 1 kap. 1 § 5 punkten i den tyska lagen om penningtvätt (Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten) avses med transaktion en åtgärd eller, om de verkar ha samband med varandra flera åtgärder som syftar till eller leder till överföring av medel eller pengar. I fråga om fastighetsmäklare, förmedlare eller anordnare av penningspel, köpmän samt säljare eller förmedlare konstverk avses med transaktion en förmedlad juridisk transaktion. Enligt 2 kap. 3 § 43 punkten i den ungerska lagen om penningtvätt avses med transaktion varje åtgärd som hänför sig till användning av en tjänst som tjänsteleverantörens yrkesmässiga verksamhet omfattar i ett affärsförhållande eller kundförhållande. Enligt 1 kap. artikel 2.2 underpunkt 21 i Polens lag om penningtvätt avses med transaktion en juridisk eller faktisk åtgärd med stöd av vilken ägande- eller besittningsrätten överförs eller avses bli överförd till de tillgångar som är föremål för överföringen. Enligt 1 kap. 4 § 1 punkten i den tjeckiska lagen om penningtvätt avses med transaktion varje interaktion som den rapporteringsskyldiga har med en annan person, om en sådan interaktion leder till hantering av en annan persons egendom eller till tillhandahållande av tjänster för personen i fråga.

5.2.3.2 Behandling av uppgifter om domar i brottmål och brott

I 5 kap. 6 § i Sveriges lag om penningtvätt föreskrivs det om behandling av personuppgifter som rör lagöverträdelser. Bestämmelsen möjliggör behandling av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och överträdelser endast om det är nödvändigt för att bedöma den risk som kan förknippas med kundrelationen, övervaka pågående kundrelationer, uppmärksamma misstänkta transaktioner eller uppfylla uppgiftsskyldigheten. Penningtvättsdirektiven innehåller inga bestämmelser om behandling av personuppgifter.

6 Remissvar

6.1 Allmänt

Propositionen har beretts i en arbetsgrupp som tillsatts av finansministeriet.

Utlåtanden om propositionen begärdes av följande instanser: Riksdagens justitieombudsman, Finlands näringsliv rf, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Finanssiala ry, Finansinspektionen, Centralhandelskammaren, Centralkriminalpolisen, Konkurrens- och konsumentverket, Konsumentförbundet, Lotteriinspektionen, Migrationsverket, Justitiekanslersämbetet, justitieministeriet, Patent- och registerstyrelsen, Polisstyrelsen,

Polisstyrelsens lotteriförvaltning, centralen för utredning av penningtvätt, Verket för finansiell stabilitet, Brottsåtgärdsmyndigheten, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, skyddspolisen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Suomen Asiakastieto Oy, Suomen Asianajaliitto, Finlands Bank, Finlands revisorer rf, Företagarna i Finland rf, Dataombudsmannens byrå, Tullen, arbets- och näringsministeriet, utrikesministeriet, Riksåklagarens byrå Riksfogdeämbetet (nuvarande Utsökningsverket), Veikkaus Oy, Skatteförvaltningen, Skatteförvaltningen/ Enheten för utredning av grå ekonomi, Ålands landskapsregering.

Flera remissinstanser understöder i princip förslagen i utkastet till regeringsproposition och propositionens mål. Enligt utlåtandena främjar preciseringen av de skyldigheter som gäller tillsynsobjekt allmänt brottsbekämpningen samt förhindrandet av penningtvätt och av finansiering av terrorism. I remissvaren förhåller man sig positivt till att de brister och ändringsbehov som upptäckts inom ramen för det internationella samarbetet för bekämpning av penningtvätt ska bemötas. Flera remissinstanser anser också att det är bra att man har vidtagit åtgärder för att avhjälpa de brister och inkonsekvenser i lagstiftningen som de nationella myndigheterna och rapporteringsskyldiga har lyft fram. Till exempel enligt arbets- och näringsministeriets utlåtande skapar de föreslagna reformerna klarhet i tillvägagångssätten och tillsynen och kommer sannolikt att öka antalet anmälningar om penningtvätt. Dessutom förbättrar förslagen näringsidkarnas möjligheter att upptäcka tvivelaktiga transaktioner. Arbets- och näringsministeriet anser det vara viktigt att man i regeringspropositionen på ett täckande sätt har försökt bedöma konsekvenserna för företagen med beaktande av att regleringen berör företag i stor utsträckning och i synnerhet rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen.

I remissvaren fästes uppmärksamhet vid kommissionens fyra lagstiftningsförslag som innehåller ett förslag till förordning om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Fördröjningen av kommissionens förslag till lagstiftning om bekämpning av penningtvätt, vilka publicerades den 20 juli 2021, medförde att en avsevärd mängd ärenden enligt den ursprungliga arbetsgruppens arbetsplan lämnades utanför utkastet till regeringsproposition. I regeringens proposition ingår dock i enlighet med arbetsgruppens beslut vissa förslag som också ingår i kommissionens lagstiftningsförslag. Justitieministeriet anser i sitt utlåtande att det i detta skede finns skäl att avhålla sig från att föreslå nationella bestämmelser som man på kort sikt antingen kan bli tvungen att ändra eller upphäva. Enligt justitieministeriets uppfattning är det mest ändamålsenligt att vänta på att det slutliga innehållet i förslaget till förordning är känt, inklusive det tillåtna handlingsutrymmet. Finanssiala ry konstaterar att det för att minimera de administrativa och ekonomiska kostnaderna är nödvändigt att det vid den fortsatta beredningen säkerställs att de rapporteringsskyldiga inte åläggs sådana nya skyldigheter som står direkt i strid med kommissionens lagstiftningsförslag och därför ändras när den nya EU-regleringen träder i kraft. Vid den fortsatta beredningen har det säkerställts att propositionen inte innehåller sådana skyldigheter som strider mot kommissionens lagstiftningsförslag.

Enligt justitieministeriets utlåtande fanns det i utkastet till proposition inte heller en tillräckligt systematisk analys av huruvida de föreslagna lagändringarna uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. I propositionen har det under den fortsatta beredningen klaggjorts för hur förslagen uppfyller förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

6.2 Ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism

1 kap. Allmänna bestämmelser

I propositionen föreslås det att tillämpningsområdet för 1 kap. 2 § ändras i fråga om revisorer. Finlands Revisorer rf anser att det med tanke på regleringens tydlighet är mer motiverat att genomföra det alternativa genomförandesätt som föreslås i kapitel 5.1 i utkastet till regeringsproposition. Finlands Revisorer rf anser i sitt utlåtande att den föreslagna ändringen har störst inverkan på en sådan revisors verksamhet som i egenskap av revisor tillhandahåller tjänster för andra kunder än sådana som är föremål för lagstadgad revision. Isännöntiliitto anser att den föreslagna preciseringen av tillämpningsområdet i fråga om revisorernas verksamhet är nödvändig för att eliminera oklarheter i tolkningen, trots att den i viss mån kan öka revisorernas arbete och göra verksamhetsutövandet tyngre särskilt för små aktörer. Denna precisering av tillämpningsområdet är särskilt bra för att den gör det möjligt för en revisor att göra en anmälan om en tvivelaktig transaktion också när revisorn allmänt verkar i egenskap av revisor och inte endast när lagstadgad revision utförs, och att den undanröjer de begränsningar som tystnadsplikten eventuellt medför. Enligt utlåtandet bidrar ändringen också till att bättre allmänt offentliggöra tvivelaktiga transaktioner, eftersom revisorerna på grund av sin verksamhets art kan anses ha en central ställning med tanke på förhindrandet av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Det föreslås att definitionen av person i politiskt utsatt ställning i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i utvidgas till att också omfatta personer som har ett betydande uppdrag i ett företag med statligt majoritetsägande. Enligt dataombudsmannens utlåtande verkar de föreslagna ändringarna vara motiverade, men betonar liksom Finlands Näringsliv att myndigheterna ska tillhandahålla de rapporteringsskyldiga tillräckliga praktiska anvisningar. Enligt Finanssialas utlåtande lämnar den föreslagna ordalydelsen rum för tolkning huruvida definitionen också omfattar statliga affärsverk och bolag som indirekt ägs av staten eller vars värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument. Finanssiala anser det vara nödvändigt att den föreslagna ordalydelsen i lagrummet preciseras så att de rapporteringsskyldiga har en klar uppfattning om vad som förutsätts av dem och möjlighet att fullgöra sina skyldigheter på det sätt som förutsätts i lagen. Veikkaus Ab anser att de föreslagna ändringarna av definitionen av en person i politiskt utsatt ställning i princip är motiverade, men fäster särskild uppmärksamhet vid konsekvensbedömningen när det gäller att utvidga definitionen till att omfatta också finländska företag som ägs av andra stater än finska staten. Enligt Veikkaus syn uppfyller propositionen till denna del inte de krav som ställs på konsekvensbedömningen av lagförslaget. Den planerade ändringen kan bedömas ha konsekvenser för verksamheten och ekonomin som är av betydelse för de rapporteringsskyldiga men som det inte är möjligt att bedöma utifrån propositionen. De rapporteringsskyldiga har inte tillgång till någon datateknisk lösning såsom en gemensam databas som skulle göra det möjligt för de rapporteringsskyldiga att kontrollera om en person är i politiskt utsatt ställning. Därför bör man överväga till exempel en databas som myndigheten upprätthåller och som kan utnyttjas av de rapporteringsskyldiga. Vid den fortsatta beredningen av propositionen har förslaget kompletterats med beaktande av remissvaren så att definitionen av person i politiskt utsatt ställning också omfattar personer som sköter betydande uppgifter vid statliga affärsverk. Dessutom vill man i detta sammanhang lyfta fram att arbetsgruppen har föreslagit för finansministeriet att det görs en bedömningspromemoria om inrättandet av ett nationellt register över personer i politiskt utsatt ställning.

Ålands landskapsregering, Regionförvaltningsverket, dataombudsmannen, Isännöntiliitto och Finlands näringsliv understöder de definitioner som föreslås i lagen för person i politiskt utsatt ställning, tvivelaktig transaktion, kund och kundförhållande. Enligt Regionförvaltningsverkets utlåtande medför fogandet av definitionerna till penningtvättslagen inga nya skyldigheter eller kostnader, utan ändringarna förtydligar innehållet i lagstiftningen och bidrar till en enhetlig tolkning av lagen. Finlands Näringsliv anser att de föreslagna ändringarna är betydande och att deras konsekvenser gäller ett stort antal fysiska personer.

I utkastet till regeringsproposition föreslås det att en ny 20 punkt fogas till 1 kap. 4 § 1 mom., där tvivelaktig transaktion definieras. Många remissinstanser ansåg att införandet av definitionen i penningtvättslagen klargör lagstiftningens innehåll för de rapporteringsskyldiga. En del av remissinstanserna fäste dock uppmärksamhet vid att det i fråga om definitionen är oklart i hur stor utsträckning den rapporteringsskyldiga är skyldig att utreda den tvivelaktiga transaktionens ursprung. I den fortsatta beredningen av propositionen har remissresponsen beaktats till den delen att begreppet "primär", som ingick i den föreslagna definitionen av tvivelaktig transaktion, ersätts med begreppet "faktisk". Dessutom har motiveringen till propositionen kompletterats vid den fortsatta beredningen till de delar det ansetts behövt.

I utkastet till regeringsproposition föreslogs det att det till 1 kap. 4 § 1 mom. i penningtvättslagen fogas en ny 21 punkt, där aktörer som är föremål för frysningsbeslut definieras. Utrikesministeriet konstaterar i sitt utlåtande att definitionen inte används i de andra föreslagna ändringarna av lagen. I den fortsatta beredningen av propositionen har den föreslagna definitionen strukits såsom onödig.

Det föreslås att det till 1 kap. 4 § 1 mom. i penningtvättslagen fogas en ny 22 punkt där begreppet kund definieras och en ny 23 punkt där kundförhållande definieras. En del av remissinstanserna förhöll sig mycket positiva till att definitionerna av kund och kundförhållande tas in i penningtvättslagen. Enligt remissvaren behövs definitionerna, eftersom de förtydligar innehållet i lagstiftningen och hjälper de rapporteringsskyldiga att dimensionera sina egna kundkontrollåtgärder. Responsen i utlåtandena var delvis också kritisk. Definitionen av en kund ansågs vara för omfattande och inexakt. Å andra sidan ansågs det i vissa utlåtanden att den föreslagna definitionen av kund till och med skulle inskränka den nuvarande tolkningen av kund. Uppmärksamhet fästes också vid att en omfattande insamling och förvaring av uppgifter om en registrerad som grundar sig på kundförhållandet enligt den föreslagna bestämmelsen på ett betydande sätt påverkar rättigheterna för de registrerade som är kunder. Vid den fortsatta beredningen av propositionen har man beslutat att slopa förslagen om att till penningtvättslagen foga definitioner av kund och kundförhållande. Förslagen ansågs förutsätta sådan fortsatt beredning att den inte kan genomföras inom den tid som reserverats för den fortsatta beredningen av regeringspropositionen. Vid den senare beredningen av definitionerna är det också ändamålsenligt att göra en noggrann jämförelse med bestämmelserna om kundkontroll i 3 kap. i kommissionens lagstiftningsförslag.

2 kap. Riskbedömning

I propositionsutkastet föreslås det att tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 2 § trots sekretessbestämmelserna på begäran ska överlämna en övervakarspecifik riskbedömning till centralen för utredning av penningtvätt utan obefogat dröjsmål. Den föreslagna bestämmelsen har på basis av remissvaren kompletterats så att utlämnandet av uppgifter har kopplats till relevanskravet. Riskbedömningen ska trots sekretessbestämmelserna på begäran lämnas ut till centralen för utredning av penningtvätt utan obefogat dröjsmål när den behövs för skötseln av de uppgifter som det föreskrivs om i 2 § 1 mom. i lagen om centralen för utredning av penningtvätt. Till specialmotiveringen har det fogats ett omnämnande av att skyldigheten att lämna en övervakarspecifik riskbedömning dessutom på Åland ska gälla Ålands landskapsregering som övervakar fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler samt Lotteriinspektionen som övervakar penningspelsverksamheten. Vid den fortsatta beredningen har man dessutom för att förebygga överlappande reglering strukit förslaget om att överlämnande av en övervakarspecifik riskbedömning också ska fogas till lagen om centralen för utredning av penningtvätt.

Det föreslogs att 2 kap. 3 § 2 mom. 1 punkten i propositionsutkastet ska kompletteras med beskrivning, verifiering och utveckling av de riskhanteringsmodeller som ska användas. Dessutom föreslogs en ny 3 punkt som gäller säkerställande av de anställdas oförvitlighet, tillförlitlighet och kompetens samt kontinuerliga upprätthållande av yrkesskickligheten under anställningsförhållandet. I remissvaren fästes uppmärksamhet vid att det i motiveringen närmare borde beskrivas vad som avses med riskhanteringsmetoder. Dessutom förhöll man sig kritiskt till att den föreslagna 1 punkten skulle innebära en betydande utvidgning av den administrativa bördan för de rapporteringsskyldiga. I fråga om den föreslagna 3 punkten konstaterades det att det är oklart varför det utöver säkerhetsutredningen är nödvändigt att arbetsgivaren gör en bedömning av oförvitligheten, med beaktande av den eventuellt långtgående inskränkande konsekvensen för skyddet för privatlivet. Också till exempel Finansiala har föreslagit en helt ny formulering i stället för den nu föreslagna 2 kap. 3 § 2 mom. 3 punkten. De föreslagna 2 kap. 3 § 2 mom. 1 och 3 punkterna har i den fortsatta beredningen uteslutits ur regeringspropositionen. Syftet med de föreslagna kompletteringarna har varit att avhjälpa de brister som kommissionen påvisat i genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet. Kommissionen har dock redan publicerat ett lagstiftningsförslag både på förordningsnivå och på direktivnivå om förhindrande av att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, som också innehåller motsvarande bestämmelser om den rapporteringsskyldigas verksamhetsprinciper. Eftersom det inte finns något omedelbart nationellt behov av kompletteringsförslagen till 2 kap. 3 § 2 mom. 1 och 3 punkten, har det ansetts att det är skäl att vänta till genomförandet av kommissionens lagstiftningsförslag. På så sätt kan man undvika att eventuellt behöva ändra eller upphäva bestämmelserna då kommissionens lagstiftningsförslag träder i kraft.

Det föreslås att rubriken Rapporteringsskyldigas riskbedömning för 2 kap. 3 § ändras så att också rapporteringsskyldigas riskhanteringsmetoder nämns där. Enligt remissvaren motsvarar rubriken bättre paragrafens innehåll efter kompletteringen.

3 kap. Kundkontroll

I 3 kap. 2 § 1 mom. i penningtvättslagen föreslogs en ny bestämmelse, enligt vilken de rapporteringsskyldiga ska identifiera sina kunder och kontrollera deras identitet vid etablering av ett kundförhållande. Remissinstanserna fäster uppmärksamhet vid att det i lagen så entydigt som möjligt bör anges i vilka situationer och i vilken omfattning identifieringen ska vara förpliktande och till vilka delar den ska grunda sig på den rapporteringsskyldigas prövning. Enligt vissa remissinstanser försvårar inexaktheten i den föreslagna definitionen av kund tolkningen av 3 kap. 2 § 1 mom. Regionförvaltningsverket och Finansinspektionen föreslår en teknisk ändring enligt vilken omnämmandet av tillfälligt kundförhållande ska strykas i 2 punkten. Omnämmandet är onödigt, eftersom kunden alltid ska identifieras i fråga om transaktioner vid kontantförsäljning som uppgår till minst 10 000 euro. Vid den fortsatta beredningen har definitionerna av kund- och kundförhållande strukits i propositionen. Eftersom detta ändringsförslag hänför sig till att definitionerna fogas till lagen, har också detta förslag strukits ur propositionen.

I propositionen föreslås en ändring i 3 kap. 3 § 2 mom. enligt vilket det görs ett undantag som gäller allmänna intressebevakare i fråga om de skyldigheter som gäller kundkontrolluppgifter och bevarande av dem. Flera remissinstanser förhåller sig positivt till förslaget och till att principen om uppgiftsminimering i och med den föreslagna ändringen bättre beaktas i penningtvättslagen. I den fortsatta beredningen har termen tjänsteleverantör som föreslagits i samband med intressebevakning ersatts med termen serviceproducent, för att termen ska överensstämma med den term som används i lagen om vissa personregister vid Myndigheten

RP 236/2021 rd

för digitalisering och befolkningsdata. På basis av remissvaren reserveras dessutom en tillräcklig övergångsperiod för rapporteringsskyldiga att göra funktionella och datatekniska ändringar, och därför föreslås det att ändringen ska träda i kraft först den 1 april 2023.

I utkastet till proposition föreslås det att det till 3 kap. fogas en ny 3 a §, enligt vilken den rapporteringsskyldiga har rätt att som uppgift om kundkontroll använda och på annat sätt behandla allmänt tillgängliga uppgifter om domar i brottmål eller brott som gäller en kund. Förslaget fick starkt understöd, men en del av remissinstanserna betonade att konsekvenserna för integritetsskyddet, dataskyddet eller rättsskyddet inte har beaktats i förslaget. Enligt till exempel justitiekanslersämbetets utlåtande uppstår ett potentiellt problem i och med att det i finsk lagstiftning inte heller annars föreskrivs om vad den rapporteringsskyldiga får behandla som kundkontrolluppgift, varvid det av den föreslagna bestämmelsen lätt dras kontradiktoriska slutsatser. I utlåtandena betonas också att de tillåtna informationskällor som tillåts i bestämmelsen bör avgränsas mer detaljerat.

Enligt justitieministeriets utlåtande är den föreslagna bestämmelsen samma reglering som artikel 55 i kommissionens förordningsförslag, som innehåller bestämmelser om behandling av vissa kategorier av personuppgifter, inklusive personuppgifter som rör fällande domar i brottmål samt överträdelser (brott) enligt artikel 10 i EU:s allmänna dataskyddsförordning. Enligt utlåtandet finns det skäl att avhålla sig från regleringen, med beaktande av de inskränkande konsekvenser som förslaget har för skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt utlåtandet är den föreslagna paragrafen delvis mer detaljerad och noggrant avgränsad än de bestämmelser som kommissionen föreslagit, men kommissionens förslag innehåller också detaljer som avviker från den.

Förslaget fick understöd band annat på den grunden att den nuvarande ordalydelsen i lagen är oklar, och å andra sidan har man i de anvisningar för hantering av risker för penningtvätt som Europeiska bankmyndigheten publicerat uttryckligen uppmanats att fästa uppmärksamhet vid sådana uppgifter om brott som kan ha betydelse för utredandet av ursprunget till en kunds tillgångar. Å andra sidan för till exempel Tullen i sitt utlåtande fram att tröskeln för inledande av förundersökning är låg jämfört med tröskeln för dömande, varför den rapporteringsskyldiga vid behandlingen av omständigheter som har meddelats om förundersökningen måste kunna göra en bedömning vilken betydelse de uppgifter har som förundersökningsmyndigheterna lämnat vid bedömningen av riskerna eller den tvivelaktiga transaktionen. Enligt Tullens utlåtande kan det i detta sammanhang vara bra att bedöma om den rapporteringsskyldiga bör uppdatera uppgifterna i sina egna register, om den misstänktes ställning vid förundersökningen ändras eller om förundersökningen avslutas så att ärendet inte framskrider till åtalsprövning.

Finanssiala anser i sitt utlåtande att det är viktigt att bestämmelserna om och principerna för behandling av uppgifter om domar i brottmål och brott utsträcks till att utöver kunden också omfatta till exempel kundens ansvariga personer och verkliga förmånstagare, för att den risk som är förenad med kundförhållandet ska kunna bedömas på det sätt som förutsätts i penningtvättslagen. Finanssiala anser i sitt utlåtande att det också är viktigt att man i den föreslagna paragrafen entydigt möjliggör utlämnande och annan behandling av uppgifter om domar i brottmål och brott inom den rapporteringsskyldigas koncern för de ändamål som anges i 1 mom. 1 och 2 punkten. Dessutom föreslår Finanssiala att man vid den fortsatta beredningen av propositionen avstår från det kategoriska kravet på att en uppgift om domar brottmål eller ett brott ska utplånas senast fem år efter det att uppgiften första gången registrerades. Denna uppgift kan vara av betydelse ännu efter fem år med tanke på de ändamål som nämns i paragrafen.

Vid den fortsatta beredningen har förslaget kompletterats till behövliga delar utifrån remissvaren. I den fortsatta beredningen av förslaget har förslagets innehåll preciserats och

avgränsats. Dessutom har man i motiveringen bättre beaktat bland annat frågor som gäller dataskydd. Förslaget har kompletterats så att det också omfattar kundernas verkliga förmånstagare. Till denna del är det motiverat att utvidga förslaget så att det enligt sin ordalydelse tydligt också omfattar de fysiska personer som finns bakom juridiska personer.

Finanssiala påpekar i sitt utlåtande att det i 3 kap. 8 § 1 mom. och 3 kap. 10 § 1 mom. hänvisas till den rapporteringsskyldigas riskbedömning enligt 2 kap. 3 § i penningtvättslagen som omfattar hela den rapporteringsskyldigas verksamhet. Denna riskbedömning uppdateras regelbundet, men där tas i regel inte ställning till enskilda kundfall, utan de risker som är förenade med dem bedöms på annat sätt. Enligt Finanssialas utlåtande är det oklart hur man utifrån den rapporteringsskyldigas riskbedömning direkt kan bedöma huruvida en enskild kund är en kund förenad med låg eller hög risk. Lagrummen föreslås på basis av remissvaren bli ändrade så att det i stället för till den riskbedömning som avses i 2 kap. 3 § allmänt hänvisas till riskbedömning. I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna i 3 kap. 13 § om skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning. På basis av remissvaren reserveras en tillräcklig övergångstid för rapporteringsskyldiga och det föreslås att de ändringar som gäller personer i politiskt utsatt ställning och deras närmaste krets ska träda i kraft först den 1 april 2023. Övergångstiden behövs eftersom uppgifterna om personer i politiskt utsatt ställning och deras familjemedlemmar och bolagspartner måste uppdateras manuellt.

Vid den fortsatta beredningen har språkliga preciseringar gjorts i den föreslagna nya 16 § i 3 kap., där det föreskrivs om rapporteringsskyldigas skyldighet att i sina förfaranden för kundkontroll säkerställa att kunden inte är föremål för ett beslut om frysning av tillgångar. I utlåtandena föreslogs det också att skyldigheten ska bindas närmare till riskbedömningen. EU:s sanktionsförordningar och frysningslagen innehåller båda bestämmelser om en skyldighet för alla fysiska och juridiska personer att frysa tillgångar och andra ekonomiska resurser som tillhör dem som anges i förordningarna och som är föremål för frysningsbeslut samt en skyldighet att inte överlåta tillgångar eller ekonomiska resurser till dessa aktörer. Skyldigheten är inte riskbaserad och utlåtandena har inte beaktats till denna del i den fortsatta beredningen.

7 kap. Tillsyn

Det föreslås i propositionen att det till 7 kap. 3 § fogas ett nytt 2 mom. där det föreskrivs om tillsynsmyndighetens och advokatföreningens rätt att utföra inspektioner också med hjälp av distansförbindelse genom ett informationssäkert förfarande eller på en av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisad annan plats än utrymmen som används för boende av permanent natur. I remissvaren framfördes att man vid den fortsatta beredningen bör överväga vilket förhållande den föreslagna bestämmelsen har till den gällande lagen, dvs. huruvida den gällande regleringen tillåter virtuella inspektioner eller om det alltid ska föreskrivas särskilt om detta i lag. I remissvaren betonades dessutom att man i propositionen bör granska den föreslagna bestämmelsens konsekvenser med avseende på 10 § i grundlagen. Dessutom bör bland annat datasäkerhets- och rättsskyddsfrågor granskas. Vidare konstateras det att man i propositionen bör överväga hur virtuella inspektioner uppfyller kraven i 39 § i förvaltningslagen. I utlåtandena framfördes också att det vid den fortsatta beredningen finns skäl att fästa uppmärksamhet vid vad som konkret avses med virtuella inspektioner och hur de ska utföras. Å andra sidan understöddes förslaget i synnerhet av de övervakare som avses i penningtvättslagen. Enligt remissvaren motsvarar förslaget det aktuella behovet. Till exempel enligt Regionförvaltningsverkets utlåtande behövs ändringen för eventuella epidemier och andra situationer där det finns hinder för inspektioner på plats i den rapporteringsskyldigas lokaler. Ändringen behövs också för att bemöta de utmaningar som tillsynen innebär i lokaler som omfattas av hemfriden. Vid den fortsatta beredningen har förslaget kompletterats utifrån

remissvaren. Dessutom ändrades termen virtuella inspektioner till inspektioner med hjälp av distansförbindelse.

8 kap. Administrativa påföljder

I bestämmelsen om påföljdsavgift i 8 kap. 3 § i penningtvättslagen föreslås en ändring genom vilken den nedre gränsen för påföljdsavgift för juridiska personer sänks från 5000 euro till 1000 euro. Flera remissinstanser understöder förslaget. Enligt remissvaren är omsättningen för många rapporteringsskyldiga liten, varvid det skulle vara oskäligt att påföra en påföljdsavgift på 5000 euro.

9 kap. Särskilda bestämmelser

Det föreslås att 9 kap. 5 § kompletteras genom att Migrationsverket och Brottspåföljdsmyndigheten fogas till som myndigheter med sådan omsorgsplikt som avses i bestämmelsen. Flera remissinstanser understöder förslaget på den grunden att båda myndigheterna har möjlighet att upptäcka tvivelaktiga transaktioner och effektivisera förhindrandet av penningtvätt och av finansiering av terrorism. I justiekanslersämbetets utlåtande påpekas det att den omsorgsplikt som det föreskrivs om i 9 kap. 5 § i penningtvättslagen inte i sig är en bestämmelse som berättigar till information. Det förutsätts att motiveringen till utkastet till proposition kompletteras i fråga om Migrationsverkets rätt att få uppgifter. Vid den fortsatta beredningen av propositionen konstaterades det att det är skäl att ytterligare utreda den rättsliga grunden för Migrationsverkets granskning av kontotransaktioner. Därför har det förslag som gällde Migrationsverket strukits ur propositionen.

Det föreslagna 9 kap. 6 § 1 mom. om ett normgivningsbemyndigande för Advokatförbundet har i den fortsatta beredningen uteslutits ur regeringspropositionen. Av remissvaren framgick att Advokatförbundet inte är en sådan myndighet som avses i 80 § i grundlagen, varvid det enligt grundlagen inte kan föreskrivas om rätt att utfärda rättsnormer som avses i 80 § 2 mom. i grundlagen.

6.3 Ändring av lagen om Finansinspektionen

I propositionen föreslås det att det till 20 b § i lagen om Finansinspektionen fogas en bestämmelse om att Finansinspektionen har rätt att få de uppgifter som avses i 1 och 2 mom., om de behövs för att förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism eller iakttä bestämme lserna och föreskrifterna om restriktiva åtgärder inom EU och frysning av tillgångar. Vid den fortsatta beredningen har förslaget preciserats i språkligt hänseende genom en hänvisning till sanktionsförordningarna och beslut som meddelats med stöd av lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism.

6.4 Övrigt

I utlåtandena föreslogs ändringar också i andra bestämmelser i lagstiftningen om penningtvätt än de som föreslås i det aktuella utkastet till regeringsproposition. Dessa förslag har beaktats vid finansministeriet och kommer att utvärderas och behandlas till behövliga delar i samband med kommande projekt för ändring av lagstiftningen om penningtvätt.

6.5 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

Rådet för bedömning av lagstiftningen har lämnat ett utlåtande om utkastet till regeringsproposition den 23 november 2021. Rådet anser att utkastet till regeringens proposition till vissa delar följer anvisningen om konsekvensbedömning av lagförslag. Rådet rekommenderar att utkastet till proposition korrigeras i överensstämmelse med rådets utlåtande innan regeringens proposition lämnas till riksdagen.

Rådet för bedömning av lagstiftningen anser i sitt utlåtande att lagens nuläge och olika orsaker till att lagändringarna behövs har behandlats i utkastet till proposition. De mångfacetterade målen för propositionen samt de viktigaste förslagen har beskrivits på ett begripligt sätt i utkastet till proposition. Rådet fäster uppmärksamhet vid att propositionen innehåller omnämmanden av anmälningar som gäller penningtvätt och finansiering av terrorism, men att betydelsen av penningtvätt och finansiering av terrorism som fenomen i Finland i huvudsak förblir oklar. Under den fortsatta beredningen har det till propositionen fogats en beskrivning av nuläget i fråga om penningtvätt och finansiering av terrorism.

Enligt utlåtandet förbättrar man genom propositionen bland annat genomförandet av direktivet och följer rekommendationer vars främsta syfte är att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Enligt utkastet till proposition bedöms de föreslagna ändringarna emellertid inte ha några betydande konsekvenser för arbetsmängden vid centralen för utredning av penningtvätt, eftersom det totala antalet tvivelaktiga transaktioner inte förväntas öka i någon betydande grad. Nyttan med propositionen uppnås genom att bekämpningen av brott kan riktas till betydande fall.

Rådet för bedömning av lagstiftningen anser det vara positivt att man i utkastet till proposition i detalj har behandlat olika alternativ för att uppnå målen, men behandlingen av den administrativa bördan av de olika alternativen är knapp, liksom också de riktgivande kostnader och de fördelar som de olika alternativen medför. På basis av utkastet till proposition förblir det dessutom oklart huruvida de åtgärder som krävs omfattar alla aktörer i lika stor utsträckning. Med beaktande av dessa omständigheter bör det bedömas om propositionen medför mer nytta för bekämpningen av brott än olägenhet som administrativ börda. Det konstaterades att det är svårt att inom tidsplanen för den fortsatta beredningen av propositionen göra en mera detaljerad bedömning av den administrativa börda som förslagen medför. På de sätt som beskrivs i propositionen anses förslagen effektivisera förhindrandet och utredningen av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att bedömningen av propositionens kvalitativa konsekvenser huvudsakligen har gjorts omsorgsfullt och noggrant. Utifrån dessa bedömningar får man en relativt god uppfattning om de kvalitativa konsekvenserna. Bedömningen av de huvudsakliga målens konsekvenser, dvs. förhindrandet av penningtvätt och av finansiering av terrorism, är dock bristfällig. Konsekvenserna för penningtvätt och finansiering av terrorism bör bedömas närmare. Under den fortsatta beredningen har det till propositionen fogats en bedömning av konsekvenserna för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Rådet för bedömning av lagstiftningen anser det vara positivt att remissvaren har beskrivits relativt detaljerat i utkastet till proposition och att de ändringar som gjorts med anledning av responsen har skrivits in i propositionen. Rådet anser att utkastet till proposition är en begriplig helhet, men att dess innehåll ibland förblir på en alltför allmän nivå. Till propositionen bör fogas konkreta exempel på vad propositionen innebär för dem som tillämpar lagen. Med stöd av utkastet till proposition utfärdas senare en förordning av statsrådet om saken, där riskfaktorer som gäller penningtvätt och finansiering av terrorism behandlas mer detaljerat. Trots detta är

exempel i regeringspropositionen troligen till nytta för dem som tillämpar lagen. Under den fortsatta beredningen av propositionen utfärdades statsrådets förordning om åtgärder för kundkontroll och om riskfaktorer vid förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (929/2021), där det på en mer detaljerad nivå än i penningtvättslagen föreskrivs om förenklade och skärpta åtgärder för kundkontroll samt riskfaktorer.

Rådet för bedömning av lagstiftningen har i fråga om de ekonomiska konsekvenserna fäst uppmärksamhet vid de skärpta åtgärder för kundkontroll i propositionsutkastet som gäller personer i politiskt utsatt ställning. Skärpta åtgärder för kundkontroll kan ha indirekta ekonomiska konsekvenser för personer i politiskt utsatt ställning när tjänsterna fördröjs, och personerna kan bli tvungna att själva bekosta mer omfattande utredningar och dokumentation. Den rapporteringsskyldiga har inte tillgång till en myndighetsdatabas där ställningen för en person i politiskt utsatt ställning kan kontrolleras. För detta ändamål kan man bli tvungen att använda kommersiella tjänster som inte nödvändigtvis är tillförlitliga och som kan vara problematiska med tanke på likabehandlingen av personer. Rådet konstaterar att man i propositionen gjort en grov uppskattning av antalet objekt som omfattas av lagen. Dessutom har man fört fram möjliga negativa konsekvenser av de skärpta åtgärderna för kundkontroll. Utifrån utkastet till proposition förblir det dock oklart vad sådana situationer konkret är och vad som avses med en riskbaserad bedömning av kunden. Saken bör förtydligas i propositionen. Rådet rekommenderar att det till utkastet till proposition fogas exempel på fall som beskriver effektiviserade åtgärder för kundkontroll och riskbaserad bedömning. Exempelen bör innehålla en uppskattning med variationsintervall av kostnaderna för både anmälarna och kunderna i olika fall. Under den fortsatta beredningen av propositionen utfärdades ovan nämnda statsrådets förordning om åtgärder för kundkontroll och om riskfaktorer vid förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Förordningen innehåller en sådan beskrivning av skärpta åtgärder för kundkontroll samt riskbaserad bedömning som rådet för bedömning av lagstiftningen rekommenderat.

Enligt utkastet till proposition förtydligar propositionen skyldigheterna enligt penningtvättslagen för revisorerna. Å andra sidan ökar propositionen också regleringen och gör verksamhetsutövandet tungt för små revisionssammanslutningar och revisorer som verkar ensamma, vilket till och med kan påverka dessa aktörers vilja att fortsätta verksamheten. Som helhet bedöms lagändringen ha begränsade konsekvenser inom revisionsbranschen. För andra rapporteringsskyldiga har propositionen kostnadsminskande konsekvenser. Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att man i utkastet till proposition har behandlat konsekvenserna för revisorerna på ett mångsidigt och relativt detaljerat sätt och öppnat upp verksamheten inom branschen. På basis av propositionsutkastet förblir det dock för diffust vilka andra aktörer som omfattas av rapporteringsskyldigheten och vad deras skyldigheter innebär. Rapporteringsskyldigheten omfattar tiotusentals företag, varför konsekvenserna för företagen bör bedömas betydligt noggrannare, till exempel som "omfattande funktionella och datatekniska ändringar" som de rapporteringsskyldiga föranleds. Dessutom bör det läggas fram en summarisk uppskattning av vilka aktörer som slutligen betalar eventuella merkostnader. Vid den fortsatta beredningen har det ansetts att en detaljerad beskrivning av olika sektorer skulle vara utmanande med tanke på tidsplanen. Med tanke på att det är fråga om en delreform av penningtvättslagen har det inte ansetts nödvändigt att beskriva alla i penningtvättslagen avsedda rapporteringsskyldigas verksamhet och skyldigheter. Vid den fortsatta beredningen har propositionen kompletterats i fråga om vilka aktörer som slutligen ska betala de eventuella extra kostnader som ändringarna medför.

Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att man utifrån propositionen får en relativt god uppfattning om de ändringar som föranleds myndigheterna. Det har gjorts en bedömning av myndigheternas behov av resurser. Enligt rådet är tillsynsuppgifterna omfattande och inbegriper

många olika tillsynsobjekt från mycket stora företag till riktigt små aktörer. Utkastet till proposition bör innehålla exempel på en tillräcklig tillsynsnivå för olika aktörer. I annat fall kan tillsynsmyndigheternas uppgift bli alltför stram eller diffus. Vid den fortsatta beredningen av propositionen ansågs det vara svårt att ur lagberedarens synvinkel ge exempel på en tillräcklig tillsynsnivå för olika aktörer, eftersom tillsynsåtgärderna enligt penningtvättslagen baserar sig på övervakarnas egna riskbedömningar. I den fortsatta beredningen har dock avsnittet om myndighetskonsekvenser kompletterats i fråga om övervakarnas riskbaserade tillsyn.

Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att väsentliga samhällsliga konsekvenser har behandlats i propositionen. I propositionen har det tagits upp omständigheter som förbättrar förutsättningarna för brottsförebyggande åtgärder. I propositionen behandlas också det att propositionen inskränker skyddet för personuppgifter och skyddet för privatlivet för kunder i politiskt utsatt ställning.

7 Specialmotivering

7.1 Lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism

1 kap. Allmänna bestämmelser

2 §. Tillämpningsområde. Det föreslås att *1 mom. 11 punkten* ändras så att penningtvättslagen tillämpas på revisorer enligt revisionslagen (1141/2015) när de utför uppgifter enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i den lagen eller enligt 1 § 1 och 3 mom. i lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin (1142/2015) eller utövar annan verksamhet i den egenskap som avses i 1 kap. 1 § 4 mom. i revisionslagen.

I propositionen föreslås ett förtydligande om att penningtvättslagen ska tillämpas på revisorernas verksamhet i större utsträckning än endast när lagstadgad revision utförs. En revisor kan hos en kund eller dess transaktioner upptäcka tecken på penningtvätt eller finansiering av terrorism. När den gällande ställningen som rapporteringsskyldig är begränsad till lagstadgad revision, förpliktar eller tillåter misstankar som väcks utanför den lagstadgade revisionen inte revisorn att rapportera en tvivelaktig transaktion. Genom ändringen anpassas tillämpningsområdet gällande revisorer så att det bättre motsvarar tillämpningsområdet enligt det fjärde penningtvättsdirektivet. Direktivets tillämpningsområde är omfattande, eftersom tillämpningsområdet inte har begränsats till en viss verksamhet som revisor. Direktivets tillämpningsområde omfattar revisorer som fysiska personer och juridiska personer när de utövar yrkesverksamhet (punkt 3 underpunkt a i artikel 2.1).

Enligt förslaget ska revisorerna fortfarande iaktta skyldigheterna enligt penningtvättslagen på samma sätt som enligt den gällande regleringen när de utför lagstadgad revision (1 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i revisionslagen). I och med den föreslagna ändringen ska revisorerna dessutom iaktta de rapporteringsskyldigas förpliktelser enligt penningtvättslagen när de utför andra uppdrag som en revisor har enligt någon lag eller förordning eller i vilka revisorn ger ett skriftligt utlåtande till en myndighet eller domstol (1 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten i revisionslagen). Andra åtgärder som föreskrivs för revisorer är till exempel apportyttranden enligt aktiebolagslagen och andra bolagsrättsliga yttranden (bland annat i samband med företagsarrangemang).

Det föreslås att revisorernas skyldigheter enligt penningtvättslagen ytterligare utvidgas till att gälla också när en revisor i denna egenskap utövar annan verksamhet än sådan som nämns ovan (1 kap. 1 § 4 mom. i revisionslagen). Förslaget gäller bland annat översiktliga granskningar och

andra uppdrag som frivilligt beställs av revisorerna enligt avtal. Tillämpningsområdet är mer omfattande än för närvarande, men dock bundet till det att revisorn är verksam i egenskap av revisor. Avsikten är att utvidga tillämpningsområdet till all verksamhet där en revisor har möjlighet att upptäcka transaktioner av betydande värde. Den föreslagna utvidgningen motsvarar bättre än för närvarande tillämpningsområdet i fråga om övriga rapporteringsskyldiga.

Revisorn ska iakttä skyldigheterna enligt penningtvättslagen också när revisorn utför revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin samt utför andra revisionsuppgifter inom den offentliga förvaltningen och ekonomin. När det gäller den offentliga förvaltningen och ekonomin begränsas tillämpningsområdet till lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin.

Lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin är en allmän lag som tillämpas på revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin till den del något annat inte föreskrivs i någon annan lag. Bestämmelser om statens revisionsverks skyldighet att utföra revision av staten finns i grundlagen. I 90 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs följande: "För revisionen av statsfinanserna och iakttagandet av statsbudgeten finns i anknytning till riksdagen statens revisionsverk, som är oavhängigt. Närmare bestämmelser om revisionsverkets ställning och uppgifter utfärdas genom lag." Närmare bestämmelser om statens revisionsverks ställning, uppgifter och granskningsrätt finns i lagen om statens revisionsverk. Lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin gäller alltså inte revision av staten utan revision inom den övriga offentliga förvaltningen, dvs. i praktiken revision inom kommunerna.

3 §. Avgränsning av tillämpningsområdet. Det föreslås att paragrafens 2 mom. upphävs. I momentet föreskrivs det om ett undantag från tillämpningsområdet i fråga om bolag där en person som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (748/2012).

Avsikten med bestämmelsen har varit att genomföra artikel 3.7 e i det fjärde penningtvättsdirektivet. Med tjänsteleverantör till truster eller bolag avses enligt artikel 3.7 e i direktivet alla personer som affärsmässigt tillhandahåller tredje man en funktion som nominell aktieägare för en annan person, som inte är ett bolag noterat på en reglerad marknad som omfattas av informationsskyldighet i enlighet med unionsrätten eller omfattas av motsvarande internationella normer, eller åtgärder för att någon annan ska kunna utöva en sådan funktion. I 2 mom. i lagen hänvisas det dock felaktigt till bolag där en person som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad. Istället har avsikten varit att i momentet hänvisa till dem som sköter förvaltarregistreringen i bolaget. Avsikten har inte varit att utesluta själva bolagen från tillämpningsområdet för penningtvättslagen.

Det finns dock ingen anledning att korrigera 2 mom. så att begränsningen av tillämpningsområdet riktas till dem som sköter förvaltarregistreringen och som i stället för ägaren har antecknats i börsbolagets aktieägarförteckning. Avgränsningen av tillämpningsområdet är onödig, eftersom de som sköter förvaltarregistreringen redan med stöd av andra bestämmelser i penningtvättslagen inte omfattas av tillämpningsområdet. Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 21 punkten ska lagen tillämpas på tillhandahållare av företagstjänster. Enligt 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e i lagen avses med tillhandahållare av företagstjänster en sammanslutning eller näringsidkare som affärsmässigt tillhandahåller tredje parter skötande av förvaltarregistrering, när den som ska sköta registreringen har införts i aktieägarförteckningen för ett annat än ett publikt aktiebolag. Det föreslås att 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt

e ändras så att den motsvarar direktivet där det hänvisas till ett bolag noterat på en reglerad marknad. I den gällande lagens 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e hänvisas det däremot till offentliga aktiebolag.

4 §. Definitioner. Det föreslås att paragrafens 1 mom. 10 punkt underpunkt e ändras så att det där i stället för till offentliga aktiebolag hänvisas till bolag vars värdepapper är föremål för handel på en sådan reglerad marknad som avses i 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (1070/2017).

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 21 punkten ska lagen tillämpas på tillhandahållare av företagstjänster. Enligt 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e i lagen avses med tillhandahållare av företagstjänster en sammanslutning eller näringsidkare som affärsmässigt tillhandahåller tredje parter skötande av förvaltarregistrering, när den som ska sköta registreringen har införts i aktieägarförteckningen för ett annat än ett publikt aktiebolag. Det föreslås att 1 kap. 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e ändras så att den motsvarar artikel 3.7 e i det fjärde penningtvättsdirektivet, där det hänvisas till ett bolag noterat på en reglerad marknad.

Det föreslås att det *inledande stycket i 1 mom. 11 punkten* ändras med anledning av den ändring som föreslås i 3 kap. 13 § i penningtvättslagen. I propositionen föreslås det att 3 kap. 13 § 4 mom. i penningtvättslagen ändras genom att man stryker det nuvarande 4 mom., enligt vilket en person inte längre betraktas som en person i politiskt utsatt ställning när han eller hon inte har haft något betydande offentligt uppdrag på minst ett år. På grund av den ändringen stryks också hänvisningen i 3 kap. 13 § 3 mom. till en person som har varit i politiskt utsatt ställning. Det nuvarande 4 mom. ersätts med en ny bestämmelse, där det föreskrivs att när en person inte längre har ett betydande offentligt uppdrag ska den rapporteringsskyldiga åtminstone under 12 månader beakta om personen fortfarande utgör en risk och tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning. På grund av ändringen föreslås det också att hänvisningen till att också personer som har varit verksamma i betydande offentliga uppgifter är i politiskt utsatt ställning stryks ur definitionen av personer i politiskt utsatt ställning.

Det föreslås att definitionen av personer i politiskt utsatt ställning i 1 mom. 11 punkten *underpunkt i* ändras på grund av de brister som konstaterats i genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet. I propositionen föreslås det att definitionen utvidgas så att begreppet avser också fysiska personer som har ett betydande offentligt uppdrag i ett företag som är majoritetsägt av staten eller i ett statligt affärsverk. Dessutom föreslås det att definitionen i fortsättningen också ska omfatta finländska företag som ägs av andra stater än finska staten. I fråga om bolag med statlig majoritet förutsätts direkt ägande för att definitionen ska vara uppfylld. Definitionen omfattar inte heller bolag vars värdepapper har upptagits till handel på en sådan reglerad marknad som avses i 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument.

I artikel 3.9 i det fjärde penningtvättsdirektivet finns en motsvarande definition av personer i politiskt utsatt ställning som den nationella definitionen grundar sig på. Enligt artikel 3.9 g i direktivet är personer i politiskt utsatt ställning ledamöter i statsägda företags förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan. I direktivet har definitionen inte begränsats till att gälla endast företag som i sin helhet ägs av staten. Den gällande definitionen i penningtvättslagen är snävare än definitionen i direktivet eftersom den förutsätter att staten äger 100 procent av företaget för att en medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan ska anses vara en person i politiskt utsatt ställning.

I propositionen föreslås det att definitionen kompletteras så att den också omfattar av staten majoritetsägda företag. Med ett statsägt företag avses efter ändringen både företag som helt ägs

av staten och sådana bolag där staten är majoritetsägare, om vilka det föreskrivs i 2 § 3 mom. i lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning (1368/2007). Enligt den lagen avses med bolag med statlig majoritet ett aktiebolag där staten har majoriteten av det röstetal som samtliga aktier medför. Definitionen omfattar inte statens intressebolag, där staten har högst 50 procent av det röstetal som samtliga aktier medför. Definitionen är dock mer omfattande än definitionen av bolag med statlig majoritet i lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning, eftersom den också omfattar företag som ägs av andra stater än finska staten.

Den gällande definitionen preciseras i statsrådets förordning om betydande offentliga uppdrag som avses i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (610/2019). Med anledning av de ändringar som föreslås ovan bör också statsrådets förordning i fråga ändras.

Dessutom ska ordalydelsen i *1 mom. 11 punkten underpunkt i* korrigeras så att den motsvarar artikel 3.9 g i det fjärde penningtvättsdirektivet, enligt vilken personer i politiskt utsatt ställning är ledamöter i statsägda företags förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan. Enligt den finska språkversionen av den nationella definitionen avses med person i politiskt utsatt ställning en fysisk person som har eller har haft uppdrag som medlem av ett förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt. Enligt en ordagrann tolkning av den finska definitionen kan det förutsättas att en person samtidigt är medlem i företagets förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan för att uppfylla definitionen. Definitionen i direktivet är dock avsedd att täcka alla dessa roller separat, och därför har de sista orden i förteckningen i direktivet avskilts med ordet *eller*. Därför är det skäl att ändra ordet *och* (ja) i den finskspråkiga versionen av den nationella bestämmelsen till ordet *eller* (tai).

De ändringar som gäller personer i politiskt utsatt ställning och deras närmaste krets förutsätter att de rapporteringsskyldiga gör funktionella och datatekniska ändringar, varför en tillräcklig övergångsperiod måste reserveras för genomförandet av dem och de föreslagna ändringarna träder därför i kraft först den 1 april 2023.

En teknisk ändring föreslås i *1 mom. 19 punkten* i paragrafen, så att ett kommatecken fogas till slutet av den.

Det föreslås att det till *1 mom. i paragrafen* fogas *en ny 20 punkt* där begreppet tvivelaktig transaktion definieras. Med tvivelaktiga transaktion avses en för en kund ovanlig transaktion vars faktiska syfte eller mål den rapporteringsskyldiga inte har kunnat utreda eller en transaktion som efter utredning verkar ovanlig utan någon godtagbar grund. Sådana situationer kan uppstå när den rapporteringsskyldiga fullgör sin utredningsskyldighet enligt 3 kap. 4 § 3 mom. Det är också möjligt att den rapporteringsskyldiga genast när den upptäcker transaktionen drar slutsatsen att transaktionen är så tvivelaktig att den ska anmälas till centralen för utredning av penningtvätt.

I den gällande penningtvättslagen definieras inte begreppet "tvivelaktig transaktion". I den gällande penningtvättslagen används orden tvivelaktig transaktion och misstanke om finansiering av terrorism både tillsammans och separat. I 3 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten, 4 kap. 1 § 1 mom. och 7 kap. 1 § 4 mom. i penningtvättslagen har misstanke om finansiering av terrorism avskilts från begreppet tvivelaktig transaktion. I 3 kap. 1 § 1 mom. och 4 kap. 2 § 1 mom. i penningtvättslagen nämns inte finansiering av terrorism särskilt vid sidan av tvivelaktiga transaktioner. Även FATF har i landsutvärderingsrapporten om Finland fäst uppmärksamhet vid att bland annat 4 kap. 1 § i penningtvättslagen innehåller ett särskilt omnämnande av misstanke om finansiering av terrorism, men att det i vissa bestämmelser verkar som om det ingår i begreppet tvivelaktig transaktion.

RP 236/2021 rd

Enligt regeringens proposition (RP 228/2016 rd, s. 112) avses med en tvivelaktig transaktion alla från kundens normala verksamhet avvikande eller ovanliga transaktioner, också transaktioner som är exceptionella i fråga om sitt ekonomiska värde, med beaktande av uppgifter som gäller kundkontroll. Bestämmelsen grundar sig på artikel 33 i det fjärde penningtvättsdirektivet. I artikel 33 i det fjärde penningtvättsdirektivet nämns begreppet misstänkt transaktion (tvivelaktig transaktion). Enligt direktivet ska medlemsstaterna kräva att ansvariga enheter (rapporteringskyldiga), och i tillämpliga fall deras styrelseledamöter och anställda, utan dröjsmål samarbetar fullt ut genom att a) självmant underrätta FIU, inbegripet genom att lämna in en rapport, i de fall den ansvariga enheten vet, misstänker eller har rimliga skäl att misstänka att medel, oberoende av vilket belopp det gäller, utgör vinning av brottslig handling eller har koppling till finansiering av terrorism, och genom att skyndsamt besvara FIU:s begäran om ytterligare uppgifter i sådana fall, och b) på FIU:s begäran direkt eller indirekt ge den all nödvändig information i enlighet med de förfaranden som inrättats genom tillämplig rätt. Alla misstänkta transaktioner, även försök till transaktioner, ska rapporteras. Formuleringen i artikeln hänvisar till att det vid anmälan om en tvivelaktig transaktion görs anmälan om misstankar om att tillgångarna, oavsett storlek, utgör vinning av brottslig handling eller har koppling till finansiering av terrorism. En tvivelaktig transaktion verkar sålunda omfatta misstankar om penningtvätt och finansiering av terrorism.

Begreppet tvivelaktig transaktion förekommer många gånger i penningtvättslagen, och därför är det motiverat att definiera begreppet. Begreppet tvivelaktig transaktion kan betraktas som ett slags övergripande begrepp för en kunds tvivelaktiga verksamhet. Tvivelaktigheten ska bedömas i vid omfattning så att all verksamhet som kunden bedriver omfattas. Tvivelaktigheten kan dock hänföra sig dels till kundens verksamhet utan direkt koppling till en konkret enskild transaktion, dels till enskilda transaktioner. Denna tolkning stämmer också överens med kraven på kundkontroll och rapporteringsskyldighet. En rapporteringsskyldig som rapporterar en tvivelaktig transaktion behöver inte veta om det är fråga om eventuell penningtvätt, finansiering av terrorism eller någon annan brottslig verksamhet. Rapporteringsskyldiga är skyldiga att meddela att de på basis av sin egen erfarenhet och kundkontroll misstänker att något tvivelaktigt och eventuellt olagligt pågår, men behöver inte veta närmare vad det är fråga om. Det ankommer på centralen för utredning av penningtvätt att utreda transaktionens faktiska natur.

Genom att till lagen foga en definition av begreppet tvivelaktig transaktion säkerställs tydligheten och enhetligheten i regleringen begreppsmässigt. I den gällande penningtvättslagen förekommer flera begrepp som avser avvikande verksamhet, av vilka en del är synonyma sinsemellan, men som i lagen används i motstridiga betydelser. I det avsnitt i regeringens proposition RP 228/2016 rd (s. 112) som gäller en tvivelaktig transaktion har transaktioner som avviker från normal verksamhet och ovanliga transaktioner åtskilts genom ordet "eller". Avvikande från normal verksamhet och ovanlig är dock med beaktande av begreppsdefinitionerna i det allmänna svenska språket de facto synonymer sinsemellan. Det är således ändamålsenligt att de i penningtvättslagen nämnda begreppen exceptionell, ovanlig och avvikande från det normala ändras till begreppet ovanlig i syfte att förenhetliga begreppen. Begreppet ovanlig används också i det fjärde penningtvättsdirektivet.

All ovanlig verksamhet som kunden bedriver är dock inte nödvändigtvis tvivelaktig. Det kan finnas en laglig och godtagbar grund för en kunds ovanliga verksamhet. Den rapporteringsskyldiga ska utreda sådana situationer i enlighet med den utredningsskyldighet som avses i 3 kap. 4 § 3 mom. När den rapporteringsskyldiga omsorgsfullt har utfört riskbaserade kundkontrollåtgärder och den rapporteringsskyldiga känner till sin kunds förfaranden och sätt att använda den rapporteringsskyldigas tjänster, har det uppstått en uppfattning om vad som är kundens normala verksamhet. Den fortlöpande övervakningen av kundförhållandet och de förfaranden som hänför sig till den byggs upp utifrån denna

kundkontroll. Med andra ord borde den rapporteringsskyldiga vid den kontinuerliga övervakningen upptäcka om kundens verksamhet avviker från denna så kallade normala verksamhet. När den rapporteringsskyldiga till exempel genom transaktionsövervakning eller något annat uppföljningsförfarande upptäcker att något som avviker från det normala har inträffat, inträffar eller kommer att inträffa ska den försöka utreda saken. Man kan till exempel inhämta mer information av kunden, eller utreda saken på något annat sätt om det inte lönar sig att närma sig kunden i en situation där det finns en risk för att kunden hinner slutföra sin olagliga verksamhet eller om kunden upptäcker att den rapporteringsskyldiga övervakar situationen. Det kan finnas en logisk och godtagbar förklaring till en kunds ovanliga verksamhet. Om den rapporteringsskyldiga vid utredningen av kundens situation inte kan övertyga sig om att det finns godtagbara skäl för kundens ovanliga förfarande, ska den rapporteringsskyldiga göra en anmälan om en tvivelaktig transaktion.

I förarbetena till den gällande penningtvättslagen finns exempel på situationer där en tvivelaktig transaktion ska rapporteras till centralen för utredning av penningtvätt (RP 228/2016 rd, s. 112). Den nya definitionen ändrar inte möjligheten för en rapporteringsskyldig att enligt 4 kap. 1 § 2 mom. rapportera tvivelaktiga transaktioner också när det är fråga om enskilda betalningar eller andra prestationer eller om flera separata sammanhängande betalningar eller prestationer, om de överskrider det tröskelvärde som den rapporteringsskyldiga själv anger.

2 kap. **Riskbedömning**

Det föreslås att kapitlets rubrik ändras till Riskbedömningar och riskhanteringsmetoder. Förslaget motsvarar bättre kapitlets innehåll, eftersom det innehåller bestämmelser om såväl olika riskbedömningar som riskhanteringsmetoder.

2 §. Övervakarspecifik riskbedömning. Det föreslås att det till 4 mom. fogas en bestämmelse om att tillsynsmyndighetens och advokatföreningens övervakarspecifika riskbedömning trots sekretessbestämmelserna på begäran ska lämnas ut till centralen för utredning av penningtvätt utan obefogat dröjsmål, om den behövs för skötseln av de uppgifter som det föreskrivs om i 2 § 1 mom. i lagen om centralen för utredning av penningtvätt. I praktiken innebär detta att den tillsynsmyndighet som avses i 7 kap. 1 § 1 mom. i penningtvättslagen, dvs. Finansinspektionen, Polisstyrelsen, Patent- och registerstyrelsen, regionförvaltningsverket och advokatföreningen, på begäran ska utlämna sin riskbedömning till centralen för utredning av penningtvätt. Bestämmelsen gäller också Ålands landskapsregering och Lotteriinspektionen. Enligt 1 kap. 2 mom. i penningtvättslagen och Republikens presidents förordning om skötseln på Åland av vissa uppgifter enligt lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism har Ålands landskapsregering sådana tillsynsbefogenheter som avses i 7 kap. i penningtvättslagen i fråga om sådana fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler som avses i Ålands landskapslagstiftning. Enligt 1 kap. 2 mom. i penningtvättslagen och den ovan nämnda förordningen har Lotteriinspektionen på motsvarande sätt tillsynsbehörighet i fråga om åländska penningsspelssammanslutningar. Riskbedömningen ska lämnas utan obefogat dröjsmål.

Tillsynsmyndighetens och advokatföreningens riskbedömning har en central betydelse för centralen för utredning av penningtvätt för att centralen ska kunna bilda och sprida relevanta indikatorer för identifiering av penningtvätt och av finansiering av misstänkt terrorism. Den gällande lagstiftningen tillåter inte att en sådan sekretessbelagd handling lämnas ut från tillsynsmyndigheten och advokatföreningen till centralen för utredning av penningtvätt. Den övervakarspecifika riskbedömningen innehåller inte sådana personuppgifter som skyddas i 10 § i grundlagen. En sammanfattning av den övervakarspecifika riskbedömningen ska fortfarande

offentliggöras. Förslaget grundar sig inte på det fjärde penningtvättsdirektivet, utan det är fråga om nationell reglering.

3 §. Rapporteringsskyldigas riskbedömning. Det föreslås att *rubriken* för paragrafen ändras så att också den rapporteringsskyldigas riskhanteringsmetoder nämns där. Paragrafen innehåller både bestämmelser om utarbetande av en riskbedömning och krav som gäller riskhanteringsmetoder. Efter kompletteringen motsvarar rubriken bättre paragrafens innehåll.

3 kap **Kundkontroll**

2 §. Kundidentifiering och kontroll av kundens identitet. Det föreslås att *1 mom. 3 punkten* i paragrafen ändras genom att man stryker villkoret att den rapporteringsskyldiga ska identifiera sin kund och kontrollera identiteten om den rapporteringsskyldiga misstänker att medel som ingår i transaktionen används för finansiering av terrorism eller för straffbart försök till detta. Ändringsförslaget hänför sig till den nya 20 punkt som föreslås i 1 kap. 4 §, där tvivelaktig transaktion definieras. Enligt förslaget ska definitionen av en tvivelaktig transaktion omfatta misstanke om finansiering av terrorism och det är därför inte längre nödvändigt att föreskriva om den separat i denna bestämmelse.

3 §. Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna. Det föreslås att *2 mom. 2 punkten* i paragrafen ändras genom att det till punkten fogas ett undantag som gäller allmänna intressebevakare. Enligt den föreslagna 2 punkten ska den rapporteringsskyldiga av kundkontrolluppgifterna i fråga om allmänna intressebevakare i stället för intressebevakarens namn, födelsetid och personbeteckning bevara serviceproducentens identifieringsuppgifter, intressebevakarens titel samt, om serviceproducenten har fler än en allmän intressebevakare, intressebevakarens ordningsnummer. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll de uppgifter om allmänna intressebevakare som ska införas i registret över förmynderskapsärenden, vilket det föreskrivs om i 8 § 2 mom. i lagen om vissa personregister vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (1156/2019). Syftet med intressebevakning som baserar sig på lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) är att bevaka de personers intressen och rätt som på grund av omyndighet, sjukdom eller frånvaro eller av någon annan orsak inte själva kan sköta sina ekonomiska angelägenheter. Enligt 31 § i samma lag kan en fordran som ingår i den egendom som förvaltas av en intressebevakare betalas endast till intressebevakaren eller till huvudmannens konto som intressebevakaren anvisar. Om huvudmannen har ett konto i ett kreditinstitut, ska intressebevakaren meddela institutet vem eller vilka som får lyfta medel som finns på kontot. Intressebevakarna kan till exempel öppna bank- och betalkonton i huvudmannens namn, placera huvudmannens egendom, sköta betalningen av fakturor och utträta ärenden hos försäkringsanstalter. Huvudmannen är dock den rapporteringsskyldigas kund i den bemärkelse som avses i penningtvättslagen.

När det gäller allmänna intressebevakare har det vid tillämpningen av penningtvättslagen förekommit oklarhet om vad lagen förutsätter, med beaktande av behovet att samtidigt beakta kraven i dataskyddslagstiftningen samt aspekter som hänför sig till de allmänna intressebevakarnas säkerhet och skyddet för privatlivet. Enligt penningtvättslagen ska en företrädare för kunden identifieras också i de situationer där en allmän intressebevakare har förordnats till intressebevakare. Det är dock möjligt att identifiera allmänna intressebevakare och kontrollera identiteten också indirekt med hjälp av uppgifter som serviceproducenten lämnar. Den allmänna intressebevakningen har inte heller ansetts vara förenad med sådana risker för penningtvätt och finansiering av terrorism att det är nödvändigt att bevara nuläget. Det föreslagna undantaget är förenligt med principen om minimering av behandlingen av personuppgifter enligt dataskyddsförordningen.

Den rapporteringsskyldiga kan försäkra sig om att den allmänna intressebevakaren har fullmakt att sköta huvudmannens ärenden, och den allmänna intressebevakaren kan identifieras och hans eller hennes identitet kontrolleras på plats. Den rapporteringsskyldiga ska dock inte kopiera den handling som använts för att kontrollera identiteten eller som kundkontrolluppgifter lagras intressebevakarens personuppgifter, utan endast bevara de uppgifter som nämns i bestämmelsen. Med hjälp av uppgifterna om serviceproducenten och den allmänna intressebevakarens ordningsnummer ska den rapporteringsskyldiga dock vid behov kunna kontrollera tjänsteinnehavarens namn och uppgifter hos arbetsgivaren.

De ändringar som gäller allmänna intressebevakare förutsätter att aktörerna gör funktionella och datatekniska ändringar, varför en tillräcklig övergångsperiod måste reserveras för genomförandet av dem och de föreslagna ändringarna träder därför i kraft först den 1 april 2023.

3 a §. Behandling av uppgifter om domar i brottmål och brott. I propositionen föreslås att det till 3 kap. fogas en ny 3 a §, där det i 1 mom. föreskrivs om den rapporteringsskyldigas rätt att behandla allmänt tillgänglig information om domar i brottmål eller brott som gäller en kund eller kundens verkliga förmånstagare. Bestämmelsen gör det möjligt för den rapporteringsskyldiga att registrera uppgifter om kundens domar i brottmål och brott. Behandling av personuppgifter som gäller domar i brottmål och brott är tillåten endast i den omfattning som är nödvändig för att bedöma riskerna för penningtvätt eller finansiering av terrorism i samband med ett kundförhållande eller för att fullgöra den utredningsskyldighet enligt 3 kap. 4 § som hänför sig till en ovanlig transaktion. Motsvarande begränsningar har gjorts i 6 kap. 5 § i Sveriges lag om penningtvätt. Behandling av uppgifterna förutsätter alltid att den rapporteringsskyldiga överväger om kravet på nödvändighet uppfylls. Bestämmelsen ger den rapporteringsskyldiga rätt att behandla känsliga personuppgifter i situationer där det är nödvändigt för att den rapporteringsskyldiga på behörigt sätt ska kunna bedöma och hantera riskerna för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Som källa kan den rapporteringsskyldiga använda allmänt tillgänglig information, till exempel så kallad *adverse media*-information, av vilken det framgår att det finns en brottsmisstanke mot kunden eller en dom i ett brottmål som gäller kunden. Med *adverse media*-information avses negativ information om kunden från olika mediekällor.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det att personuppgifter som avses i 1 mom. ska hänföra sig till enbart penningtvätt, finansiering av terrorism eller det brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av terrorism har fått eller kan fås.

Enligt artikel 10 i dataskyddsförordningen får behandling av personuppgifter som rör fallande domar i brottmål och brott eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder enligt artikel 6.1 endast utföras under kontroll av en myndighet eller då behandling är tillåten enligt unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt. I 7 § i dataskyddslagen föreskrivs det om behandling av sådana uppgifter i vissa situationer, men bestämmelserna omfattar inte de situationer som det föreskrivs om i penningtvättslagen. Genom den föreslagna bestämmelsen används det handlingsutrymme som avses i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen, med beaktande av det krav på att bestämmelser ska utfärdas i lag som följer av artikel 10 i dataskyddsförordningen. Artikel 10 i dataskyddsförordningen förutsätter också att det i lag föreskrivs om lämpliga skyddsåtgärder. I 3–6 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs det om de skyddsåtgärder som förutsätts i artikel 10 i dataskyddsförordningen.

Enligt det föreslagna 3 mom. i paragrafen har en rapporteringsskyldig rätt att behandla en i 1 mom. avsedd personuppgift om den härrör från en tillförlitlig källa och är korrekt och uppdaterad. Enligt det föreslagna 4 mom. i paragrafen har den rapporteringsskyldiga rätt att

behandla en personuppgift enligt 1 mom., om den rapporteringsskyldiga tillämpar sådana förfaranden som gör det möjligt att i samband med behandlingen av uppgiften göra skillnad mellan åtal, brottsutredning, rättegångar och domar med beaktande av den grundläggande rättigheten till en rättvis rättegång, rätten att försvara sig och oskuldspresumtionen.

I paragrafens 5 mom. föreslås som en uttrycklig skyddsåtgärd ett krav om att informationen ska förvaras åtskild från kundregistret. På detta sätt säkerställs det att informationen behandlas endast av dem som särskilt behöver den för sitt uppdrag. Den registrerade har rätt enligt artikel 15 i dataskyddsförordningen att få tillgång till sina egna uppgifter. På det sätt som förutsätts i artikel 16 i dataskyddsförordningen har den registrerade också rätt till korrigering av uppgifterna.

Dessutom förutsätts det i 6 mom. att informationen utplånas senast fem år efter det att den första gången registrerades. Förvaringstiden motsvarar vad som i fråga om kreditinstitut och betalningsinstitut föreskrivs om förvaring av uppgifter om brott i kundanmärkningsregister. Om samma uppgift också lagras till exempel i ett sådant kundanmärkningsregister som avses i 15 kap. 18 a § i kreditinstitutslagen (610/2014), bestäms uppgiftens användningsändamål utifrån bestämmelsen i den lagen och då ska de krav som föreskrivs där tillämpas på den. Enligt 3 mom. ska det som i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen föreskrivs om åtgärder för att skydda den registrerades rättigheter tillämpas i övrigt. En materiell bestämmelse behövs eftersom skyddsåtgärderna enligt dataskyddslagen inte annars ska tillämpas i den föreslagna situationen för behandling av personuppgifter. De skyddsåtgärder som det föreskrivs om i dataskyddslagen är en förteckning med exempel och ska tillämpas i den mån de är ändamålsenliga med tanke på den rapporteringsskyldigas verksamhet. Den rapporteringsskyldiga är som personuppgiftsansvarig skyldig att kunna visa dataombudsmannen hur skyddet av känsliga personuppgifter har säkerställts i enlighet med det sätt som förutsätts i dataskyddsförordningen.

4 §. Inhämtande av uppgifter om kunder samt fortlöpande uppföljning och utredningsskyldighet. Det föreslås att 3 mom. ändras så att orden ”avviker från det normala” ersätts med ”är ovanliga”. Avsikten är att de i penningtvättslagen använda begreppen exceptionell, ovanlig och avvikande från det normala förenhetligas till begreppet ovanlig och begreppen på så sätt överensstämmer med begreppen i det fjärde penningtvättsdirektivet.

I en ordbok för finska allmänspråket som har utarbetats vid Institutet för de inhemska språken, dvs. Kielitoimiston sanakirja, definieras begreppen epätavallinen (ovanlig), epäilyttävä (tvivelaktig, misstänkt) ja poikkeuksellinen (exceptionell) på följande sätt: epätavallinen är synonym till orden poikkeuksellinen, erikoinen, omalaatuinen, harvinainen, kummallinen, outo, epäilyttävä är synonym till orden epäilyä herättävä, epäiltävä, arveluttava, kyseenalainen, hämää(peräinen) och poikkeuksellinen är synonym till tavallisesta poikkeava, epätavallinen, erikoinen, harvinainen, harvinais-, erikoislaatuinen, tavaton; normaalin käytännön vastainen, poikkeus-.

8 §. Förenklade åtgärder för kundkontroll. Det föreslås att hänvisningen till den rapporteringsskyldigas riskbedömning i 2 kap. 3 § stryks ur 1 mom. så att bestämmelsen på detta sätt förtydligas. Denna riskbedömning omfattar hela den rapporteringsskyldigas verksamhet. Riskbedömningen uppdateras regelbundet, men där tas i regel inte ställning till enskilda kundfall, utan de risker som är förenade med dem bedöms på annat sätt. Därför är det med stöd av den gällande bestämmelsen i lagen oklart hur man utifrån den rapporteringsskyldigas riskbedömning direkt kan bedöma huruvida en enskild kund är en kund förenad med låg risk eller inte.

Det föreslås också att ordet exceptionell stryks i 1 mom., eftersom detta är synonymt med ordet ovanlig och därmed onödigt. I samband med detta föreslås det att det till momentet fogas ordet tvivelaktig, varvid momentets ordalydelse motsvarar artikel 15.3 i det fjärde penningtvättsdirektivet, enligt vilken medlemsstaterna ska se till att ansvariga enheter (i lagen de rapporteringsskyldiga) övervakar transaktionerna och affärsförbindelserna så noga att de kan upptäcka ovanliga eller misstänkta (tvivelaktiga) transaktioner.

I en ordbok för finska allmänspråket som har utarbetats vid Institutet för de inhemska språken, dvs. Kielitoimiston sanakirja, definieras begreppen epätavallinen (ovanlig), epäilyttävä (tvivelaktig, misstänkt) ja poikkeuksellinen (exceptionell) på följande sätt: epätavallinen är synonym till orden poikkeuksellinen, erikoinen, omalaatuinen, harvinainen, kummallinen, outo, epäilyttävä är synonym till orden epäilyä herättävä, epäiltävä, arveluttava, kyseenalainen, hämää(peräinen) och poikkeuksellinen är synonym till tavallisesta poikkeava, epätavallinen, erikoinen, harvinainen, harvinais-, erikoislaatuinen, tavaton; normaalin käytännön vastainen, poikkeus-. Poikkeuksellinen (exceptionell) och epätavallinen (ovanlig) är sålunda synonyma sinsemellan, vilket innebär att de inte kan användas för avvikande syften.

10 §. Skärpta åtgärder för kundkontroll. Det föreslås att 1 mom. ändras så att det bättre motsvarar FATF:s rekommendation 13 och artikel 18 i det femte penningtvättsdirektivet. Enligt artikel 18 i det femte penningtvättsdirektivet ska medlemsstaterna, i de fall som avses i artiklarna 18a–24 i direktivet samt även i andra fall av större risker som medlemsstaterna eller ansvariga enheter konstaterat, kräva att de ansvariga enheterna vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom för att hantera och minska sådana risker på lämpligt sätt. I den gällande penningtvättslagen finns inget konstaterande om andra fall med högre risk som medlemsstaterna eller de rapporteringsskyldiga har identifierat.

Enligt 3 kap. 10 § 1 mom. i den gällande lagen ska de rapporteringsskyldiga på kundförhållanden eller enskilda transaktioner tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll om de utifrån riskbedömningen bedömer att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenad med ett kundförhållande eller en enskild transaktion är högre än vanligt. Detsamma gäller om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för EU:s inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna. Med anledning av ändringen stryks hänvisningarna till kundförhållanden och enskilda transaktioner samt rapporteringsskyldigas riskbedömning enligt 2 kap. 3 § i lagen och ändras momentet så att de rapporteringsskyldiga ska tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll på de sätt som beskrivs i kapitlets 11–13 a § samt om de utifrån en riskbedömning bedömer att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenad med fallet är högre än vanligt. Detsamma gäller om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för EU:s inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna. Med fall avses utöver kundrelationer och enskilda transaktioner till exempel korrespondentbanker som är etablerade inom EES-området. Enligt 3 kap. 12 § i den gällande lagen ska skärpta åtgärder för kundkontroll tillämpas endast på korrespondentbanker som är etablerade utanför EES-området. Till följd av ändringen kan den rapporteringsskyldiga utifrån en riskbedömning bedöma att också korrespondentbanker som är etablerade inom EES-området är förenade med en större risk för penningtvätt och finansiering av terrorism än normalt.

13 §. Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning. Det föreslås att 3 och 4 mom. i paragrafen ändras på grund av de brister i genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet som kommissionen påpekat. Efter ändringen behöver en

rapporteringskyldig inte på kunderna tillämpa de skärpta åtgärder för kundkontroll som anges i 3 kap. 13 § 3 mom. i den gällande penningtvättslagen när det har gått 12 månader eller mindre från det att personen inte längre har ett betydande offentlig uppdrag. Däremot ska åtgärder som grundar sig på riskbaserad bedömning tillämpas i minst 12 månader. Av denna orsak stryks hänvisningen i 3 mom. till en kund som har varit i politiskt utsatt ställning.

I artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet föreskrivs det att om en person i politiskt utsatt ställning inte längre har en viktig offentlig funktion i en medlemsstat eller ett tredjeland eller i en internationell organisation ska ansvariga enheter, åtminstone under 12 månader, vara skyldiga att beakta om personen fortfarande utgör en risk och tillämpa motsvarande lämpliga riskkänslighetsåtgärder tills personen inte längre anses utgöra någon specifik risk i fråga om personer i politiskt utsatt ställning.

Kommissionen har påpekat följande brister i det nationella genomförandet av artikel 22 i direktivet: "Finland has notified L 444/2017 Ch 3 §13(4) as corresponding to Article 22. However, the obligation of obliged entities to take into account the continuing risk posed by that person and to apply appropriate and risk-sensitive measures until such time as that person is deemed to pose no further risk specific to politically exposed persons, as set out in the Directive, has not been transposed." De gällande bestämmelserna om skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning ska kompletteras för att avhjälpa den påvisade bristen.

Det föreslås att det till 13 § 4 mom. fogas ett krav som motsvarar artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet och gäller beaktande av en fortlöpande risk som är förenad med en person som varit i politiskt utsatt ställning samt riskkänslighetsåtgärder. Till följd av den föreslagna ändringen ska den rapporteringsskyldiga börja tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning på kunden genast efter det att personen inte längre har ett betydande offentligt uppdrag. Åtgärderna ska tillämpas till dess att personen i fråga inte längre anses vara förknippad med en risk som är typisk för en person i politiskt utsatt ställning. Den fortsatta risken bör beaktas under minst 12 månader. Kravet gäller endast den person som själv har varit i politiskt utsatt ställning. Det nya 4 mom. motsvarar artikel 22 i det fjärde penningtvättsdirektivet, och kravet i det utvidgas inte till familjemedlemmar eller medarbetare till personer som varit i politiskt utsatt ställning.

Eftersom uppgifterna om personer i politiskt utsatt ställning och deras familjemedlemmar och bolagspartner ska uppdateras manuellt, ska de rapporteringsskyldiga ges en tillräcklig övergångstid och den föreslagna ändringen föreslås därför träda i kraft den 1 april 2023.

16 §. Kundkontroll i samband med frysning av tillgångar. Det föreslås att det till 3 kap. i penningtvättslagen fogas en ny 16 §, där det föreskrivs om den rapporteringsskyldigas skyldighet att i sina förfaranden för kundkontroll beakta skyldigheterna enligt EU:s sanktionsförordningar att frysa nämnda aktörers tillgångar och förbuden mot att överlåta tillgångar till dem samt frysningsbeslut enligt frysningsslagen. Genom paragrafen föreskrivs det på det sätt som förutsätts i FATF:s rekommendationer 6, 7, 27 och 28 om de rapporteringsskyldigas skyldighet att ordna sina förfaranden för att säkerställa att sanktionerna iakttas. Enligt 1 mom. ska den rapporteringsskyldiga alltid när ett kundförhållande etableras och vid fortlöpande övervakning av kundförhållandet samt i situationer som avses i 3 kap. 2 § 1 mom. 1 eller 2 punkten och 2 mom. i penningtvättslagen innan en enskild transaktion genomförs ta reda på om det är fråga om en person som är föremål för frysning av tillgångar. Det är inte möjligt att avvika från de krav på kundkontroll som avses i paragrafen i sådana situationer med förenklade åtgärder för kundkontroll som avses i 8 §. I 16 § 2 mom. föreskrivs det att om den rapporteringsskyldiga vid den fortlöpande övervakningen av kundförhållandet konstaterar att

kunden är föremål för frysningsskyldighet eller förbud mot överlåtelse av tillgångar enligt 1 mom., ska beroende på fallet skyldigheter enligt en tillämplig EU-sanktionsförordning eller frysningsskyldigheten tillämpas på kundförhållandet. Den rapporteringsskyldiga ska i dessa fall frysa kundens tillgångar och lämna uppgifterna till utsköningsverket på det sätt som föreskrivs i 2 b § 3 mom. i sanktionslagen och 14 § i frysningsskyldigheten.

Frysningsskyldigheten i EU:s sanktionsförordningar gäller utöver tillgångar och ekonomiska resurser som tillhör en i sanktionsförordningen nämnd aktör också tillgångar och ekonomiska resurser som ägs, innehas eller kontrolleras av denna aktör. Det kan till exempel vara fråga om ett dotterbolags tillgångar. Enligt punkt 62 i EU:s bästa praxis¹³ som offentliggjorts av Europeiska unionens råd är det kriterium som ska beaktas vid bedömningen av om en juridisk person eller en sammanslutning ägs av en annan person eller sammanslutning att den har över 50 procent av äganderätten till sammanslutningen eller en majoritet av dess aktier. Om detta kriterium är uppfyllt ska den juridiska personen eller sammanslutningen anses vara i en annan persons eller sammanslutnings ägo. Handlingen innehåller också anvisningar för bedömning av huruvida en juridisk person eller sammanslutning, antingen ensam eller med stöd av ett avtal som ingåtts med en annan delägare eller en tredje part, kontrolleras av en annan person eller sammanslutning. De rapporteringsskyldiga ska därför vara särskilt omsorgsfulla, om de har anledning att misstänka att en kund till mer än 50 procent ägs av en aktör som nämns i en sanktionsförordning eller kontrolleras av en sådan aktör. EU:s sanktionsförordningar och frysningsskyldigheten innehåller undantag från frysningen av tillgångar som syftar till att å ena sidan garantera den som är föremål för frysningen möjlighet att använda egendomen för vissa ändamål, inklusive för att tillgodose grundläggande behov, å andra sidan skydda en tredje part som handlat i god tro för frysningens verkningar. Bestämmelser om undantag finns separat i var och en av EU:s sanktionsförordningar och i frysningsskyldigheten. Tillämpningen av de undantag som ingår i EU:s sanktionsförordningar förutsätter tillstånd av den behöriga myndigheten. I Finland fryses tillgångarna enligt sanktionslagen i enlighet med förfarandet enligt utsköningsbalken, och den som ansöker om utsköning är utrikesministeriet. En part som är föremål för frysning av tillgångar kan i fråga om tillgångar som frysts i Finland ansöka hos utrikesministeriet om att medlen frigörs i de situationer som anges i EU:s sanktionsförordningar.

Rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen ska redan för närvarande enligt 2 b § 3 mom. i sanktionslagen och 14 § i frysningsskyldigheten på eget initiativ trots sekretessbestämmelserna meddela utsköningsväsendet de uppgifter som behövs för frysning av tillgångar. Utsköningsväsendet ska också underrättas om den rapporteringsskyldiga på grund av bristfälliga identifieringsuppgifter inte kan försäkra sig om huruvida det är fråga om en i en EU-sanktionsförordning nämnd person eller sammanslutning. Enligt EU:s bästa praxis ska den rapporteringsskyldiga i sådana situationer kontakta den nationella behöriga myndigheten, som i Finlands fall är utsköningsväsendet när det gäller frysning av tillgångar. Enligt EU:s bästa praxis ska dessutom fysiska personer i oklara fall under tiden för de ytterligare undersökningar som utförs av de behöriga myndigheterna dra nytta av de möjligheter till undantag i fråga om frysning av tillgångar som det föreskrivs om i sanktionsförordningarna, till exempel för att trygga utkomsten (punkterna 9–10 i bästa praxis).

¹³Restriktiva åtgärder (sanktioner) – Uppdatering av EU:s bästa praxis för effektivt genomförande av restriktiva åtgärder (Bryssel den 4 maj 2018; <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8519-2018-INIT/sv/pdf>)

I propositionen föreslås det också att 3 § i lagen om Finansinspektionen ändras, så att tillsynsuppgifterna i anslutning till den föreslagna 3 kap. 16 § i penningtvättslagen i fortsättningen beaktas där.

4 kap. **Rapporteringskyldighet, tystnadsplikt och avbrytande av transaktioner**

1 §. Skyldighet att rapportera tvivelaktiga transaktioner. Det föreslås att 1 mom. ändras genom att man stryker villkoret att en rapporteringsskyldig efter att ha fullgjort utredningsskyldigheten enligt 3 kap. 4 § 3 mom. utan dröjsmål till centralen för utredning av penningtvätt ska rapportera misstankar om finansiering av terrorism. Ändringsförslaget hänför sig till den nya 20 punkt som föreslås i 1 kap. 4 §, där tvivelaktig transaktion definieras. Enligt förslaget ska definitionen av en tvivelaktig transaktion omfatta misstanke om finansiering av terrorism och det är därför inte längre nödvändigt att föreskriva om den separat i denna bestämmelse.

7 kap. **Tillsyn**

1 §. Tillsynsmyndigheterna och anmälan till centralen för utredning av penningtvätt. Det föreslås att 4 mom. ändras genom att man stryker villkoret att tillsynsmyndigheterna, Energimyndigheten, advokatföreningen, en börs enligt lagen om handel med finansiella instrument och centralinstitutet för den sammanslutning som avses i lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker ska underrätta centralen för utredning av penningtvätt om de misstänker finansiering av terrorism eller straffbart försök till detta. Ändringsförslaget hänför sig till den nya 20 punkt som föreslås i 1 kap. 4 §, där tvivelaktig transaktion definieras. Enligt förslaget ska definitionen av en tvivelaktig transaktion omfatta misstanke om finansiering av terrorism och det är därför inte längre nödvändigt att föreskriva om den separat i denna bestämmelse.

3 §. Inspektionsrätt. Till paragrafen fogas *ett nytt 2 mom.*, varvid de nuvarande 2–5 mom. blir 3–6 mom. I det nya 2 mom. föreskrivs det att tillsynsmyndigheten och advokatföreningen för tillsynen över efterlevnaden av penningtvättslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den har rätt att utföra inspektioner också med hjälp av distansförbindelse genom ett informationssäkert förfarande eller på en av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisad annan plats än utrymmen som används för boende av permanent natur. Till följd av ändringen kan tillsynsmyndigheten och advokatföreningen utföra andra inspektioner av rapporteringsskyldiga än de som avses i 7 kap. 3 § 3 mom. på tre olika sätt. För det första kan tillsynsmyndigheten och advokatföreningen redan i enlighet med den gällande lagen utföra en inspektion enligt 1 mom. på rapporteringsskyldigas andra verksamhetsställen än sådana som används för boende av permanent natur. Den föreslagna ändringen inverkar inte på den inspektion som avses i 1 mom. i den gällande lagen. I och med ändringen kan tillsynsmyndigheten och advokatföreningen alternativt utföra inspektioner med hjälp av distansförbindelser genom ett informationssäkert förfarande. Det tredje alternativet är att genomföra inspektionen vid något annat fysiskt verksamhetsställe som anvisats av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen än i ett utrymme som används för boende av permanent natur. Syftet med ändringsförslaget är att säkerställa att alla rapporteringsskyldiga omfattas av andra inspektioner än de som avses i 7 kap. 3 § 3 mom. i den gällande lagen oberoende av var den rapporteringsskyldiga eller dennes företrädare finns fysiskt. Ändringen möjliggör en likabehandling av de rapporteringsskyldiga.

Föreslagna inspektioner enligt 2 mom. kan komma i fråga till exempel om den rapporteringsskyldiga inte har något fysiskt verksamhetsställe eller om den rapporteringsskyldiga huvudsakligen arbetar i utrymmen som används för boende av permanent natur. Inspektioner med hjälp av distansförbindelser ska också vara möjliga till exempel i

epidemisituationer där det fysiska umgänget mellan människor ska begränsas. I enlighet med förslaget kan också patent- och registerstyrelsen och advokatföreningen, till skillnad från nuläget, utsträcka sin inspektionsrätt till sådana rapporteringsskyldiga som är verksamma enbart i utrymmen som används för boende av permanent natur.

Med inspektion med hjälp av distansförbindelser avses en inspektion där den rapporteringsskyldigas företrädare, en anställd eller någon annan part kan höras utan att personen är fysiskt närvarande med hjälp av en informationssäker videokonferens som tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen genomför eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring där de som deltar i inspektionen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra. Videoförbindelse ska dock inte användas för att visa det fysiska utrymmet. Dessutom ska tillsynsmyndigheten och advokatföreningen med distansförbindelse ges sådan insyn i den rapporteringsskyldigas system som behövs för inspektionen.

Enligt förslaget kan tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen också anvisa någon annan plats där inspektionen ska utföras. En inspektion som utförs på någon annan plats är ett alternativt sätt att genomföra inspektionen i stället för inspektion med hjälp av distansförbindelse. Tillägget möjliggör inspektioner också i sådana situationer där den rapporteringsskyldiga bedriver verksamhet i lokaler som omfattas av hemfriden och den rapporteringsskyldiga inte har tekniska förutsättningar för att inspektionen ska kunna utföras med hjälp av distansförbindelse eller den rapporteringsskyldiga annars inte medverkar till att inspektionen kan utföras på distans. I dessa situationer kan tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ålägga den rapporteringsskyldiga att lämna ut behövligt inspektionsmaterial till ett annat fysiskt utrymme som övervakaren anvisar och där inspektionen genomförs. Det bör beaktas att andra inspektioner än inspektioner enligt 7 kap. 3 § 3 mom. i den gällande lagen dock inte får utföras i utrymmen som används för boende av permanent natur.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska den rapporteringsskyldiga dessutom på begäran av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen lämna de handlingar och andra upptagningar som gäller den rapporteringsskyldigas verksamhet och förvaltning för granskning i den omfattning som behövs för att fullgöra tillsynsupdraget enligt denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Bestämmelsen motsvarar tillsynsmyndighetens och advokatföreningens rätt enligt 1 mom. att trots sekretessbestämmelserna få granska handlingar, andra upptagningar och datasystem som gäller dennes verksamhet och förvaltning, i den utsträckning som behövs för att fullgöra tillsynsupdraget enligt denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. I samband med en inspektion med hjälp av distansförbindelse innebär detta till exempel skyldighet att leverera det inspektionsmaterial som tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen begär till ett virtuellt datarum som tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisar eller skyldighet att skicka inspektionsmaterialet via krypterad e-post. Utgångspunkten för ändringen är teknikneutralitet. Om inspektionen utförs på någon annan plats som tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisar än i utrymmen som används för boende av permanent natur, är den rapporteringsskyldiga skyldig att lämna inspektionsmaterialet till det fysiska verksamhetsställe där inspektionen utförs.

Den rapporteringsskyldiga ska göra det möjligt för tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen att se den rapporteringsskyldigas informationssystem i den utsträckning det behövs för att övervakaren ska kunna inspektera bland annat uppgifter i realtid och annat inspektionsmaterial. I samband med en inspektion som utförs med hjälp av distansförbindelse innebär detta att den rapporteringsskyldiga delar sin datorskärm med tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen så att behövligt inspektionsmaterial kan ses på motsvarande sätt som vid en inspektion som avses i 7 kap. 3 § 1 mom. Skillnaden mellan en inspektion som avses i 1 mom. och en inspektion som

utförs med hjälp av distansförbindelse är dock att i stället för att övervakarens företrädare följer presentationen i den rapporteringsskyldigas fysiska lokaler, följer de presentationen med hjälp av distansförbindelser. När det gäller inspektioner som utförs på andra platser som anvisats av tillsynsmyndigheten än utrymmen som används för boende av permanent natur ska de rapporteringsskyldiga möjliggöra att deras datasystem synliggörs på samma sätt som i samband med inspektioner enligt 7 kap. 3 § 1 mom. Tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ska inte ha rätt att på eget initiativ få tillträde till den rapporteringsskyldigas datasystem eller till exempel styra den rapporteringsskyldigas dator med hjälp av distansförbindelse. Inspektionsmaterialet ska vara endast det material som den rapporteringsskyldiga synliggör.

Om en rapporteringsskyldig vägrar att lämna ut inspektionsmaterial eller att göra det möjligt att se på de informationssystem som behövs vid inspektionen, ska 7 kap. 7 § i penningtvättslagen tillämpas. I enlighet med 7 kap. 7 § i penningtvättslagen kan tillsynsmyndigheten vid vite ålägga den rapporteringsskyldiga att fullgöra sin skyldighet, om försummelsen inte är obetydlig.

Av 7 kap. 3 § 4 mom. i den gällande lagen följer att 39 § i förvaltningslagen ska iakttas vid inspektionen. Kraven i 39 § i förvaltningslagen ska beaktas också i samband med inspektioner enligt 2 mom. Tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ska meddela den rapporteringsskyldiga tidpunkten då inspektionen inleds, om detta inte äventyrar syftet med inspektionen. Den rapporteringsskyldiga har rätt att närvara vid inspektionen och framföra sin åsikt och ställa frågor om omständigheter som har samband med inspektionen. Vid inspektioner som utförs med hjälp av distansförbindelser är den rapporteringsskyldiga i realtid i video- och samtalsförbindelse med den som utför inspektionen via en distansutrustning som tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen möjliggör. Under inspektionens gång ska den rapporteringsskyldiga om möjligt underrättas om inspektionens syften, hur den genomförs samt om fortsatta åtgärder. Inspektionen ska utföras utan att den rapporteringsskyldiga orsakas oskälig olägenhet. En inspektion med hjälp av distansförbindelser ska utföras så att inspektionen orsakar mindre olägenhet för den rapporteringsskyldiga än en fysisk inspektion enligt 1 mom. Inspektioner som utförs med hjälp av distansförbindelser möjliggör bland annat snabbare inspektion än inspektioner som utförs på den rapporteringsskyldigas verksamhetsställe. Tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ska också utan dröjsmål avfatta en skriftlig inspektionsberättelse över inspektionen. Av inspektionsberättelsen ska inspektionens förlopp och tillsynsmyndighetens eller advokatföreningens viktigaste iakttagelser framgå. Inspektionsberättelsen ska delges den rapporteringsskyldiga som har rätt att närvara vid inspektionen. Om inspektionen utförs på en annan plats som tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisar i enlighet med det föreslagna 2 mom., ska förutsättningarna enligt 39 § i förvaltningslagen beaktas på samma sätt som vid inspektioner enligt 1 mom. i den gällande lagen.

8 kap. Administrativa påföljder

1 §. Ordningsavgift. Det föreslås att 1 mom. 4 punkten ändras så att orden ”avviker från det normala” ersätts med ”ovanliga”. Avsikten är att de i penningtvättslagen använda begreppen exceptionell, ovanlig och avvikande från det normala förenhetligas till begreppet ovanlig och begreppen på så sätt överensstämmer med begreppen i det fjärde penningtvättsdirektivet.

I en ordbok för finska allmänspråket som har utarbetats vid Institutet för de inhemska språken, dvs. Kielitoimiston sanakirja, definieras begreppen epätavallinen (ovanlig), epäilyttävä (tvivelaktig, misstänkt) ja poikkeuksellinen (exceptionell) på följande sätt: epätavallinen är synonym till orden poikkeuksellinen, erikoinen, omalaatuinen, harvinainen, kummallinen, outo, epäilyttävä är synonym till orden epäilyä herättävä, epäiltävä, arveluttava, kyseenalainen, hämää(peräinen) och poikkeuksellinen är synonym till tavallisesta poikkeava, epätavallinen,

erikoinen, harvinainen, harvinais-, erikoislaatuinen, tavaton; normaalin käytännön vastainen, poikkeus-

Det föreslås att det till 1 mom. fogas *en ny 9 c-punkt* om tillsynsmyndighetens möjlighet att påföra en rapporteringsskyldig ordningsavgift, om denne försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 16 § att utföra kundkontroll i samband med frysning av tillgångar. Möjligheten att påföra ordningsavgift omfattar försummelse och förseelser vid förfaranden som gäller kundkontroll när ett kundförhållande etableras, vid kontinuerlig uppföljning av kundförhållandet samt innan en enskild transaktion genomförs.

Det föreslås att 3 mom. ändras så att det minsta belopp av ordningsavgift som kan påföras en juridisk person sänks från nuvarande 5 000 euro till 1 000 euro. För juridiska personer är ordningsavgiften minst 1 000 och högst 100 000 euro. Den nuvarande nedre gränsen på 5 000 euro har bedömts vara för hög. Tillsynsmyndigheten kan inte påföra sådana rapporteringsskyldiga vars omsättning är mycket liten den nuvarande ordningsavgiften på 5 000 euro, om det skulle vara oskäligt att påföra ordningsavgift. Den föreslagna sänkningen av den nedre gränsen sänker tröskeln för påförande av ordningsavgift i sådana situationer där den rapporteringsskyldiga bryter mot eller försummar sina skyldigheter enligt penningtvättslagen.

3 §. Påföljdsavgift. Det föreslås att 1 mom. 4 punkten ändras på motsvarande sätt som 1 § så att orden ”som avviker från det normala” ersätts med ”ovanliga”. Avsikten är att de i penningtvättslagen använda begreppen exceptionell, ovanlig och avvikande från det normala förenhetligas till begreppet ovanlig och begreppen på så sätt överensstämmer med begreppen i det fjärde penningtvättsdirektivet.

Det föreslås att det till 1 mom. fogas *en ny 9 c-punkt* om tillsynsmyndighetens möjlighet att påföra en rapporteringsskyldig påföljdsavgift, om denne försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 16 § att utföra kundkontroll i samband med frysning av tillgångar. Genom bestämmelsen uppfylls kraven i FATF:s rekommendationer 27 och 28 i fråga om övervakarnas tillsynsbefogenheter i anslutning till sanktioner. Möjligheten att påföra påföljdsavgift omfattar försummelse och förseelser vid förfaranden som gäller kundkontroll när ett kundförhållande etableras, vid kontinuerlig uppföljning av kundförhållandet samt innan en enskild transaktion genomförs.

9 kap. **Särskilda bestämmelser**

1 §. Utbildning och skydd för anställda samt anvisningar. Det föreslås att 1 mom. 2 punkten ändras så att orden ”avviker från det normala” ersätts med ”ovanliga”. Avsikten är att de i penningtvättslagen använda begreppen exceptionell, ovanlig och avvikande från det normala förenhetligas till begreppet ovanlig och begreppen på så sätt överensstämmer med begreppen i det fjärde penningtvättsdirektivet.

I en ordbok för finska allmänspråket som har utarbetats vid Institutet för de inhemska språken, dvs. Kielitoimiston sanakirja, definieras begreppen epätavallinen (ovanlig), epäilyttävä (tvivelaktig, misstänkt) ja poikkeuksellinen (exceptionell) på följande sätt: epätavallinen är synonym till orden poikkeuksellinen, erikoinen, omalaatuinen, harvinainen, kummallinen, outo, epäilyttävä är synonym till orden epäilyä herättävä, epäiltävä, arveluttava, kyseenalainen, hämää(peräinen) och poikkeuksellinen är synonym till tavallisesta poikkeava, epätavallinen, erikoinen, harvinainen, harvinais-, erikoislaatuinen, tavaton; normaalin käytännön vastainen, poikkeus-. Poikkeuksellinen (exceptionell) och epätavallinen (ovanlig) är sålunda synonyma sinsemellan, vilket innebär att de inte kan användas för avvikande syften.

3 b §. Lämnannde av uppgifter till Europeiska bankmyndigheten. Det föreslås att det till 9 kap. i lagen fogas en ny 3 b §, enligt vilken Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska lämna Europeiska bankmyndigheten all information den behöver för att sköta sina uppgifter enligt det fjärde penningtvättsdirektivet. Bestämmelsen fogas till med anledning av en brist som observerats i genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet. Den gällande lagen innehåller inte den skyldighet enligt artikel 50 i direktivet, enligt vilken de behöriga myndigheterna ska förse Europeiska bankmyndigheten med all information den behöver för att utföra sina uppgifter enligt direktivet.

Det europeiska systemet för finansiell tillsyn har reviderats efter det att det fjärde penningtvättsdirektivet antogs 2019, vilket också inverkar på de europeiska tillsynsmyndigheternas uppgifter enligt det fjärde penningtvättsdirektivet. I det fjärde penningtvättsdirektivet gavs uppgifter till tre europeiska tillsynsmyndigheter: Europeiska bankmyndigheten (EBA), Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten (EIOPA) och Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (ESMA). Det europeiska systemet för finansiell tillsyn har ändrats genom en förordning om ändring av finanstillsynsförordningarna som antagits av Europaparlamentet och rådet: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2175 av den 18 december 2019 om ändring av förordning (EU) nr 1093/2010 om inrättande av en europeisk tillsynsmyndighet (Europeiska bankmyndigheten), förordning (EU) nr 1094/2010 om inrättande av en europeisk tillsynsmyndighet (Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten), förordning (EU) nr 1095/2010 om inrättande av en europeisk tillsynsmyndighet (Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten), förordning (EU) nr 600/2014 om marknader för finansiella instrument, förordning (EU) 2016/1011 om index som används som referensvärden för finansiella instrument och finansiella avtal eller för att mäta investeringsfonders resultat, och förordning (EU) 2015/847 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel. Genom ändringsförordningen fick EBA en ledande samordnings- och övervakningsroll på unionsnivå när det gäller att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism, eftersom riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism högst sannolikt har en systemeffekt inom banksektorn. Även det fjärde penningtvättsdirektivet har ändrats i enlighet med denna roll. Efter reformen ansvarar EBA som enda tillsynsmyndighet för de uppgifter som i fjärde penningtvättsdirektivet ålagts de tre europeiska tillsynsmyndigheterna gemensamt.

Reformen av det europeiska systemet för finansiell tillsyn har satts i kraft genom regeringens proposition RP 29/2021 rd. Genom propositionen har en ny 9 kap. 3 a § (Samarbete med Europeiska bankmyndigheten) fogats till penningtvättslagen. I den nya 9 kap. 3 a § finns en informativ hänvisningsbestämmelse till den nya artikeln 9a i EBA-förordningen, där det föreskrivs om EBA:s specialuppgifter vid förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, samt till artikel 9b, där det föreskrivs om begäranden om utredning som EBA riktar till de nationella behöriga myndigheterna. Avsikten med den nya 9 kap. 3 b § som nu föreslås är att komplettera skyldigheterna enligt 9 kap. 3 och 3 a §, som inte inbegriper de behöriga myndigheternas uttryckliga skyldighet att lämna uppgifter till EBA.

EBA:s uppgifter gäller endast aktörer inom finanssektorn. De nationella behöriga myndigheterna är därför tillsynsmyndigheter för de rapporteringsskyldiga inom finanssektorn, dvs. Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Finansinspektionen är skyldig att lämna uppgifter till Europeiska bankmyndigheten också med stöd av 3 a § 5 mom. i lagen om Finansinspektionen (878/2008).

5 §. Vissa myndigheters allmänna omsorgsplikt. Det föreslås att 1 mom. ändras genom att Brottspåföljdsmyndigheten läggs till som myndighet med sådan omsorgsplikt som avses i bestämmelsen. Ändringen innebär att Brottspåföljdsmyndigheten i sin verksamhet ska se till att

uppmärksamhet riktas på förhindrande och avslöjande av penningtvätt och finansiering av terrorism och på att tvivelaktiga transaktioner som uppdagas i samband med skötseln av myndighetens uppgifter anmäls till centralen för utredning av penningtvätt.

Med att rikta uppmärksamhet avses i bestämmelsen att de myndigheter som omfattas av omsorgsplikten i sin egen verksamhet ska kunna rikta uppmärksamhet till ovanliga händelser så att de inte genom sin egen verksamhet främjar brottslig verksamhet eller gör sig skyldiga till penningtvätt av oaktsamhet. Det är möjligt att fästa uppmärksamhet vid ovanliga händelser, om myndigheten till exempel har gett personalen lämplig utbildning i ämnet. Det innebär dock inte att de myndigheter som omfattas av omsorgsplikten får en ny uppgift som gäller att söka efter fall av penningtvätt eller brottslig verksamhet. För att fullgöra omsorgsplikten behöver Brottspåföljdsmyndigheten inte bedöma om en tvivelaktig transaktion som kommit till myndigheternas kännedom eller en viss persons verksamhet uppfyller rekvisitet för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Ändringen innebär inte att Brottspåföljdsmyndigheten blir behörig myndighet när det gäller förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism eller brottsbekämpning, och det är inte heller fråga om sådan rapporteringsskyldighet som avses i penningtvättslagen. Ändringen ökar alltså inte Brottspåföljdsmyndighetens befogenheter.

Brottspåföljdsmyndigheten ska underrätta centralen för utredning av penningtvätt om de iakttagelser av tvivelaktiga transaktioner som gjorts i samband med utövandet av de befogenheter som föreskrivits för myndigheten. Den som omfattas av omsorgsplikten har rätt och skyldighet att anmäla när det finns grunder för att göra en anmälan i ärendet. Bestämmelsen ger den myndighet som nämns i bestämmelsen rätt att till centralen för utredning av penningtvätt lämna ut endast sådana uppgifter som myndigheten har fått tillgång till med stöd av den rätt att få uppgifter som föreskrivs annanstans i lag. Den omsorgsplikt som det föreskrivs om i paragrafen är inte i sig en bestämmelse som berättigar till information.

Det föreslås att *1 och 2 mom.* samtidigt ändras så att namnen på tull-, gränsbevaknings-, skatte- och utskökningsmyndigheterna som nämns i momenten i fråga korrigeras till de namn på myndigheterna i fråga som för närvarande är i bruk, dvs. Tullen, Gränsbevakningsväsendet, Skatteförvaltningen och Utsökningsverket.

Det föreslås att *1 mom.* dessutom ändras genom en strykning av villkoret att Tullen, Gränsbevakningsväsendet, Skatteförvaltningen, Utsökningsverket och konkursombudsmannen i sin verksamhet ska se till att uppmärksamhet riktas på att misstanke om finansiering av terrorism som uppkommer i samband med att de sköter sina uppgifter anmäls till centralen för utredning av penningtvätt. Ändringsförslaget hänför sig till den nya 20 punkt som föreslås i 1 kap. 4 §, där tvivelaktig transaktion definieras. Enligt förslaget ska definitionen av en tvivelaktig transaktion omfatta misstanke om finansiering av terrorism och det är därför inte längre nödvändigt att föreskriva om den separat i denna bestämmelse.

7.2 Lagen om Finansinspektionen

3 §. Uppgifter. Det föreslås att *2 mom. 5 punkten* ändras så att det i bestämmelsen i enlighet med namnet på den gällande penningtvättslagen hänvisas till bestämmelser och föreskrifter om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Samtidigt föreslås det att *2 mom. 5 punkten* kompletteras så att Finansinspektionen också ska övervaka att finansmarknadsaktörerna iakttar EU:s sanktionsförordningar och beslut som meddelats med stöd av frysninglagen.

Ändringsförslaget har samband med den föreslagna 3 kap. 16 § i penningtvättslagen om kundkontroll i samband med frysning av tillgångar och genom den införlivas de skyldigheter i

den föreslagna bestämmelsen som gäller Finansinspektionens tillsynsobjekt med Finansinspektionens uppgifter.

20 b §. *Rätt att få uppgifter av myndigheter och aktörer som sköter offentliga uppdrag.* Det föreslås att det till 3 mom. 3 punkten fogas en bestämmelse om att Finansinspektionen har rätt att få uppgifter som avses i 20 b § 1 och 2 mom., om de behövs för iakttagandet av sanktionsförfordningarna och beslut som meddelats med stöd av frysningslagen.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Penningtvättslagens 3 kap. 8 § 2 mom. innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning enligt vilket det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om sådana kunder, produkter, tjänster, betalningsförmedlingar, leveranssätt och geografiska riskfaktorer som kan vara förenade med låg risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism samt om de förfaranden som ska tillämpas i sådana situationer. Syftet är att dessa situationer och vid behov andra situationer kan beaktas i en statsrådsförordning för att säkerställa att Finland lättare förmår uppfylla skyldigheten att som medlemsstat i EU genom sin reglering reagera på föränderliga risker för penningtvätt och finansiering av terrorism på det sätt som förutsätts i penningtvättsdirektivet.

Enligt penningtvättslagens 3 kap. 10 § 2 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser om sådana kunder, produkter, tjänster, betalningsförmedlingar, leveranssätt och geografiska riskfaktorer som är förenade med en risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som är högre än vanligt samt om förfarandena i sådana situationer. Den tidigare gällande lagen innehöll inte något motsvarande bemyndigande att utfärda förordning och förordningen är därför ny.

Inrikesministeriet beredde utkastet till statsrådets förordningar om förenklade och skärpta åtgärder för kundkontroll och de var på remiss våren 2018. Under den fortsatta beredningen 2021 har förordningarna sammanslagits till en enda förordning som inrikesministeriet har för avsikt att utfärda i slutet av 2021 och som avses träda i kraft senast vid ingången av 2022.

I propositionen föreslås det att definitionen av personer i politiskt utsatt ställning i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i i penningtvättslagen ändras. Det föreslås att definitionen kompletteras så att den också omfattar av staten majoritetsägda företag. Med stöd av paragrafens 2 mom. får närmare bestämmelser om de betydande offentliga uppdrag som avses i 1 mom. 11 punkten utfärdas genom förordning av statsrådet. Den gällande definitionen preciseras i statsrådets förordning om betydande offentliga uppdrag som avses i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (610/2019). På grund av den föreslagna ändringen av definitionen i lagen bör också statsrådets förordning ändras.

9 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft senast den 1 april 2022. De ändringar som gäller 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i samt 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten och 13 § i penningtvättslagen föreslås dock träda i kraft först den 1 april 2023.

Det är viktigt att lagarna träder i kraft senast vid den föreslagna tidpunkten för att de ska bli beaktade i den tredje uppföljningsrapporten till FATF. Finlands tredje uppföljningsrapport sänds till FATF i april 2022, och rapporten behandlas i FATF:s plenum i oktober 2022. Endast de lagar som trätt i kraft sex månader före plenum beaktas av FATF.

10 Verkställighet och uppföljning

Lagens funktion följs upp av finansministeriet och inrikesministeriet bland annat utifrån de diskussioner som förs inom ramen för de nationella arbetsgrupperna för förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism och diskussioner med centrala aktörer för förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism. I synnerhet de tillsynsmyndigheter och advokatföreningen som enligt 7 kap. 1 § i penningtvättslagen ska övervaka har möjlighet att vid utförandet av tillsynsuppgifterna upptäcka hur lagändringarna påverkar verkställandet av bestämmelserna och hur de fungerar samt att ge sina tillsynsobjekt anvisningar till de delar det särskilt anses behövt.

11 Förhållande till andra propositioner

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1153 om fastställande av bestämmelser för att underlätta användning av finansiell information och andra uppgifter för att förebygga, upptäcka, utreda eller lagföra vissa brott och om upphävande av rådets beslut 2000/642/RIF antogs den 20 juni 2019 (nedan *direktivet om finansiell information*). Direktivet trädde i kraft den 31 juli 2019 och medlemsstaterna ska senast den 1 augusti 2021 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet. Enligt direktivet om finansiell information ska medlemsstaterna utse de myndigheter som ges befogenhet att få åtkomst till de centraliserade nationella bankkontoregister som medlemsstaterna inrättat och att göra sökningar i registren. Direktivet ålägger dessutom medlemsstaterna att utse de behöriga myndigheter som kan begära och få finansiella uppgifter och analyser från finansunderrättelseenheterna. I direktivet föreskrivs det också om utbyte av information mellan finansunderrättelseenheterna och med Europeiska polisbyrån Europol. I det av inrikesministeriet den 10 januari 2020 tillsatta lagstiftningsprojektet för genomförande av direktivet om finansiell information bereddes ett utkast till regeringsproposition. Regeringens proposition godkändes av statsrådet och överlämnades till riksdagen den 7 oktober 2021 (RP 163/2021 rd). Regeringspropositionen innehåller förslag till ändring av lagen om ett övervakningssystem för bank- och betalkonton och lagen om centralen för utredning av penningtvätt.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Den gällande penningtvättslagen har stiftats med grundlagsutskottets medverkan. De ändringar som föreslås i regeringspropositionen preciserar och förtydligar huvudsakligen de gällande bestämmelserna om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism i penningtvättslagen och lagen om Finansinspektionen. Förslaget gäller delvis också genomförandet av Europeiska unionens lagstiftning.

Den gällande regleringens grundlagsenlighet bedömdes i fråga om betydande utövning av offentlig makt, administrativa ekonomiska påföljder, skydd för privatlivet, egendomsskydd, näringsfrihet och rättsskydd i en regeringsproposition som gällde genomförande av det fjärde penningtvättsdirektivet (RP 228/2016 rd). Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande GrUU 2/2017 rd att lagförslagen kunde behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Också i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ett övervakningssystem för bank- och betalkonton och till vissa lagar som har samband med den (RP 167/2018 rd) ingår till vissa delar lagändringar som kompletterat den gällande regleringen, särskilt i fråga om lagen om centralen för utredning av penningtvätt. Också i denna regeringsproposition bedömdes regleringens grundlagsenlighet bland annat i fråga om skyddet för privatlivet och rättsskyddet. I samband med behandlingen av dessa propositioner fanns dock ännu inte grundlagsutskottets reviderade

RP 236/2021 rd

tolkningspraxis i fråga om speciallagstiftning om behandling av personuppgifter till förfogande som stöd för bedömningen.

Enligt 10 § i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Grundlagsutskottet har bedömt banksekretessen i förhållande till skyddet för privatlivet. Utskottet har inte ansett att banksekretessen är en faktor som hör till kärnan i det som avses med privatlivet. Utskottet har fäst uppmärksamhet vid förutsättningarna för skyldigheten att lämna uppgifter, ärendets eller uppgifternas betydelse och de uppgifter som på förhand ska lämnas till kunden (se t.ex. GrUU 14/2002 rd, s. 4, GrUU 7/2000 rd, s. 4). Grundlagsutskottet har dock senare reviderat sin praxis till vissa delar (se GrUU 48/2018 rd, s. 3–4). Det bör beaktas att man på basis av uppgifterna om betalningsrörelsen idag kan skapa sig en mycket detaljerad bild av en persons egenskaper och liv. Dessutom kan det vid behandlingen av sådana uppgifter om tvivelaktiga transaktioner som avses i penningtvättslagen vara fråga om potentiella brottsmisstankar, även om anmälningarna om dem inte alltid leder till en brottsanmälan.

Penningtvättslagen är till största delen reglering om genomförande av EU-rätt. Till vissa delar har dock det nationella handlingsutrymme utnyttjats i denna lag. Enligt grundlagsutskottet är det viktigt att det, i den mån som EU-lagstiftningen kräver reglering på det nationella planet eller möjliggör sådan, tas hänsyn till de krav som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ställer när det nationella handlingsutrymme utnyttjas (se GrUU 25/2005 rd). EU:s allmänna dataskyddsförordning ger dock, i likhet med direktiven, medlemsstaterna nationellt handlingsutrymme i vissa frågor. Medlemsstaterna ska förena skyddet av personuppgifter enligt EU:s allmänna dataskyddsförordning med vissa andra rättigheter och intressen, såsom yttrandefriheten och offentlighetsprincipen (se RP 9/2018 rd, s. 4–5). Utskottet har framhållit att det i regeringens propositioner finns anledning att särskilt i fråga om bestämmelser som är av betydelse med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna tydligt klargöra ramarna för det nationella handlingsutrymme (GrUU 1/2018 rd, s. 3, GrUU 26/2017 rd, s. 42, GrUU 2/2017 rd, s. 2, GrUU 44/2016 rd, s. 4).

Enligt grundlagsutskottets utlåtande GrUU 14/2018 rd ska tyngdpunkten i en konstitutionell bedömning ligga på en innehållslig analys av bestämmelserna om skyddet och behandlingen av personuppgifter. Det relevanta i en konstitutionell analys av användningen av det nationella handlingsutrymme är dels de innehållsliga krav som ställs av skyddet för privatlivet och personuppgifter, dels relationen mellan skyddet för övriga informationsrelaterade grundläggande fri- och rättigheter och skyddet för privatlivet och personuppgifter. Dessutom finns det konstitutionella frågor relaterade till garantierna för rättssäkerhet och god förvaltning, som kräver nationell lagstiftning.

Grundlagsutskottet har betonat att skyddet för privatlivet och personuppgifter bör stå i proportion till andra grundläggande och mänskliga rättigheter samt till andra vägande samhälleliga intressen, såsom allmän säkerhet, som i extrema fall kan gå tillbaka på den personliga säkerheten som grundläggande rättighet (GrUU 5/1999 rd, s. 2). Lagstiftaren ska garantera skyddet för privatlivet och personuppgifter på ett sätt som är godtagbart med avseende på de samlade grundläggande fri- och rättigheterna. Grundlagsutskottet har ansett att skyddet för privatlivet och personuppgifter inte har företräde framför andra grundläggande fri- och rättigheter. Analysen går ut på att samordna och avväga två eller flera bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna (se t.ex. GrUU 14/2018 rd, s. 8, GrUU 54/2014 rd, s. 2 och GrUU 10/2014 rd, s. 4).

Lagförslag 1 i propositionen är av betydelse med avseende på 10 § i grundlagen. Det föreslås att definitionen av personer i politiskt utsatt ställning i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt

i i penningtvättslagen ändras på grund av de brister som konstaterats i genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet. Enligt den gällande bestämmelsen avses med person i politiskt utsatt ställning en fysisk person som har eller har haft betydande offentliga uppdrag som medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt. Definitionen i penningtvättsdirektivet har inte avgränsats att gälla endast företag som helt ägs av staten, varför det i propositionen föreslås att definitionen av person i politiskt utsatt ställning utvidgas så att begreppet avser också fysiska personer som har ett betydande offentligt uppdrag i ett företag som är majoritetsägt av staten eller i ett statligt affärsverk. Dessutom föreslås det att definitionen i fortsättningen också ska omfatta finländska företag som ägs av andra stater än finska staten. Den föreslagna ändringen innebär att den skärpta kundkontrollskyldigheten utvidgas jämfört med gällande bestämmelser, vilket kan bedömas ha konsekvenser för skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Förslaget anses nödvändigt för att effektivt förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism, vilket förutsätts i EU:s penningtvättsdirektiv. Den föreslagna ändringens konsekvenser för skyddet för privatlivet är proportionella, eftersom den avgränsning som ingår i bestämmelsen är noggrann och tillräckligt exakt angiven och dess väsentliga innehåll framgår av bestämmelsen.

Det föreslås att det till 2 kap. 2 § 4 mom. i penningtvättslagen, vilket gäller övervakarspecifik riskbedömning, fogas en bestämmelse om att tillsynsmyndighetens och advokatföreningens övervakarspecifika riskbedömning trots sekretessbestämmelserna på begäran ska lämnas ut till centralen för utredning av penningtvätt utan obefogat dröjsmål, om den behövs för skötseln av de uppgifter som det föreskrivs om i 2 § 1 mom. i lagen om centralen för utredning av penningtvätt. Grundlagsutskottet har bedömt bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och lämna ut uppgifter trots sekretessbestämmelserna i förhållande till skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § 1 mom. i grundlagen. Den övervakarspecifika riskbedömningen innehåller inte sådana personuppgifter som skyddas i 10 § i grundlagen. Grundlagsutskottet har också fäst uppmärksamhet vid bland annat vad och vem rätten att få information gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan gälla ”behövliga uppgifter” för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att ”uppgifterna är nödvändiga” för ett visst syfte (se t.ex. GrUU 17/2016 rd och de utlåtanden som nämns där samt GrUU 10/2014 rd).

Grundlagsutskottet har upprepade gånger understrukit att det vid en särskiljning mellan behövlighet respektive nödvändighet att få eller lämna ut uppgifter är frågan inte bara om omfattningen av innehållet i uppgifterna utan också att den myndighet som är berättigad till informationen i och med sina egna behov åsidosätter de grunder och intressen som är skyddade med hjälp av den sekretess som gäller myndigheten som innehar informationen. Ju mer generella bestämmelserna om rätten till information är, desto större är risken att sådana intressen kan åsidosättas per automatik. Ju fullständigare bestämmelserna kopplar rätten till information till materiella villkor, desto mer sannolikt är det att en enskild begäran om information måste motiveras i praktiken. Också den som lämnar uppgifter har då möjlighet att bedöma begäran utifrån de lagliga förutsättningarna för ett utlämnande. Genom att de facto vägra att lämna ut informationen kan den som innehar den få till stånd en situation där en utomstående myndighet måste pröva skyldigheten att lämna ut information, det vill säga tolka bestämmelserna. Denna möjlighet är viktig då det gäller att anpassa tillgången till information och sekretessintressena till varandra (se t.ex. GrUU 48/2018 rd och de utlåtanden som nämns där). Utskottet anser att de omständigheter som talar för särskiljande får särskild vikt när det föreskrivs om en myndighets rätt att trots sekretessbestämmelserna få eller lämna ut uppgifter i en elektronisk verksamhetsmiljö (se GrUU 73/2018 rd). Den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 2 § 4 mom. i penningtvättslagen om lämnande av övervakarspecifika riskbedömningar till centralen för utredning av penningtvätt är bunden till relevanskravet. Dessutom specificeras i bestämmelsen

det datainnehåll som är föremål för begäran om information, dvs. en övervakarspecifik riskbedömning. Den övervakarspecifika riskbedömningen ska lämnas till centralen för utredning av penningtvätt endast när den behövs för skötseln av de uppgifter som det föreskrivs om i 2 § 1 mom. i lagen om centralen för utredning av penningtvätt.

I propositionen föreslås det att det görs ett undantag som gäller allmänna intressebevakare i fråga om de skyldigheter enligt 3 kap. 3 § 2 mom. som gäller kundkontrolluppgifter och bevarande av dem. I fråga om allmänna intressebevakare ska den rapporteringsskyldiga av kundkontrolluppgifterna i stället för intressebevakarens namn, födelsetid och personbeteckning bevara serviceleverantörens identifieringsuppgifter, intressebevakarens titel samt, om tjänsteleverantören har fler än en allmän intressebevakare, intressebevakarens ordningsnummer. Ändringen beaktar bättre kraven i 10 § i grundlagen och dataskyddslagen samt förbättrar de allmänna intressebevakarnas säkerhet och skyddet för privatlivet.

I 3 kap. i penningtvättslagen föreslås en ny 3 a §, där det i 1 mom. föreskrivs om den rapporteringsskyldigas rätt att behandla allmänt tillgänglig information om domar i brottmål eller brott som gäller en kund eller kundens verkliga förmånstagare. Bestämmelsen gör det möjligt för rapporteringsskyldiga att registrera personuppgifter som hänför sig till domar i brottmål och brott gällande kunder och verkliga förmånstagare. Ändringen inskränker skyddet för kundens personuppgifter och skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning förutsätter att rätten att behandla personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser uttryckligen regleras i lag, om det inte är fråga om behandling som utförs av en myndighet eller under tillsyn av en myndighet. Med stöd av den gällande lagen har rapporteringsskyldiga inte rätt att behandla sådana personuppgifter.

I den föreslagna bestämmelsen i 3 a § 1 mom. avgränsas de situationer där uppgifter om domar i brottmål och brott får behandlas. Rapporteringsskyldiga får behandla personuppgifter som gäller domar i brottmål och brott endast i den omfattning som är nödvändig för att bedöma riskerna för penningtvätt eller finansiering av terrorism i samband med ett kundförhållande eller för att fullgöra den utredningsskyldighet enligt 3 kap. 4 § som hänför sig till en ovanlig transaktion. Personuppgifterna ska dessutom endast gälla penningtvätt, finansiering av terrorism eller det brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av terrorism har fått eller kan fås. Behandling av uppgifterna förutsätter alltid att den rapporteringsskyldiga överväger om kravet på nödvändighet uppfylls. Bestämmelsen ger den rapporteringsskyldiga rätt att behandla känsliga personuppgifter i situationer där det är nödvändigt att på behörigt sätt kunna bedöma och hantera riskerna för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. I paragrafens 2 mom. har behandlingen av personuppgifter i det syfte som avses i 1 mom. begränsats så att personuppgiften ska hänföra sig till penningtvätt, finansiering av terrorism eller ett brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av terrorism har fått eller kan fås. I 3–6 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs det om lämpliga skyddsåtgärder som förutsätts i artikel 10 i dataskyddsförordningen.

Enligt det föreslagna 3 mom. har en rapporteringsskyldig rätt att behandla uppgifter som avses i 1 mom. om uppgifterna härrör från tillförlitliga källor och är korrekta och uppdaterade. Enligt 4 mom. ska den rapporteringsskyldiga tillämpa sådana förfaranden som gör det möjligt att i samband med behandlingen av en personuppgift enligt 1 mom. göra skillnad mellan åtal, brottsutredning, rättegångar och domar med beaktande av den grundläggande rättigheten till en rättvis rättegång, rätten att försvara sig och oskuldspresumtionen. Enligt paragrafens 5 mom. ska personuppgiften förvaras åtskild från kundregistret. Dessutom förutsätts det i momentet att informationen raderas senast fem år efter det att den första gången registrerades.

Genom förslaget begränsas inte kundens rätt till tillgång till uppgifter och rätt till rättelse av uppgifter enligt artiklarna 15 och 16 i dataskyddsförordningen. Förslaget anses nödvändigt för att man effektivt ska kunna minska och hantera de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som identifierats på unionsnivå, på medlemsstatsnivå och på de rapporteringsskyldigas nivå särskilt i situationer där det är känt att kunden tidigare har gjort sig skyldig till brott eller varit delaktig i sådan verksamhet. Med beaktande av de begränsningar som föreslås i paragrafen i fråga om situationer där uppgifter om domar i brottmål eller brott får behandlas, är den föreslagna ändringens konsekvenser för skyddet för privatlivet proportionella. En noggrannare bedömning av förslagets förhållande till dataskyddslagstiftningen har tagits in i specialmotiveringen till förslaget.

I penningtvättslagens 3 kap. 10 § 1 mom. om skärpta åtgärder för kundkontroll föreslås en ändring till följd av vilken hänvisningen till kundförhållanden och enskilda transaktioner stryks och momentet ändras så att de rapporteringsskyldiga ska tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll i de fall som beskrivs i 11–13 a § samt om de utifrån den i 2 kap. 3 § avsedda riskbedömningen bedömer att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenad med fallet är högre än vanligt. Detsamma gäller om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för EU:s inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelseerna. Med fall avses här utöver kundförhållanden och enskilda transaktioner också till exempel korrespondentrelationer med kreditinstitut och finansiella institut som är etablerade inom EES-området. Till följd av ändringen kan den rapporteringsskyldiga utifrån en riskbedömning bedöma om också en korrespondentbank som är etablerad inom EES-området är förenad med en större risk för penningtvätt och finansiering av terrorism än normalt. Syftet med den föreslagna ändringen är att bestämmelsen bättre ska motsvara artikel 18 i penningtvättsdirektivet. Den föreslagna ändringen innebär inte att skyldigheten att vidta åtgärder för kundkontroll i fråga om kunder som är fysiska personer utvidgas i förhållande till de gällande bestämmelserna. Därmed bedöms ändringen inte ha några konsekvenser för skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen.

Det föreslås att bestämmelsen om skärpta åtgärder för kundkontroll i 3 kap. 13 § i penningtvättslagen när det gäller personer i politiskt utsatt ställning ändras på grund av de brister som kommissionen har påpekat i genomförandet av det fjärde penningtvättsdirektivet. Till följd av ändringen behöver en rapporteringsskyldig inte på kunderna tillämpa de skärpta åtgärder för kundkontroll som anges i 3 kap. 13 § 3 mom. i den gällande penningtvättslagen när det har gått 12 månader eller mindre från det att personen inte längre har ett betydande offentlig uppdrag. Däremot ska åtgärder som grundar sig på riskbaserad bedömning tillämpas i minst 12 månader. Kravet gäller endast den person som själv har varit i politiskt utsatt ställning. Den föreslagna ändringen innebär å ena sidan att skyldigheten att vidta åtgärder för kundkontroll minskar i förhållande till de gällande bestämmelserna, eftersom den grupp av personer som omfattas av tillämpningsområdet blir mindre. Å andra sidan kan tilläggsåtgärder som baserar sig på riskbaserad bedömning längre än för närvarande riktas mot en person som tidigare var i politiskt utsatt ställning. I det fallet kan förslaget bedömas ha konsekvenser för skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Den föreslagna ändringen anses behövlig för att säkerställa att direktivet genomförs på korrekt sätt och därigenom för att effektivt förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Med beaktande av det kriterium för riskbaserad bedömning som ingår i den föreslagna ändringen anses den föreslagna ändringens konsekvenser för skyddet för privatlivet vara proportionerliga.

Det föreslås att det till 3 kap. i penningtvättslagen fogas en ny 16 § där det föreskrivs om rapporteringsskyldigas skyldighet att i sina förfaranden för kundkontroll beakta EU:s förordningar om restriktiva åtgärder och frysningsbeslut enligt lagen om frysning av tillgångar

RP 236/2021 rd

i syfte att bekämpa terrorism till den del det i dem föreskrivs om frysning av nämnda aktörers tillgångar. Genom paragrafen föreskrivs det på det sätt som förutsätts i FATF:s rekommendationer 6, 7, 27 och 28 om de rapporteringsskyldigas skyldighet att ordna sina förfaranden för att säkerställa att sanktionerna iakttas. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska den rapporteringsskyldiga alltid när ett kundförhållande etableras försäkra sig om att det inte är fråga om en person som är föremål för frysning av tillgångar. Det är inte möjligt att avvika från de krav på kundkontroll som avses i paragrafen i sådana situationer med förenklade åtgärder för kundkontroll som avses i 3 kap. 8 § i penningtvättslagen. Dessutom föreskrivs det att om den rapporteringsskyldiga vid den fortlöpande övervakningen av kundförhållandet konstaterar att kunden är föremål för åtgärder som avses i den föreslagna bestämmelsen, ska skyldigheterna enligt den tillämpliga EU-förordningen eller frysningsskyddslagen beroende på fallet tillämpas på kundförhållandet. Den rapporteringsskyldiga ska i dessa fall frysa kundens tillgångar och lämna uppgifterna till utredningsverket på det sätt som föreskrivs i 2 b § 3 mom. i sanktionslagen och 14 § i frysningsskyddslagen. Den föreslagna ändringen innebär att de skärpta åtgärderna för kundkontroll utvidgas jämfört med gällande bestämmelser, vilket kan bedömas ha konsekvenser för skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Den föreslagna bestämmelsen om den rapporteringsskyldigas skyldighet att i sina förfaranden för kundkontroll beakta EU:s förordningar om restriktiva åtgärder och frysningsbeslut enligt lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism, till den del det i dem föreskrivs om frysning av nämnda aktörers tillgångar, anses nödvändig för att de rapporteringsskyldiga ska kunna ordna sitt förfarande för att säkerställa att sanktionerna iakttas. Med beaktande av att det redan finns bestämmelser om skyldigheter för alla fysiska och juridiska personer i EU:s sanktionsförordningar och i frysningsskyddslagen, anses den föreslagna ändringens konsekvenser för skyddet för privatlivet vara proportionerliga.

Det föreslås att det till 7 kap. 3 § i penningtvättslagen fogas ett nytt 2 mom. där det föreskrivs om tillsynsmyndighetens och advokatföreningens rätt att utföra inspektioner också med hjälp av distansförbindelse genom ett informations säkert förfarande eller på en av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisad annan plats än utrymmen som används för boende av permanent natur. Syftet med ändringsförslaget är att svara på den brist som FATF lyft fram i sin landgranskningsrapport om Finland, nämligen att det enligt finsk lagstiftning inte är möjligt att utföra rutinmässiga inspektioner i utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur. Det föreslagna 2 mom. möjliggör andra inspektioner än sådana som avses i 7 kap. 3 § 3 mom. i den gällande lagen också i sådana situationer där den rapporteringsskyldiga bedriver verksamhet i utrymmen som används för boende av permanent natur. Med avvikelse från 7 kap. 3 § 3 mom. i den gällande lagen är det enligt förslaget möjligt att förrätta inspektioner utan de förutsättningar som nämns i 3 mom. Enligt det föreslagna 2 mom. är inspektion dock inte möjlig i utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur. När den rapporteringsskyldiga bedriver verksamhet i lokaler som används för boende av permanent natur, ska inspektionen utföras på annat sätt än som fysisk inspektion på den rapporteringsskyldigas verksamhetsställe, dvs. med hjälp av distansförbindelser eller på någon annan av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisad plats än utrymmen som används för boende av permanent natur.

Det intresse som skyddas i 7 kap. 3 § 3 mom. i den gällande lagen är skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Utgångspunkten för skyddet för privatlivet är att individen har rätt att leva sitt eget liv utan godtycklig eller ogrundad inblandning av myndigheter eller andra utomstående (RP 309/1993 rd). Hemfriden omfattar i princip alla lokaler för boende av permanent karaktär (GrUU 49/2005 rd, s. 3, GrUU 8/2006 rd, s. 2) men även utrymmen i fordon som eventuellt används för permanent boende (GrUU 46/2001 rd, s.3). Affärs- och lagerlokaler kan även innehålla utrymmen som är avsedda för boende.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 2/2017 rd, s. 2–3) om den regeringsproposition som ledde till stiftandet av den nuvarande penningtvättslagen bedömt den gällande regleringen i 7 kap. 3 § i penningtvättslagen. Grundlagsutskottet har inte tidigare gett något utlåtande om inspektioner med hjälp av distansförbindelser och deras förhållande till skyddet för privatlivet och hemfriden. Det föreslagna 2 mom. innehåller dock inte åtgärder som ingriper i hemfriden, och genom inspektionerna ingriper man sålunda inte i skyddet för privatlivet eller hemfriden. Det föreslagna 2 mom. ger inte tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen rätt att inspektera utrymmen som omfattas av hemfriden eller material som hör till skyddet för privatlivet. En med tanke på 10 § i grundlagen väsentlig omständighet i samband med inspektioner som utförs med hjälp av distansförbindelser hänför sig till användningen av videokamera som möjliggörs av distansutrustning. Vid inspektioner med hjälp av distansförbindelse ska den rapporteringsskyldigas företrädare ha rätt att närvara med hjälp av video- och talförbindelse. Videoförbindelse ska dock inte användas för att visa det fysiska utrymmet. Med hjälp av tekniken är det möjligt att avgränsa en videobild så att endast den rapporteringsskyldigas företrädare syns på bilden. Med tanke på 10 § i grundlagen är det också av betydelse om den rapporteringsskyldigas datasystem innehåller material som omfattas av skyddet för privatlivet. Tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen ska dock på förhand informera den rapporteringsskyldiga om det inspektionsmaterial som behövs. Datasystem som inspekteras i realtid inspekteras med den rapporteringsskyldigas medverkan, vilket innebär att det inte blir möjligt för tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen att se på de delar av datasystemet som innehåller material som omfattas av skyddet för privatlivet. Inte heller en inspektion som utförs på någon annan plats enligt det föreslagna 2 mom. kränker skyddet för privatlivet, eftersom inspektionen inte får utföras i utrymmen som används för boende av permanent natur. I enlighet med förslaget kan också patent- och registerstyrelsen och advokatföreningen, till skillnad från nuläget, utsträcka sin inspektionsrätt till sådana rapporteringsskyldiga som är verksamma enbart i utrymmen som används för boende av permanent natur.

Enligt 7 kap. 3 § 2 mom. i förslaget ska den rapporteringsskyldiga på begäran av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen lämna de handlingar och andra upptagningar som gäller den rapporteringsskyldigas verksamhet och förvaltning för granskning i den omfattning som behövs för att fullgöra tillsynsuppdraget enligt penningtvättslagen eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. I sak innebär detta att det material som ska granskas ska utlämnas från en plats som omfattas av hemfriden till ett virtuellt datarum eller en fysisk plats som anvisats av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen och där tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen har rätt att utföra inspektionen även om de särskilda förutsättningarna inte uppfylls. Det material som ska lämnas ut är avgränsat till de handlingar och upptagningar som gäller den rapporteringsskyldigas verksamhet och förvaltning och som tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen behöver inspektera för att fullgöra tillsynsuppdraget enligt penningtvättslagen eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Bestämmelsen omfattar inte utlämnande av material som omfattas av hemfriden. På så sätt äventyras inte integriteten i hemfridsskyddets kärna.

I samband med inspektioner med hjälp av distansförbindelser är också den rapporteringsskyldigas rättsskydd enligt 21 § i grundlagen av betydelse. Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag. Med tanke på inspektionerna är det närmast fråga om transparens samt riktigheten i de sanktioner som påförs på basis av inspektionen. Tekniken gör

det möjligt att i sin helhet banda inspektioner som utförs med hjälp av distansförbindelser, vilket gör det möjligt att i efterhand kontrollera frågor som gäller transparens och riktighet.

Med tanke på rättsskyddet är också den rapporteringsskyldigas skydd mot självinkriminering av betydelse vid inspektionen. Som en del av systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna omfattar skyddet mot självinkriminering indirekt också juridiska personer, men skyddets omfattning och innehåll kan avvika från vad det är i fråga om fysiska personer. Grundlagsutskottet har i sin praxis framhållit att skyddet mot självinkriminering inte enligt den praxis som tillämpas vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna hindrar att det utfärdas bestämmelser om en administrativ anmälningsskyldighet eller att man i övrigt begränsar sådana lagfästa administrativa övervakningsåtgärder där en person förväntas lämna uppgifter eller utredningar för exempelvis beskattning, övervakning av näringsverksamhet eller miljöskydd. Utan att kränka principen om rättvis rättegång kan denna typ av anmälningsskyldigheter således förstärkas med hot om straff eller motsvarande påföljd eller vite eller någon annan tvångsåtgärd (GrUU 39/2014 rd).

Skyddet mot självinkriminering kan dock i vissa fall bli betydelsefullt när man bedömer om den administrativa rapporteringsskyldigheten har iakttagits. En rapporteringsskyldig har ansetts ha tystnadsrätt när det samtidigt med den administrativa rapporteringsskyldigheten pågår en brottsutredning om samma omständigheter eller när den rapporteringsskyldiga inte hade kunnat utesluta möjligheten att utlämnad information skulle kunna leda till en straffprocess eller komma att användas i en straffprocess och utdömande av straff för försummelse av rapporteringsskyldigheten har ansetts kränka rätten till en rättvis rättegång (t.ex. Funke mot Frankrike, 25.2.1993 punkt 44, J.B. mot Schweiz, 3.5.2001 punkterna 47 och 66 och Shannon mot Förenade kungariket, 4.10.2005 punkt 38).

Vid bedömningen av om man genom skyldigheten att lämna uppgifter har ingripit i skyddet mot självinkriminering fästs enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna uppmärksamhet vid bland annat skyldighetens art och stränghet, förekomsten av rättsskyddsgarantier och användningen av de erhållna uppgifterna (till exempel Allan mot Förenade kungariket, 5.11.2002, 48539/99, punkt 45 med hänvisningar, se också HD:2014:67 punkt 6). En inspektion som utförs med distansförbindelse ger dock inte tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen större inspektionsrätt än vid en inspektion som avses i 7 kap. 3 § 1 mom. I samband med förslaget är det alltså inte nödvändigt att beakta frågor som kan jämföras med IT-forensik. IT-forensik är brottsutredning och kan genomföras endast med de befogenheter och med de medel som det föreskrivs om i förundersökningslagstiftningen. Avsikten är inte att tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen ska ges självständigt tillträde till den rapporteringsskyldigas datasystem, utan presentationen av inspektionsmaterialet förutsätter den rapporteringsskyldigas egen medverkan.

Också lagförslag 2 i propositionen är av betydelse med avseende på 10 § i grundlagen. Det föreslås att det till 20 b § i lagen om Finansinspektionen fogas en bestämmelse om att Finansinspektionen har rätt att få de uppgifter som avses i lagens 20 b § 1 och 2 mom., om de behövs för iakttagandet av bestämmelserna och föreskrifterna om restriktiva åtgärder inom EU och frysning av tillgångar. När det gäller information som avses i paragrafens 1 mom. är det fråga om hur andra finansmarknadsaktörer och personer som Finansinspektionen med stöd av sina uppgifter enligt 3 § utövar tillsyn över sköter sina registrerings-, rapporterings- och betalningsåtaganden i anslutning till skatter, lagstadgade pensions-, olycksfalls- och arbetslöshetsförsäkringsavgifter samt avgifter som Tullen tar ut samt uppgifter om tillsynsobjektets verksamhet, ekonomi och kopplingar. I 2 mom. föreskrivs det att om tillsynsobjektet eller finansmarknadsaktören eller personen i fråga är en juridisk person, har Finansinspektionen förutom om den juridiska personen rätt att få uppgifter också om

verkställande direktören och dennes ställföreträdare, medlemmar och ersättare i styrelsen, förvaltningsrådet och jämförbara organ, om ansvariga bolagsmän, om andra som hör till den högsta ledningen samt om den som direkt eller indirekt innehar minst en tiondel av aktierna i ett aktiebolag eller den rösträtt som aktierna medför eller motsvarande ägande- eller bestämmanderätt, om det är fråga om en annan sammanslutning än ett aktiebolag. Finansinspektionen har dessutom rätt att få uppgifter om företag eller sammanslutningar som ska registreras enligt 3 § i företags- och organisationsdatalagen (244/2001) och som har direkt eller indirekt koppling till de personer som avses ovan. Det ovan beskrivna förslaget utvidgar behandlingen och utlämnandet av personuppgifter, vilket kan bedömas inverka på skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Den föreslagna rätten för Finansinspektionen att få särskilt föreskriven information anses vara nödvändig för att bestämmelserna och föreskrifterna om frysning ska iakttas. De föreslagna bestämmelserna bedöms uppfylla målet av allmänt intresse att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism och stå i rätt proportion till det eftersträvade målet.

I artikel 6.1 i dataskyddsförordningen föreskrivs det om villkor som ska vara uppfyllda för att behandlingen av personuppgifter ska vara laglig. Enligt artikel 43.1 i penningtvättsdirektivet ska behandling av personuppgifter på grundval av direktivet för att förhindra sådan penningtvätt och finansiering av terrorism som avses i artikel 1 betraktas som en fråga om allmänt intresse enligt EU:s allmänna dataskyddsförordning (artikel 6.1 e). Enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen ska unionsrätten eller medlemsstaternas lagstiftning uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

Vid beredningen av den föreslagna regleringen har man beaktat de krav som följer av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt ovan separat för varje förslag gjort en utredning om huruvida förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna uppfylls. Även om de föreslagna ändringarna oftare innebär en mer detaljerad granskning av kunduppgifterna än de gällande bestämmelserna, är det förenligt med grundlagens krav att utnyttja det spelrum som hänför sig till genomförandet av penningtvättsdirektivet. Vid utnyttjandet av det nationella spelrummet i anslutning till genomförandet av direktivet har man också beaktat de rekommendationer som FATF gett om dessa förslag efter direktivets ikraftträdande.

De i regeringens proposition föreslagna ändringarna förenliga med grundlagen och propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism

RP 236/2021 rd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017)
1 kap. 3 § 2 mom.,

ändras 1 kap. 2 § 1 mom. 11 punkten, 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e, det inledande stycket i 11 punkten och 11 punkten underpunkt i samt 19 punkten, rubriken för 2 kap. och 2 kap. 2 § 4 mom. samt rubriken för 3 §, 3 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten, 3 § 2 mom. 2 punkten, 4 § 3 mom., 8 § 1 mom., 10 § 1 mom. samt 13 § 3 och 4 mom., 4 kap. 1 § 1 mom., 7 kap. 1 § 4 mom., 8 kap. 1 § 1 mom. 4 punkten och 3 mom. och 3 § 1 mom. 4 punkten samt 9 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten och 5 §,

av dem det inledande stycket i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten och 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten sådana de lyder i lag 573/2019, 1 kap. 4 § 1 mom. 19 punkten och 3 kap. 8 § 1 mom. sådana de lyder i lag 376/2021, 3 kap. 13 § 3 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 573/2019, 4 kap. 1 § 1 mom. och 9 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten sådana de lyder i lag 406/2018, samt

fogas till 1 kap. 4 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1089/2017, 573/2019, 284/2021, 376/2021 och 600/2021, en ny 20 punkt, till 3 kap. nya 3 a och 16 §, till 7 kap. 3 § ett nytt 2 mom., varvid nuvarande 2–5 mom. blir 3–6 mom., till 8 kap. 1 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 573/2019, en ny 9 c punkt och till 3 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 573/2019, en ny 9 c punkt samt till 9 kap. en ny 3 b § som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på

11) revisorer enligt revisionslagen (1141/2015) när de utför uppgifter enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i den lagen eller 1 § 1 och 3 mom. i lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin (1142/2015) eller annars utövar verksamhet i den egenskap som avses i 1 kap. 1 § 4 mom. i revisionslagen,

4 §

Definitioner

I denna lag avses med

10) *tillhandahållare av företagstjänster* en sammanslutning eller näringsidkare som affärsmässigt tillhandahåller tredje parter någon av följande tjänster:

e) skötande av förvaltarregistrering, när den som sköter registreringen har införts i aktieägarförteckningen för ett annat bolag än ett sådant vars värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (1070/2017),

11) *person i politiskt utsatt ställning* en fysisk person som har betydande offentliga uppdrag som

i) medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt eller majoritetsägt av staten, eller i ett statligt affärsverk, eller

19) *brevlådebank* ett kreditinstitut eller finansiellt institut eller ett institut som bedriver motsvarande verksamhet som ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut och som är registrerat i en jurisdiktion där det saknar ett fysiskt verksamhetsställe och en faktisk ledning och som inte hör till en kredit- eller finanskoncern eller motsvarande annan ekonomisk sammanslutning som är föremål för offentlig tillsyn,

20) *tvivelaktig transaktion* en för en kund ovanlig transaktion vars faktiska syfte eller mål den rapporteringsskyldiga inte har kunnat utreda, samt en kunds transaktion som efter utredning verkar ovanlig utan någon giltig grund,

2 kap.

Riskbedömningar och riskhanteringsmetoder

2 §

Övervakarspecifik riskbedömning

Den behöriga tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ska offentliggöra ett sammandrag av riskbedömningen. Riskbedömningen ska trots sekretessbestämmelserna på begäran lämnas ut till centralen för utredning av penningtvätt utan obefogat dröjsmål, om den behövs för skötseln av de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. i lagen om centralen för utredning av penningtvätt (445/2017).

3 §

Den rapporteringsskyldigas riskbedömning och riskhanteringsmetoder

3 kap.

Kundkontroll

2 §

Kundidentifiering och kontroll av kundens identitet

De rapporteringsskyldiga får inte ha anonyma konton eller anonyma kundförhållanden eller konton eller kundförhållanden under fingerade namn, med de undantag som föreskrivs i denna paragraf. De rapporteringsskyldiga ska identifiera sina kunder och kontrollera deras identitet vid etablering av ett fast kundförhållande. Dessutom ska de rapporteringsskyldiga identifiera sina kunder och kontrollera identiteten, om

3) det är fråga om en tvivelaktig transaktion, eller

3 §

Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna

Av kundkontrolluppgifterna ska följande bevaras:

2) representanters namn, födelsetid och personbeteckning; i fråga om allmänna intressebevakare bevaras dock i stället för intressebevakarens namn, födelsetid och personbeteckning serviceproducentens identifieringsuppgifter, intressebevakarens titel samt, om serviceproducenten har fler än en allmän intressebevakare, intressebevakarens ordningsnummer,

3 a §

Behandling av uppgifter om domar i brottmål och uppgifter om brott

En rapporteringsskyldig har rätt att som uppgift om kundkontroll använda och på annat sätt behandla en allmänt tillgänglig uppgift om en sådan dom i brottmål eller om ett sådant brott som gäller en kund eller kundens verkliga förmånstagare, om uppgiften är nödvändig för

1) bedömning av riskerna för penningtvätt eller finansiering av terrorism i samband med kundförhållandet, eller

2) fullgörande av utredningsskyldigheten enligt 3 kap. 4 § i anslutning till en ovanlig transaktion.

En personuppgift som avses i 1 mom. ska hänföra sig till penningtvätt, finansiering av terrorism eller det brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av terrorism har fåtts eller kan fås.

En rapporteringsskyldig har rätt att behandla en i 1 mom. avsedd personuppgift om den härrör från en tillförlitlig källa och är korrekt och uppdaterad.

En rapporteringsskyldig har rätt att behandla en personuppgift enligt 1 mom., om den rapporteringsskyldiga tillämpar sådana förfaranden som gör det möjligt att i samband med behandlingen av uppgiften göra skillnad mellan åtal, brottsutredning, rättegångar och domar med beaktande av den grundläggande rättigheten till en rättvis rättegång, rätten att försvara sig och oskuldspresumtionen.

En personuppgift som avses i 1 mom. ska bevaras åtskild från kundregistret och raderas senast fem år efter det att uppgiften första gången registrerades.

Vad som i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen föreskrivs om åtgärder för att skydda den registrerades rättigheter tillämpas också vid behandlingen av en i 1 mom. i denna paragraf avsedd personuppgift.

4 §

Inhämtande av uppgifter om kunder samt fortlöpande uppföljning och utredningsskyldighet

De rapporteringsskyldiga ska särskilt fästa vikt vid transaktioner som till sin struktur eller storlek eller i förhållande till den rapporteringsskyldigas storlek eller driftställe är ovanliga. Samma förfarande ska tillämpas om transaktionerna inte har något uppenbart ekonomiskt syfte eller inte är förenliga med den rapporteringsskyldigas erfarenheter av eller uppgifter om kunden. Vid behov ska ursprunget till medlen i en transaktion utredas.

8 §

Förenklade åtgärder för kundkontroll

De rapporteringsskyldiga får vid tillämpningen av 2, 3, 4 och 6 § iaktta förenklade åtgärder för kundkontroll, om de utifrån en riskbedömning bedömer att ett kundförhållande är förenat eller en enskild transaktion är förenad med låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. De rapporteringsskyldiga ska dock följa kundförhållandet på det sätt som anges i 4 § 2 mom. för att upptäcka ovanliga eller tvivelaktiga transaktioner.

10 §

Skärpta åtgärder för kundkontroll

De rapporteringsskyldiga ska tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll

- 1) i de fall som avses i 11–13 och 13 a §,
 - 2) om den rapporteringsskyldiga utifrån en riskbedömning bedömer att fallet är förenat med en högre risk för penningtvätt och finansiering av terrorism än vanligt, eller
 - 3) om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt Europeiska kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för Europeiska unionens inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna.
-

13 §

Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning

Om en kund eller kundens verkliga förmånstagare är en person i politiskt utsatt ställning eller en sådan persons familjemedlem eller känd som medarbetare till en sådan person, ska

- 1) den rapporteringsskyldigas högre ledning godkänna att ett kundförhållande inleds med en sådan person,
- 2) den rapporteringsskyldiga vidta lämpliga åtgärder för att få reda på ursprunget till den förmögenhet och de medel som hör till kundförhållandet eller transaktionen, och
- 3) den rapporteringsskyldiga ordna skärpt och fortlöpande övervakning av kundförhållandet.

När en person inte längre har ett betydande offentligt uppdrag ska den rapporteringsskyldiga under minst 12 månader beakta den fortlöpande risk som hänför sig till personen i fråga och tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning tills personen inte längre anses vara förenad med någon för personer i politiskt utsatt ställning typisk risk.

16 §

Kundkontroll i samband med frysning av tillgångar

Den rapporteringsskyldiga ska alltid när ett kundförhållande etableras och vid fortlöpande övervakning av kundförhållandet samt i de situationer som avses i 2 § 1 mom. 1 eller 2 punkten och 2 mom. innan en enskild transaktion utförs försäkra sig om huruvida kunden är föremål för frysning av tillgångar enligt de förordningar från Europeiska unionen som avses i 2 a § 1 mom. i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta

Nationerna och Europeiska unionen (659/1967) eller lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism (325/2013).

Om den rapporteringsskyldiga vid den fortlöpande övervakningen av kundförhållandet konstaterar att kunden är föremål för sådan frysning av tillgångar som avses i 1 mom., ska på motsvarande sätt de relevanta bestämmelserna i en i det momentet avsedd förordning eller i lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism tillämpas på kundförhållandet. Den rapporteringsskyldiga ska dessutom meddela utmätningsmannen behövliga uppgifter på det sätt som föreskrivs i 2 b § 3 mom. i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen och i 14 § i lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism.

4 kap.

Rapporteringsskyldighet, tystnadsplikt och avbrytande av transaktioner

1 §

Skyldighet att rapportera tvivelaktiga transaktioner

Efter att ha fullgjort utredningsskyldigheten enligt 3 kap. 4 § 3 mom. ska en rapporteringsskyldig utan dröjsmål till centralen för utredning av penningtvätt enligt lagen om centralen för utredning av penningtvätt rapportera tvivelaktiga transaktioner. Tvivelaktiga transaktioner ska rapporteras oavsett om en kundrelation har etablerats eller avböjts eller en transaktion har utförts, avbrutits eller avböjts.

7 kap.

Tillsyn

1 §

Tillsynsmyndigheterna och anmälan till centralen för utredning av penningtvätt

Tillsynsmyndigheterna, Energimyndigheten, advokatföreningen, en börs enligt lagen om handel med finansiella instrument och centralinstitutet för den sammanslutning som avses i lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker ska underrätta centralen för utredning av penningtvätt om de utifrån omständigheter som kommer fram i samband med tillsynen eller annars när de sköter sina uppgifter observerar en tvivelaktig transaktion.

3 §

Inspektionsrätt

För tillsynen över efterlevnaden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den har tillsynsmyndigheten och advokatföreningen rätt att utföra inspektioner också med hjälp av distansförbindelse genom ett informationssäkert förfarande eller på en av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisad annan plats än utrymmen som används för boende av permanent natur. Den rapporteringsskyldiga ska på begäran av tillsynsmyndigheten

RP 236/2021 rd

eller advokatföreningen lämna de handlingar och andra upptagningar som gäller den rapporteringsskyldigas verksamhet och förvaltning för granskning i den omfattning som behövs för att fullgöra tillsynsuppdraget enligt denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Den rapporteringsskyldiga ska ge tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen insyn i de av den rapporteringsskyldigas system som behövs för inspektionen.

8 kap.

Administrativa påföljder

1 §

Ordningsavgift

Tillsynsmyndigheten ska påföra rapporteringsskyldiga tillsynsobjekt enligt 7 kap. 1 § 1 mom. en ordningsavgift, med undantag för näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om tillsynsobjekten uppsåtligen eller av oaktsamhet

4) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 4 § att inhämta uppgifter om kunder, fortlöpande följa kundförhållanden och utreda ovanliga kundtransaktioner,

9 c) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 16 § att utföra kundkontroll i fråga om frysning av tillgångar,

Beloppet på ordningsavgiften ska basera sig på en samlad bedömning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till förfarandets art, omfattning och varaktighet. För juridiska personer är ordningsavgiften minst 1 000 och högst 100 000 euro. För fysiska personer är ordningsavgiften minst 500 och högst 10 000 euro.

3 §

Påföljdsavgift

Tillsynsmyndigheten ska påföra rapporteringsskyldiga tillsynsobjekt enligt 7 kap. 1 § 1 mom. en påföljdsavgift, med undantag för näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om de uppsåtligen eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt

4) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 4 § att inhämta uppgifter om kunder, fortlöpande följa kundförhållanden och utreda ovanliga transaktioner,

9 c) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 16 § att utföra kundkontroll i fråga om frysning av tillgångar,

9 kap.

Särskilda bestämmelser

1 §

Utbildning och skydd för anställda samt anvisningar

Genom att se till att de anställda får utbildning ska en rapporteringsskyldig säkerställa att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Den rapporteringsskyldiga ska utse en person i sin ledning som vid den ansvarar för kontrollen över att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Den rapporteringsskyldiga ska också utse en person som ansvarar för den interna kontrollen över efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, om det är motiverat med tanke på den rapporteringsskyldigas storlek och art. Om den rapporteringsskyldiga hör till en koncern eller en annan finansiell sammanslutning ska den dessutom iakttä koncernens eller sammanslutningens interna förfaranden och anvisningar för att säkerställa att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Dessa interna förfaranden i en koncern eller en annan finansiell sammanslutning ska omfatta minst

2) bestämmelser på koncernnivå som gäller koncerninternt informationsutbyte om kunder, konton och transaktioner för att övervaka och kontrollera att regleringen iakttas i syfte att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism samt uppgifter om och en bedömning av ovanliga transaktioner eller andra åtgärder,

3 b §

Lämnande av uppgifter till Europeiska bankmyndigheten

Finansinspektionen och Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska lämna Europeiska bankmyndigheten all information den behöver för att sköta sina uppgifter enligt penningtvättsdirektivet.

5 §

Vissa myndigheters allmänna omsorgsplikt

Tullen, Gränsbevakningsväsendet, Skatteförvaltningen, Utsökningsverket, Brottspåföljdsmyndigheten och konkursombudsmannen ska i sin verksamhet se till att uppmärksamhet riktas på förhindrande och avslöjande av penningtvätt och finansiering av terrorism och på att tvivelaktiga transaktioner som uppdagas i samband med att de sköter sina uppgifter anmäls till centralen för utredning av penningtvätt.

I fråga om Tullens- och Gränsbevakningsväsendets uppgifter i egenskap av förundersökningsmyndigheter föreskrivs särskilt.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i samt 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten och 13 § träder dock i kraft först den 1 april 2023.

2.

Lag

om ändring av 3 och 20 b § i lagen om Finansinspektionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Finansinspektionen (878/2008) 3 § 2 mom. 5 punkten och 20 b § 3 mom. 3 punkten, av dem 20 b § 3 mom. 3 punkten sådan den lyder i lag 402/2018, som följer:

3 §

Uppgifter

Finansinspektionen fullgör sina lagstadgade uppgifter genom att

5) övervaka att finansmarknadsaktörerna iakttar på dem tillämpliga bestämmelser och föreskrifter om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism samt de förordningar från Europeiska unionen som avses i 2 a § 1 mom. i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen (659/1967), nedan *sanktionsförordningarna*, och de beslut som har meddelats med stöd av lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism (325/2013),

20 b §

Rätt att få uppgifter av myndigheter och aktörer som sköter offentliga uppdrag

Finansinspektionen har rätt att få de uppgifter som avses i 1 och 2 mom., om de behövs för att

3) förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism eller för att iaktta sanktionsförordningarna eller sådana beslut som har meddelats med stöd av lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 13.1.2022

Statsminister

Sanna Marin

RP 236/2021 rd

Finansminister Annika Saarikko

1.

Lag

om ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017)
1 kap. 3 § 2 mom.,

ändras 1 kap. 2 § 1 mom. 11 punkten, 4 § 1 mom. 10 punkten underpunkt e, det inledande stycket i 11 punkten och 11 punkten underpunkt i samt 19 punkten, rubriken för 2 kap. och 2 kap. 2 § 4 mom. samt rubriken för 3 §, 3 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten, 3 § 2 mom. 2 punkten, 4 § 3 mom., 8 § 1 mom., 10 § 1 mom. samt 13 § 3 och 4 mom., 4 kap. 1 § 1 mom., 7 kap. 1 § 4 mom., 8 kap. 1 § 1 mom. 4 punkten och 3 mom. och 3 § 1 mom. 4 punkten samt 9 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten och 5 §,

av dem det inledande stycket i 1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten och 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten sådana de lyder i lag 573/2019, 1 kap. 4 § 1 mom. 19 punkten och 3 kap. 8 § 1 mom. sådana de lyder i lag 376/2021, 3 kap. 13 § 3 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 573/2019, 4 kap. 1 § 1 mom. och 9 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten sådana de lyder i lag 406/2018, samt

fogas till 1 kap. 4 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1089/2017, 573/2019, 284/2021, 376/2021 och 600/2021, en ny 20 punkt, till 3 kap. nya 3 a och 16 §, till 7 kap. 3 § ett nytt 2 mom., varvid nuvarande 2–5 mom. blir 3–6 mom., till 8 kap. 1 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 573/2019, en ny 9 c punkt och till 3 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 573/2019, en ny 9 c punkt samt till 9 kap. en ny 3 b § som följer:

Gällande lydelse

1 kap

Allmänna bestämmelser

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på

11) revisorer enligt revisionslagen (1141/2015) när de utför lagstadgad revision enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i den lagen,

Föreslagen lydelse

1 kap

Allmänna bestämmelser

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på

11) revisorer enligt revisionslagen (1141/2015) när de utför *uppgifter* enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i den lagen *eller* 1 § 1 och 3 mom. i lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin (1142/2015) eller *annars utövar verksamhet i den egenskap som avses i 1 kap. 1 § 4 mom. i revisionslagen,*

Gällande lydelse

3 §

Avgränsning av tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på ett bolag när en person som sköter förvaltarregistreringen har införts i bolagets aktieägarförteckning i stället för aktieägaren, om bolagets värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (748/2012).

4 §

Definitioner

I denna lag avses med

10) *tillhandahållare av företagstjänster* en sammanslutning eller näringsidkare som affärsmässigt tillhandahåller tredje parter någon av följande tjänster:

e) skötande av förvaltarregistrering, när den som ska sköta registreringen har införts i aktieägarförteckningen för ett annat än ett publikt aktiebolag,

11) *person i politiskt utsatt ställning* en fysisk person som har *eller har haft* betydande offentliga uppdrag som

i) medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt, eller

19) *brevlådebank* ett kreditinstitut eller finansiellt institut eller ett institut som bedriver motsvarande verksamhet som ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut och som är registrerat i en jurisdiktion där det saknar ett fysiskt verksamhetsställe och en faktisk ledning, och som inte hör till en kredit- eller finanskoncern eller motsvarande annan

Föreslagen lydelse

3 §

Avgränsning av tillämpningsområdet

(upphävs)

4 §

Definitioner

I denna lag avses med

10) *tillhandahållare av företagstjänster* en sammanslutning eller näringsidkare som affärsmässigt tillhandahåller tredje parter någon av följande tjänster:

e) skötande av förvaltarregistrering, när den som *sköter* registreringen har införts i aktieägarförteckningen för ett annat *bolag än ett sådant vars värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument (1070/2017)*,

11) *person i politiskt utsatt ställning* en fysisk person som har betydande offentliga uppdrag som

i) medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt *eller majoritetsägt av staten, eller i ett statligt affärsverk*, eller

19) *brevlådebank* ett kreditinstitut eller finansiellt institut eller ett institut som bedriver motsvarande verksamhet som ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut och som är registrerat i en jurisdiktion där det saknar ett fysiskt verksamhetsställe och en faktisk ledning och som inte hör till en kredit- eller finanskoncern eller motsvarande annan

Gällande lydelse

ekonomisk sammanslutning som är föremål för offentlig tillsyn.

Föreslagen lydelse

ekonomisk sammanslutning som är föremål för offentlig tillsyn,

20) **tvivelaktig transaktion** en för en kund ovanlig transaktion vars faktiska syfte eller mål den rapporteringsskyldiga inte har kunnat utreda, samt en kunds transaktion som efter utredning verkar ovanlig utan någon giltig grund.

2 kap

Riskbedömning

2 §

Övervakarspecifik riskbedömning

2 kap

Riskbedömning och riskhanteringsmetoder

2 §

Övervakarspecifik riskbedömning

Den behöriga tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ska offentliggöra ett sammandrag av riskbedömningen.

Den behöriga tillsynsmyndigheten och advokatföreningen ska offentliggöra ett sammandrag av riskbedömningen. Riskbedömningen ska trots sekretessbestämmelserna på begäran lämnas ut till centralen för utredning av penningtvätt utan obefogat dröjsmål, om den behövs för skötseln av de uppgifter som anges i 2 § 1 mom. i lagen om centralen för utredning av penningtvätt (445/2017).

3 §

Rapporteringsskyldigas riskbedömning

3 §

Den rapporteringsskyldigas riskbedömning och riskhanteringsmetoder

3 kap

Kundkontroll

2 §

Kundidentifiering och kontroll av kundens identitet

De rapporteringsskyldiga får inte ha anonyma konton eller anonyma kundförhållanden eller konton eller kundförhållanden under fingerade namn, med

3 kap

Kundkontroll

2 §

Kundidentifiering och kontroll av kundens identitet

De rapporteringsskyldiga får inte ha anonyma konton eller anonyma kundförhållanden eller konton eller kundförhållanden under fingerade namn, med

Gällande lydelse

de undantag som föreskrivs i denna paragraf. De rapporteringsskyldiga ska identifiera sina kunder och kontrollera deras identitet vid etablering av ett fast kundförhållande. Dessutom ska den rapporteringsskyldiga identifiera sina kunder och kontrollera identiteten, om

3) det är fråga om en tvivelaktig transaktion eller om den rapporteringsskyldiga misstänker att medel som ingår i transaktionen används för finansiering av terrorism eller för straffbart försök till detta, eller

3 §

Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna

Av kundkontrolluppgifterna ska följande bevaras:

2) representanters namn, födelsetid och personbeteckning,

Föreslagen lydelse

de undantag som föreskrivs i denna paragraf. De rapporteringsskyldiga ska identifiera sina kunder och kontrollera deras identitet vid etablering av ett fast kundförhållande. Dessutom ska de rapporteringsskyldiga identifiera sina kunder och kontrollera identiteten, om

3) det är fråga om en tvivelaktig transaktion, eller

3 §

Uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna

Av kundkontrolluppgifterna ska följande bevaras:

2) representanters namn, födelsetid och personbeteckning; i fråga om allmänna intressebevakare bevaras dock i stället för intressebevakarens namn, födelsetid och personbeteckning serviceproducentens identifieringsuppgifter, intressebevakarens titel samt, om serviceproducenten har fler än en allmän intressebevakare, intressebevakarens ordningsnummer,

3 a §

Behandling av uppgifter om domar i brottmål och uppgifter om brott

En rapporteringsskyldig har rätt att som uppgift om kundkontroll använda och på annat sätt behandla en allmänt tillgänglig uppgift om en sådan dom i brottmål eller om ett sådant brott som gäller en kund eller kundens verkliga förmånstagare, om uppgiften är nödvändig för

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1) bedömning av riskerna för penningtvätt eller finansiering av terrorism i samband med kundförhållandet, eller

2) fullgörande av utredningsskyldigheten enligt 3 kap. 4 § i anslutning till en ovanlig transaktion.

En personuppgift som avses i 1 mom. ska hänföra sig till penningtvätt, finansiering av terrorism eller det brott genom vilket den egendom eller den vinning av brott som är föremål för penningtvätt eller som används för finansiering av terrorism har fåtts eller kan fås.

En rapporteringsskyldig har rätt att behandla en i 1 mom. avsedd personuppgift om den härrör från en tillförlitlig källa och är korrekt och uppdaterad.

En rapporteringsskyldig har rätt att behandla en personuppgift enligt 1 mom., om den rapporteringsskyldiga tillämpar sådana förfaranden som gör det möjligt att i samband med behandlingen av uppgiften göra skillnad mellan åtal, brottsutredning, rättegångar och domar med beaktande av den grundläggande rättigheten till en rättvis rättegång, rätten att försvara sig och oskuldspresumtionen.

En personuppgift som avses i 1 mom. ska bevaras åtskild från kundregistret och raderas senast fem år efter det att uppgiften första gången registrerades.

Vad som i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen föreskrivs om åtgärder för att skydda den registrerades rättigheter tillämpas också vid behandlingen av en i 1 mom. i denna paragraf avsedd personuppgift.

4 §

*Inhämtande av uppgifter om kunder samt
fortlöpande uppföljning och
utredningsskyldighet*

4 §

*Inhämtande av uppgifter om kunder samt
fortlöpande uppföljning och
utredningsskyldighet*

De rapporteringsskyldiga ska särskilt fästa vikt vid transaktioner som till sin struktur eller storlek eller i förhållande till den rapporteringsskyldigas storlek eller driftställe avviker från det normala. Samma förfarande ska tillämpas om transaktionerna inte har

De rapporteringsskyldiga ska särskilt fästa vikt vid transaktioner som till sin struktur eller storlek eller i förhållande till den rapporteringsskyldigas storlek eller driftställe är ovanliga. Samma förfarande ska tillämpas om transaktionerna inte har något uppenbart

Gällande lydelse

något uppenbart ekonomiskt syfte eller inte är förenliga med den rapporteringsskyldigas erfarenheter av eller uppgifter om kunden. Vid behov ska ursprunget till medlen i en transaktion utredas.

8 §

Förenklade åtgärder för kundkontroll

De rapporteringsskyldiga får vid tillämpningen av 2–4 och 6 § tillämpa förenklade åtgärder för kundkontroll, om de utifrån *den 2 kap. 3 § avsedda* riskbedömningen bedömer att ett kundförhållande är förenat eller en enskild transaktion är förenad med låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. De rapporteringsskyldiga ska dock följa kundförhållanden på det sätt som anges i 4 § 2 mom. för att upptäcka exceptionella eller ovanliga transaktioner. *De rapporteringsskyldiga får inte tillämpa förenklade åtgärder för kundkontroll om de upptäcker exceptionella eller ovanliga transaktioner.*

10 §

Skärpta åtgärder för kundkontroll

De rapporteringsskyldiga ska tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll om de utifrån *den i 2 kap. 3 § avsedda* riskbedömningen bedömer att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenad med ett kundförhållande eller en enskild transaktion är högre än vanligt. Detsamma gäller om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för EU:s inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna.

Föreslagen lydelse

ekonomiskt syfte eller inte är förenliga med den rapporteringsskyldigas erfarenheter av eller uppgifter om kunden. Vid behov ska ursprunget till medlen i en transaktion utredas.

8 §

Förenklade åtgärder för kundkontroll

De rapporteringsskyldiga får vid tillämpningen av 2, 3, 4 och 6 § iaktta förenklade åtgärder för kundkontroll, om de utifrån en riskbedömning bedömer att ett kundförhållande är förenat eller en enskild transaktion är förenad med låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. De rapporteringsskyldiga ska dock följa kundförhållandet på det sätt som anges i 4 § 2 mom. för att upptäcka *ovanliga* eller tvivelaktiga transaktioner.

10 §

Skärpta åtgärder för kundkontroll

De rapporteringsskyldiga ska tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll

- 1) *i de fall som avses i 11–13 och 13 a §,*
- 2) om den rapporteringsskyldiga utifrån en riskbedömning bedömer att *fallet* är förenat med en högre risk för penningtvätt och finansiering av terrorism än vanligt, eller
- 3) om kunden eller transaktionen har beröringspunkter med en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt *Europeiska* kommissionens bedömning utgör en avsevärd risk för *Europeiska unionens* inre marknad eller inte uppfyller de internationella förpliktelserna.

Gällande lydelse

13 §

Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning

Om en kund eller kundens verkliga förmånstagare är *eller har varit* en person i politiskt utsatt ställning eller en sådan persons familjemedlem eller känd som medarbetare till en sådan person, ska

1) den rapporteringsskyldigas högre ledning godkänna att ett kundförhållande inleds med en sådan person,

2) den rapporteringsskyldiga vidta lämpliga åtgärder för att få reda på ursprunget till den förmögenhet och de medel som hör till kundförhållandet eller transaktionen, och

3) den rapporteringsskyldiga ordna skärpt och fortlöpande övervakning av kundförhållandet.

En person betraktas inte längre som en person i politiskt utsatt ställning när han eller hon inte har haft något betydande offentligt uppdrag på minst ett år.

Föreslagen lydelse

13 §

Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning

Om en kund eller kundens verkliga förmånstagare är en person i politiskt utsatt ställning eller en sådan persons familjemedlem eller känd som medarbetare till en sådan person, ska

1) den rapporteringsskyldigas högre ledning godkänna att ett kundförhållande inleds med en sådan person,

2) den rapporteringsskyldiga vidta lämpliga åtgärder för att få reda på ursprunget till den förmögenhet och de medel som hör till kundförhållandet eller transaktionen, och

3) den rapporteringsskyldiga ordna skärpt och fortlöpande övervakning av kundförhållandet.

När en person inte längre har ett betydande offentligt uppdrag ska den rapporteringsskyldiga under minst 12 månader beakta den fortlöpande risk som hänför sig till personen i fråga och tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning tills personen inte längre anses vara förenad med någon för personer i politiskt utsatt ställning typisk risk.

16 §

Kundkontroll i samband med frysning av tillgångar

Den rapporteringsskyldiga ska alltid när ett kundförhållande etableras och vid fortlöpande övervakning av kundförhållandet samt i de situationer som avses i 2 § 1 mom. 1 eller 2 punkten och 2 mom. innan en enskild transaktion utförs försäkra sig om huruvida kunden är föremål för frysning av tillgångar enligt de förordningar från Europeiska unionen som avses i 2 a § 1 mom. i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen (659/1967) eller lagen om frysning av

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tillgångar i syfte att bekämpa terrorism (325/2013).

Om den rapporteringsskyldiga vid den fortlöpande övervakningen av kundförhållandet konstaterar att kunden är föremål för sådan frysning av tillgångar som avses i 1 mom., ska på motsvarande sätt de relevanta bestämmelserna i en i det momentet avsedd förordning eller i lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism tillämpas på kundförhållandet. Den rapporteringsskyldiga ska dessutom meddela utmätningsmannen behövliga uppgifter på det sätt som föreskrivs i 2 b § 3 mom. i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen och i 14 § i lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism.

4 kap

4 kap

Rapporteringsskyldighet, tystnadsplikt och avbrytande av transaktioner

Rapporteringsskyldighet, tystnadsplikt och avbrytande av transaktioner

1 §

1 §

Skyldighet att rapportera tvivelaktiga transaktioner

Skyldighet att rapportera tvivelaktiga transaktioner

Efter att ha fullgjort utredningsskyldigheten enligt 3 kap. 4 § 3 mom. ska en rapporteringsskyldig utan dröjsmål till centralen för utredning av penningtvätt enligt lagen om centralen för utredning av penningtvätt (445/2017) rapportera tvivelaktiga transaktioner och misstanke om finansiering av terrorism. Tvivelaktiga transaktioner ska rapporteras oavsett om en kundrelation har etablerats eller avböjts och om transaktionen har utförts, avbrutits eller avböjts.

Efter att ha fullgjort utredningsskyldigheten enligt 3 kap. 4 § 3 mom. ska en rapporteringsskyldig utan dröjsmål till centralen för utredning av penningtvätt enligt lagen om centralen för utredning av penningtvätt rapportera tvivelaktiga transaktioner. Tvivelaktiga transaktioner ska rapporteras oavsett om en kundrelation har etablerats eller avböjts eller en transaktion har utförts, avbrutits eller avböjts

7 kap

7 kap

Tillsyn

Tillsyn

1 §

1 §

Gällande lydelse

Tillsynsmyndigheterna och anmälan till centralen för utredning av penningtvätt

Tillsynsmyndigheterna, Energimyndigheten, advokatföreningen, en börs enligt lagen om handel med finansiella instrument och centralinstitutet för den sammanslutning som avses i lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker ska underrätta centralen för utredning av penningtvätt om de utifrån omständigheter som kommer fram i samband med tillsynen eller annars när de sköter sina uppgifter observerar en tvivelaktig transaktion *eller misstänker finansiering av terrorism eller straffbart försök till detta.*

3 §

Inspektionsrätt

Tillsynsmyndigheten och advokatföreningen har trots sekretessbestämmelserna rätt att på rapporteringsskyldigas andra driftställen än utrymmen som används för boende av permanent natur granska handlingar, andra upptagningar och datasystem som gäller de rapporteringsskyldigas verksamhet och förvaltning, i den utsträckning som behövs för att fullgöra tillsynsuppdraget enligt denna lag eller bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Tillsynsmyndigheten och advokatföreningen har rätt att av rapporteringsskyldiga avgiftsfritt få behövliga kopior av handlingar och andra upptagningar som avses i denna paragraf.

Föreslagen lydelse

Tillsynsmyndigheterna och anmälan till centralen för utredning av penningtvätt

Tillsynsmyndigheterna, Energimyndigheten, advokatföreningen, en börs enligt lagen om handel med finansiella instrument och centralinstitutet för den sammanslutning som avses i lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker ska underrätta centralen för utredning av penningtvätt om de utifrån omständigheter som kommer fram i samband med tillsynen eller annars när de sköter sina uppgifter observerar en tvivelaktig transaktion.

3 §

Inspektionsrätt

Tillsynsmyndigheten och advokatföreningen har trots sekretessbestämmelserna rätt att på rapporteringsskyldigas andra driftställen än utrymmen som används för boende av permanent natur granska handlingar, andra upptagningar och datasystem som gäller de rapporteringsskyldigas verksamhet och förvaltning, i den utsträckning som behövs för att fullgöra tillsynsuppdraget enligt denna lag eller bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Tillsynsmyndigheten och advokatföreningen har rätt att av rapporteringsskyldiga avgiftsfritt få behövliga kopior av handlingar och andra upptagningar som avses i denna paragraf.

För tillsynen över efterlevnaden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den har tillsynsmyndigheten och advokatföreningen rätt att utföra inspektioner också med hjälp av distansförbindelse genom ett informationssäkert förfarande eller på en av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen anvisad annan plats än utrymmen som används för boende av

Gällande lydelse

Polisstyrelsen har rätt att utföra en inspektion som är nödvändig för tillsynen också i lokaler som innehas av näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom.

Andra tillsynsmyndigheter än Patent- och registerstyrelsen har rätt att för tillsynen över efterlevnaden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den också utföra inspektioner i utrymmen som används för boende av permanent natur, utom när det gäller rapporteringsskyldiga som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om det finns grundad anledning att misstänka att den rapporteringsskyldiga uppsåtligen eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt har försummat att iaktta eller brutit mot denna lag på det sätt som avses i 8 kap. 3 § 1 eller 2 mom. och inspektionen är nödvändig för att utreda omständigheter som är föremål för inspektion.

Vid inspektionen ska 39 § i förvaltningslagen (434/2003) iakttas.

Bestämmelser om polisens skyldighet att ge handräckning finns i 9 kap. 1 § i polislagen (872/2011).

8 kap

Administrativa påföljder

1 §

Ordningsavgift

Tillsynsmyndigheten ska påföra rapporteringsskyldiga tillsynsobjekt enligt 7

Föreslagen lydelse

permanent natur. Den rapporteringsskyldiga ska på begäran av tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen lämna de handlingar och andra upptagningar som gäller den rapporteringsskyldigas verksamhet och förvaltning för granskning i den omfattning som behövs för att fullgöra tillsynsupdraget enligt denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Den rapporteringsskyldiga ska ge tillsynsmyndigheten eller advokatföreningen insyn i de av den rapporteringsskyldigas system som behövs för inspektionen

Polisstyrelsen har rätt att utföra en inspektion som är nödvändig för tillsynen också i lokaler som innehas av näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom.

Andra tillsynsmyndigheter än Patent- och registerstyrelsen har rätt att för tillsynen över efterlevnaden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den också utföra inspektioner i utrymmen som används för boende av permanent natur, utom när det gäller rapporteringsskyldiga som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om det finns grundad anledning att misstänka att den rapporteringsskyldiga uppsåtligen eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt har försummat att iaktta eller brutit mot denna lag på det sätt som avses i 8 kap. 3 § 1 eller 2 mom. och inspektionen är nödvändig för att utreda omständigheter som är föremål för inspektion.

Vid inspektionen ska 39 § i förvaltningslagen (434/2003) iakttas.

Bestämmelser om polisens skyldighet att ge handräckning finns i 9 kap. 1 § i polislagen (872/2011).

8 kap

Administrativa påföljder

1 §

Ordningsavgift

Tillsynsmyndigheten ska påföra rapporteringsskyldiga tillsynsobjekt enligt 7

Gällande lydelse

kap. 1 § 1 mom. en ordningsavgift, med undantag för näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om tillsynsobjekten uppsåtligen eller av oaktsamhet

4) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 4 § att inhämta uppgifter om kunder, fortlöpande följa kundförhållanden och utreda kundtransaktioner som avviker från det normala,

Beloppet på ordningsavgiften ska basera sig på en samlad bedömning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till förfarandets art, omfattning och varaktighet. För juridiska personer är ordningsavgiften minst 5 000 och högst 100 000 euro. För fysiska personer är ordningsavgiften minst 500 och högst 10 000 euro.

3 §

Påföljdsavgift

Tillsynsmyndigheten ska påföra rapporteringsskyldiga tillsynsobjekt enligt 7 kap. 1 § 1 mom. en påföljdsavgift, med undantag för näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om de uppsåtligen eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt

4) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 4 § att inhämta uppgifter om kunder, fortlöpande följa kundförhållanden och utreda kundtransaktioner som avviker från det normala,

Föreslagen lydelse

kap. 1 § 1 mom. en ordningsavgift, med undantag för näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om tillsynsobjekten uppsåtligen eller av oaktsamhet

4) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 4 § att inhämta uppgifter om kunder, fortlöpande följa kundförhållanden och utreda *ovanliga* kundtransaktioner,

9 c) *försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 16 § att utföra kundkontroll i fråga om frysning av tillgångar,*

Beloppet på ordningsavgiften ska basera sig på en samlad bedömning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till förfarandets art, omfattning och varaktighet. För juridiska personer är ordningsavgiften minst 1 000 och högst 100 000 euro. För fysiska personer är ordningsavgiften minst 500 och högst 10 000 euro.

3 §

Påföljdsavgift

Tillsynsmyndigheten ska påföra rapporteringsskyldiga tillsynsobjekt enligt 7 kap. 1 § 1 mom. en påföljdsavgift, med undantag för näringsidkare och sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 2 mom., om de uppsåtligen eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt

4) försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 4 § att inhämta uppgifter om kunder, fortlöpande följa kundförhållanden och utreda *ovanliga* transaktioner,

9 c) *försummar eller bryter mot skyldigheten enligt 3 kap. 16 § att utföra kundkontroll i fråga om frysning av tillgångar,*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap

9 kap

Särskilda bestämmelser

Särskilda bestämmelser

1 §

1 §

*Utbildning och skydd för anställda samt
anvisningar*

*Utbildning och skydd för anställda samt
anvisningar*

Genom att se till att de anställda får utbildning ska en rapporteringsskyldig säkerställa att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Den rapporteringsskyldiga ska utse en person i sin ledning som vid den ansvarar för kontrollen över att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Den rapporteringsskyldiga ska också utse en person som ansvarar för den interna kontrollen över efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, om det är motiverat med tanke på den rapporteringsskyldigas storlek och art. Om den rapporteringsskyldiga hör till en koncern eller en annan finansiell sammanslutning ska den dessutom iaktta koncernens eller sammanslutningens interna förfaranden och anvisningar för att säkerställa att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Dessa interna förfaranden i en koncern eller en annan finansiell sammanslutning ska omfatta minst

Genom att se till att de anställda får utbildning ska en rapporteringsskyldig säkerställa att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Den rapporteringsskyldiga ska utse en person i sin ledning som vid den ansvarar för kontrollen över att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Den rapporteringsskyldiga ska också utse en person som ansvarar för den interna kontrollen över efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, om det är motiverat med tanke på den rapporteringsskyldigas storlek och art. Om den rapporteringsskyldiga hör till en koncern eller en annan finansiell sammanslutning ska den dessutom iaktta koncernens eller sammanslutningens interna förfaranden och anvisningar för att säkerställa att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. Dessa interna förfaranden i en koncern eller en annan finansiell sammanslutning ska omfatta minst

2) bestämmelser på koncernnivå som gäller koncerninternt informationsutbyte om kunder, konton och transaktioner för att övervaka och kontrollera att regleringen iakttas i syfte att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism, inklusive uppgifter om och en bedömning av transaktioner eller andra åtgärder som avviker från det normala,

2) bestämmelser på koncernnivå som gäller koncerninternt informationsutbyte om kunder, konton och transaktioner för att övervaka och kontrollera att regleringen iakttas i syfte att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism samt uppgifter om och en bedömning av *ovanliga* transaktioner eller andra åtgärder,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 b §

**Lämnande av uppgifter till Europeiska
bankmyndigheten**

*Finansinspektionen och
Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska
lämna Europeiska bankmyndigheten all
information den behöver för att sköta sina
uppgifter enligt penningtvättsdirektivet.*

5 §

5 §

Vissa myndigheters allmänna omsorgsplikt

Vissa myndigheters allmänna omsorgsplikt

Tull-, gränsbevaknings-, skatte- och
utsökningsmyndigheterna samt
konkursombudsmannen ska i sin verksamhet
se till att uppmärksamhet riktas på
förhindrande och avslöjande av penning-tvätt
och finansiering av terrorism och på att
tvivelaktiga transaktioner och misstänkt
finansiering av terrorism som uppdagas i
samband med att de sköter sina uppgifter
anmäls till centralen för utredning av
penningtvätt.

I fråga om tull- och
gränsbevakningsmyndigheternas uppgifter i
egenskap av förundersökningsmyndigheter
föreskrivs särskilt.

Tullen, Gränsbevakningsväsendet,
Skatteförvaltningen, Utsökningsverket,
Brottspåföljdsmyndigheten och
konkursombudsmannen ska i sin verksamhet
se till att uppmärksamhet riktas på
förhindrande och avslöjande av penningtvätt
och finansiering av terrorism och på att
tvivelaktiga transaktioner som uppdagas i
samband med att de sköter sina uppgifter
anmäls till centralen för utredning av
penningtvätt.

I fråga om Tullens- och
Gränsbevakningväsendets uppgifter i
egenskap av förundersökningsmyndigheter
föreskrivs särskilt.

*Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens
1 kap. 4 § 1 mom. 11 punkten underpunkt i
samt 3 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten och 13 §
träder dock i kraft först den 1 april 2023.*

2.

Lag

om ändring av 3 och 20 b § i lagen om Finansinspektionen

I enlighet med riksdagens beslut

RP 236/2021 rd

ändras i lagen om Finansinspektionen (878/2008) 3 § 2 mom. 5 punkten och 20 b § 3 mom. 3 punkten, av dem 20 b § 3 mom. 3 punkten sådan den lyder i lag 402/2018, som följer:

Gällande lydelse

3 §

Uppgifter

Finansinspektionen fullgör sina lagstadgade uppgifter genom att

5) övervaka att finansmarknadsaktörerna iakttar på dem tillämpliga bestämmelser och föreskrifter om förhindrande *och utredning* av penningtvätt och av finansiering av terrorism,

20 b §

Rätt att få uppgifter av myndigheter och aktörer som sköter offentliga uppdrag

Finansinspektionen har rätt att få de uppgifter som avses i 1 och 2 mom., om de behövs för att

3) förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism,

Föreslagen lydelse

3 §

Uppgifter

Finansinspektionen fullgör sina lagstadgade uppgifter genom att

5) övervaka att finansmarknadsaktörerna iakttar på dem tillämpliga bestämmelser och föreskrifter om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism *samt de förordningar från Europeiska unionen som avses i 2 a § 1 mom. i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen (659/1967), nedan **sanktionsförordningarna**, och de beslut som har meddelats med stöd av lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism (325/2013),*

20 b §

Rätt att få uppgifter av myndigheter och aktörer som sköter offentliga uppdrag

Finansinspektionen har rätt att få de uppgifter som avses i 1 och 2 mom., om de behövs för att

3) förhindra penningtvätt eller finansiering av terrorism *eller för att iaktta sanktionsförordningarna eller sådana beslut som har meddelats med stöd av lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism.*

Denna lag träder i kraft den 20 .